

Izhaja vsak petek. Izdaja Časopisno-založniško podjetje »Primorski tisk« v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Kidričeva 26/I, telefon 170. Posamezni izvod 10 din. Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 130 din. Za inozemstvo znaša letna naročnina 1000 din ali 3,5 am. dolarja. Bančni račun 65-KB-1-181. Prilogo »Uradni vestnik okraja Koper« prejema naročniki brezplačno. Rokopisov ne vračamo.

OB PRAZNIKU DELA

toplo čestitamo
naročnikom, bralcem,
sodelavcem in vsem
delovnim ljudem!

»SLOVENSKI JADRAN«
uredništvo in uprava

Ob spremembi družbenega plana in novi uredbi o delitvi dohodka gospodarskih organizacij

Možnosti za večji zaslužek

Spremembe zveznega družbenega plana in nova uredba o delitvi celotnega dohodka gospodarskih organizacij prinašata znatno večjo stimulacijo proizvajalcem, seve v primerih večje produktivnosti dela in boljšega gospodarjenja.

Po novih načelih se gospodarske organizacije delijo na dve skupini; prva zajema industrijska podjetja (razen rudarstva, industrije gradbenega materiala in mlinske industrije), gozdarska podjetja, zunanjo trgovino in promet (razen cestnega prometa).

Ostale gospodarske organizacije spadajo v drugo skupino.

Prva skupina oblikuje dobiček, kot je to veljalo do sedaj za večino gospodarskih organizacij, druga pa oblikuje dohodek na sličen način, kot je to v lanskem letu veljalo za kmetijska gospodarstva.

V čem obstaja sedaj večja stimulativnost za proizvajalce oziroma kolektive?

V prvi skupini ima gospodarska organizacija posebno udeležbo na dobičku, ta pa je enaka zveznemu davku na tisti del dobička, ki izhaja iz boljše strukture dohodka v letu 1957 proti letu 1956. Dohodek predstavljajo dobiček in plače s socialnim zavarovanjem in prispevkom za stanovanjski sklad vred. Struktura dohodka pa pove, koliko odstotkov dohodka predstavljajo plače s prispevki in koliko odstotkov dobiček. Če doseže gospodarska organizacija v letu 1957 nižji odstotek plač s prispevki v skupnem dohodku kot v letu 1956, potem ima pravico do posebne udeležbe na dobičku; le-tega pa delavski svet svobodno razporeja, bodisi samo na

dodatne plače, bodisi na dodatne plače in sklade, s katerimi razpolaga gospodarska organizacija.

Izboljšanje strukture dohodka pa se lahko doseže samo z bolj-šim gospodarjenjem in povečano produktivnostjo dela. Znižanje materialnih stroškov, večje izkoriščanje strojev in strojnih naprav, boljši in primernejši izbor proizvodnih artiklov, povečanje obsega proizvodnje, vse to bo vplivalo na boljši finančni efekt. Največjo stimulacijo pa bo imel

Dohodek znaša
v tem so plače
socialno zavarovanje
stanovanjski sklad
skupno plače s prispevki
dobiček

37,3 milij. din	45,0 milij. din
18,0 " "	18,0 " "
7,2 " "	6,8 " "
1,8 " "	1,8 " "
27,0 " "	26,6 " "
10,7 " "	18,4 " "

V letu 1956 predstavljajo plače s prispevki 71%, v letu 1957 pa 59% od dohodka, torej je struktura boljša. Zaradi tega dobi gospodarska organizacija 2,7 milij.

kolektiv pri povečani produktivnosti dela, saj je tudi namen novih predpisov, da proizvajalci že po denarju občutijo, za koliko so povečali produktivnost dela.

Kako se to praktično odraža, bi pač morala vsaka gospodarska organizacija izdelati nekoliko primerov ob svojih pogojih. V ilustracijo navajamo tu konkreten primer iz našega okraja, kjer so vzeti podatki iz zaključnega računa lanskega leta in plana za letošnje leto.

dinarjev posebne udeležbe, kar predstavlja 10% povečanja letnih plač.

Če pa bi ta gospodarska organizacija (Nadaljevanje na 2. strani)

Dobro zastavljeno

Pretekli teden je bilo v Piranu posvetovanje članov Socialistične zveze, na katerem so razpravljali o pripravah za letošnjo turistično sezono. Razen predsednika okrajnega ljudskega odbora Albina Dujca in predsednika komisije za družbeno upravljanje pri okrajnem odboru SZDL Jožeta Žižka, so posvetovanju prisostvovali predstavniki podjetij iz območja piranske občine, predvsem tisti, ki so tako ali drugače neposredno zainteresirani pri turizmu.

To posvetovanje je poudarilo nujnost vzgajanja državljanov za

čim boljši kulturni odnos do domačih in tujih gostov in za čistoto mesta. Udeleženci posvetovanja so sklenili priporočiti poslovojem mesnic in trgovin, da takoj podvzamejo vse, da bi bila preskrba v sezoni brez zastoj. Danes, ko preskrbujejo piranske trgovine le domače prebivalstvo, so pred marsikatero prodajalno kruha, mesnice ali mlekarne repi. Prav bi bilo, da bi se predstavniki uslužnostnih obratov v kratkem pogovorili o tem vprašanju, poiskali možnosti za odpravo vseh pomanjkljivosti v prodaji na drobno ter proučili možnost, da bi bile trgovine z živili odprte med delavnimi ves dan, ob nedeljah pa tudi dopoldne.

Udeleženci posvetovanja so tudi sklenili priporočiti upravam počitniških domov, da v kolikor imajo možnost, naj sprejmejo na hrano tudi letoviščarje — člane drugih delovnih kolektivov. Znano je, da zmogljivost sedaj obstoječih gostinskih obratov ne bo mogla zadovoljiti vseh gostov, ki so namenjeni preživeti letni odmor ob naši obali.

Razmisлити bo treba tudi o vzpostavitvi uslužnostnih obratov, kot so cvetličarna, servisna postaja za avtomobile, prodaja razglednic in spominskih znakov, ter o vrsti drobnih stvari, ki pritegnejo turista. Te, na prvi pogled malenkosti, lahko namreč povečajo zanimanje za našo obalo.

Naši delavci so z lepimi delovnimi zmagami dočakali letošnji Prvi maj. Na sliki varilec Piranske ladjedelnice pri delu na ladji »Gorenjska«

Ustno izročilo o 1. maju na Primorskem

— Odkar pametim, smo v naši vasi vsako leto častili Prvi maj, s poudarkom pripoveduje sivolasa Babičeva stara mati iz Marezig nad Koprno, njen mož, kmet Jože Babič, pa dodaja:

— Pred davnimi leti nekoč so me vaščani napotili v Trst k našim študentom, naj oni povedo, kako je s tem. To smo hoteli vedeti mi kmetje, ki so nas nekateri vaški delavci nagovarjali k praznovanju Prvega maja. Naši domači študentje in še drugi znani ljudje v Trstu pa so mi naročili: »Prvi maj je praznik vseh delovnih ljudi, praznik kmetov in delavcev in vseh zavednih Slovencev, ki so proti fašizmu.«

V takšni veri so dolga desetletja, vsako leto, po vsem Slovenskem Primorju, praznovali veliki praznik dela; takšna vera je vsa temačna leta dajala primorskim ljudem moč, da so vztrajali in končno tudi zmagali v svoji pravični borbi za lepše življenje, ki si ga v socialistični Jugoslaviji še vsak dan sproti boljšejejo.

Vnuč nataka staremu Babiču vrček žlahtne črnine, ta pa se čez cesto ozira proti velikemu združnemu domu, kamor pravkar zavija skupina razigranih delavcev, in premišljeva dodaja:

— Da, tudi Babič iz Burič, ki so ga fašisti ubili, ker jih je zmeraj napadal, pa Bernetič, ki je izginil v Rusiji, in vsi naši, ki so padli na partizanih, vsi so nam govorili:

PRVI MAJ JE PRAZNIK DELAVCEV IN KMETOV!

Letošnje prireditve ob delavskem prazniku

Kje in kdaj za PRVI MAJ

Tudi v koprskem okraju se člani množičnih organizacij in delovnih kolektivov skrbno pripravljajo na proslavo delavskega praznika. Na večer pred praznikom bodo po številnih hribovih zagoreli kresovi, v večjih krajih pa bodo priredili baklade in slavnostne akademije.

V Kopru bo 30. maja zvečer promenadni koncert godbe DPD Svobode in akademija, na katero sodeloval pevski zbor »Slavko Oster« iz Maribora. Večje proslave bodo tudi v Pridvoru, Skofljah, Smarjah, Hrvatinih in v Marezigah. V Marezigah bo dramska skupina prosvetnega društva uprizorila Gogoljevo veseligr »Ženitev«, godba na pihala bo imela koncert, organizirali pa bodo tudi vrsto zabavnih športnih tekmovanj. Občinski sindikalni svet v Kopru je razpisal tekmovanje za pokal. Za to tekmovanje se je prijavilo 26 moštev v streljanju, 8 moštev za tekmovanje v odbojki ter prav toliko enajstoric za nogometna srečanja. Enajst ekip, ki bodo štele po štiri člane, se bo udeležilo šahovskega brzoturnirja. Tekmovanja bodo tudi v balinanju.

Na prvomajski proslavi v Divači bodo nastopili pevski zbori in recita-

torji ter člani TVD Partizan. V Vre-mah, na Misljicah in Rodiku bodo kulturno-umetniški spored izvajali v glavnem osnovnošolski otroci. V Senožečah bodo v sredo nastopili domači tamburaški zbor, godba na pihala iz Dolenje vasi ter dramska skupina. V načrtu imajo tudi organiziranje kolesarske tekmovanja in tekmovanja v balinanju. Razen običajnih proslav, na katerih bodo nastopili osnovnošolski otroci ter člani domačega društva Partizan, bodo v Lokvi pri-

(Nadaljevanje na 13. strani.)

Za Praznik dela čestita
delovnemu ljudstvu z željo,
da bi še nadalje doprineslo
svoj delež k socialistični
izgradnji naše domovine

OKRAJNI KOMITE ZKS - KOPER
OKRAJNI ODBOR SZDL - KOPER

Sprejem POSVETU

KP Francije in Tunisa proti vojni v Alžiru

Komunistična partija Francije in Komunistična partija Tunisa sta sprejeli skupno resolucijo, v kateri grajata nadaljevanje vojaških operacij v Alžiru. Deklaracija poudarja, da bodo alžirsko vprašanje pravično rešili le, če bodo spoštovali težnje alžirskega ljudstva za neodvisnost in svobodno razvoj.

Nobelov nagrajenec Shweizer opozarja na nevarnost atomskega izžarevanja

Nobelov nagrajenec Albert Shweizer je poslal pismo norveškemu odboru za Nobelovo nagrado, v katerem je poudaril, da pomeni atomsko izžarevanje katastrofo za človeštvo. Hkrati je pozval vso svetovno javnost, naj vloži skrajne napore v to, da bi prenehali poskusi z atomskim in vodikovim orožjem. V pismu je tudi omenil, da je Japonska danes edina država, ki se trudi, da bi s temi poskusi prenehali, ker je že občutila posledice atomskega bombardiranja.

Podoben poziv proti nadaljevanju poskusov z atomskim in vodikovim orožjem je poslal tudi francoski znanstvenik Juliot Curie.

Georgij Dej o odnosih z Jugoslavijo

Ob obisku delegacije KP Francije v Bukarešti je na velikem mitingu govoril tudi prvi tajnik romunske delavske partije Georgij Dej. Dobršen del govora je posvetil odnosom med političnimi partijami v svetu in dejal, da se Romunska delavska partija iskreno zavzema za dobre odnose z Zvezo komunistov Jugoslavije in za razvoj prijateljskih vezi med državami socialističnega tabora.

Mikojan na Dunaju

Prvi namestnik predsednika sovjetske vlade Anastas Mikojan je prispel sredi tedna na Dunaj, kjer se bo štiri dni razgovarjal z vodilnimi avstrijskimi državniki. Gre predvsem za ureditev in razširitev trgovinskih stikov med Sovjetsko zvezo in Avstrijo.

Mednarodna pomoč nerazvitim deželam

V gospodarsko-socialnem svetu OZN so začeli sredi tedna razpravljati o poročilu generalnega tajnika OZN o problematiki industrializacije, agrarne reforme in zadružnega gibanja v nerazvitih deželah. Jugoslovanski predstavnik dr. Jože Brilej je v svojem govoru posvetil glavno pozornost kmetijskim vprašanjem in poudaril, da imajo nerazvite države velike težave pri prizadevanjih, da bi modernizirale svoje kmetijstvo. Zato naj bi tudi na seji sveta temu vprašanju posvetili posebno pozornost.

Amerika je optimistična glede vprašanja razorožitve

Sredi tedna sta se v Washingtonu sestala predsednik ZDA Eisenhower in ameriški predstavnik v razorožitvenem pododboru Stassen. Po končanem sestanku so objavili poročilo, v katerem je rečeno, da ZDA optimistično gledajo tako na rešitev vprašanja nadzorstva kakor tudi na zmanjšanje oborožitve. Vzpodbudne besede glede tega je povedal tudi ameriški minister Dulles, ki je dejal, da so zdaj izgledi za rešitev teh vprašanj naj-

Pomagajte tudi vi pri človekoljubni akciji: zgraditi našim otrokom sodobno okrevališče na Slovenskem Jadranu. Zato kupite še danes srečke denarne loterije RK!

Mladinsko okrevališče na Debelem rtiču je edina tovrstna ustanova za bolehe otroke in mladino iz vse Slovenije, zato naj podpre to gradnjo vsa naša javnost.

ugodnejši od konca druge svetovne vojne.

Vsekakor bodo prihodnji dnevi prinesli več konkretnih razjasnitev k tem optimističnim izjavam. Razorožitveni pododbor bo namreč začel konec tedna razpravljati o novem ameriškem predlogu glede nadzorstva.

Eden nevarno zbolel

Bivši predsednik britanske vlade Eden je prispel v ZDA, kjer ga bodo v Bostonu operirali. To bo že četrta operacija v razdobju zadnjih štirih let. Vse kaže, da je Edenovo zdravstveno stanje precej resno in da mu nedavni odmor v Novi Zelandiji ni dosti pomagal. Ob prihodu v ZDA mu je predsednik Eisenhower poslal brzojavko, v kateri mu je zatrdil, da mu je pripravljen nuditi kakršnokoli pomoč, ki bi mu bila potrebna.

Pogajanja o sueškem prekopu na dobri poti

V diplomatskih krogih v Kairu so precej optimistični glede nadaljnjega poteka razgovorov o ureditvi sueškega vprašanja. Menijo, da bo moč doseči tak sporazum na temelju spoštovanja egiptovske suverenosti na prekopu in koristi mednarodne skupnosti glede plovbe po njem. V Kairu menijo, da je sporazum zelo potreben, ker so zdaj kanal usposobili za plovbo in ker je v interesu vseh dežel, da ga uporabljajo.

Možnosti za večji zaslužek

(Nadaljevanje s 1. strani) nizacija zmanjšala delovno silo za 10% in ustvarila isto proizvodnjo, bi zmanjšala posebna udeležba 4.1 milij. dinarjev ali skoraj 20% povečanja letnih plač.

Na tem primeru se vidi, da dajejo novi predpisi dejansko lepo stimulacijo za povečano produktivnost dela.

V drugi skupini pa gospodarske organizacije izdajajo iz dohodka odrejeni procent — ta pa ne more biti večji kot v letu 1956 — za investicijske sklade, ostali del pa načelno lahko delijo na plače s tem, da odvajajo poseben proračunski prispevek in ostale prispevke od plač.

S tem so tudi gospodarske organizacije druge skupine dobro stimulirane. Čim bolj bo do gospodarile, tem večji dohodek bodo ustvarile, tem večje plače bodo lahko izplačevale.

Na ta način je tudi odpadlo odrejanje odstotka za plače v trgovini in gostinstvu, kar je v določeni meri vedno nosilo pečat subjektivnega gledanja.

Te spremembe predstavljajo

Te dni se je na Reki sestal Glavni odbor Italijanske unije za Istro in Reko, ki so mu prisostvovali ugledni predstavniki italijanske manjšine iz hrvaške in slovenske Istre. V razpravi so sodelovali med drugim ljudski poslanci Nerino Gobbo-Gino, Cuomo ter Drog, predsednik unije Giusto Massarotto, dalje znani antifašistični borec Andrea Benussi in drugi. Zasedanju je prisostvoval tudi predstavnik odbora za manjšinska vprašanja pri Glavnem odboru SZDL Hrvatske tovariš Trenta.

Glavni predmet obravnave na tem zasedanju je bilo vprašanje manjšinskega šolstva, predvsem ureditev italijanskega v zvezi s šolsko reformo ter vprašanje osnutka zakona o slovenskem šolstvu v Italiji. Razprava se ni omejevala samo na razglabljanje o tehničnih in strokovnih vprašanjih tega problema, pač pa je obravnavala tudi njegovo politično stran. Dejstvo je, da bo pravilna ureditev tega vprašanja lahko v znatni meri pripomogla k izboljšanju odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Ureditev statusa šolstva pri nas za italijansko manjšino in za slovensko v Italiji pomeni poglobljanje tistih dobrih odnosov, ki so že po rešitvi tržaškega vprašanja rodili vrsto uspehov. Konferenca je ugotovila, da je popolna enakopravnost in samostojnost italijanskih manjšinskih šol dobila

še trdnjše temelje z uvajanjem šolske reforme. V tej zvezi so govorniki obravnavali načela, ki so vodila sestavljalce osnutka zakona za slovensko šolstvo na tržaškem, goriškem in videmskem področju. Predstavniki italijanske manjšine so obsodili nekatere določbe tega osnutka, ki so že na prvi pogled diskriminatorne, značaja, pri tem pa ostro zavrnili njihovo upravičenost na osnovi trditve, da tudi pri nas obstajajo podobne določbe. Take trditve namreč dokazujejo, da v Italiji zelo slabo poznajo dejanske položaje italijanske manjšine v Jugoslaviji in da so kaj malo seznanjeni z njenim šolstvom.

Vsak nepristranski opazovalec lahko ugotovi, da italijansko šolstvo uživa pri nas vso svobodo in neodvisnost v okviru našega šolskega sistema, in da smo Jugoslovani lahko ponosni na odnos do manjšin, ki je zaradi svoje demokratičnosti med najbolj humanimi na svetu. Zato opravičilo italijanskih zakonodajalcev ni utemeljeno in lahko pričaku-

jemo, da bodo diskriminacijske določbe njihovega osnutka o slovenskem šolstvu odstranjene ter bo bodoči zakon osnovan v duhu tistega naprednega gledanja na manjšine, ki daje neki državi pečat demokratičnosti in pravičnosti. Ta misel je na tej konferenci prišla še bolj do izraza ob težnji, da naj se italijanski predstavniki in predvsem oni iz naprednih vrst, bolj spoznajo z življenjem in delom pripadnikov italijanske manjšine v Jugoslaviji in to ne samo na šolskem področju, temveč tudi na gospodarskem in oblastvenem.

Ob zaključku konference je komisija za tekmovanje kulturnih krožkov razglasila rezultate letošnjega tekmovanja, ki sta ga organizirala Italijanska unija in Radio Koper. Prvo nagrado je dobil italijanski kulturni krožek iz Pulja, drugo z enakim številom točk pa reški in rovinjski. Tolažilne nagrade so dobili krožki v Piranu, Izoli, Labinu, Galezanu in Poreču.

M. A.

Novice s Tržaškega

Slovence na Tržaškem je razveselila vest, da je bila končno sestavljena mešana jugoslovansko-italijanska komisija, ki jo predvideva posebni statut londonskega memoranduma in katere namen je pomoč pri posvetovanju glede vprašanj, ki se nanašajo na zaščito jugoslovanske narodne skupnosti pod Italijo in italijanske pod Jugoslavijo, ter proučevanje pritožb pripadnikov obeh manjšin glede izvajanja določb memoranduma.

Poročajo, da se bo komisija sestala prvič maja meseca v Rimu in da jo sestavljajo kot zastopni-

ka FLRJ generalni konzul v Trstu Mitja Vošnjak in svetnik Izvršnega sveta ljudske skupščine Slovenije dr. Ivan Murko ter predstavnik Italije vodja tržaškega urada za zveze z zunanjim ministrstvom Cesare Pasquini in podprefekt v Trstu dr. Mario Capon.

Vprašanje občinskega odbora v Trstu še vedno čaka rešitve, čeprav so stališča raznih strank glede te zadeve vedno bolj jasna in odločna. Pod pritiskom z raznih strani je občinski odbor napovedal svojo ostavko. Odstopil bo tudi župan Bartoli. Takoj po tej napovedi pa je vodstvo KD povabilo na sestanek še druge tri glavne stranke (PRI, PSDI in PLI), da bi se pogovorili o novem položaju. Tako odgovor PSDI kot PRI je v bistvu negativen, PSDI pa še posebej poudarja, da bo sodelovala le z odobrom, ki bo izvajal odkrito socialno politiko in ki bo užival podporo demokratične levice.

Tega sestanka torej ne bo. In kaj potem, ko bo odbor z županom vred odstopil? Do izraza prihaja vedno bolj zahteva, da se nova občinska uprava nasloni na levo.

Po 24-urni stavki, ki se je končala 27. marca in po daljših pogajanjih med sindikalnimi zastopniki uslužbencev Acegata ter uprave tega podjetja, je bil pretekli teden končeno dosežen sporazum, ki je bil v glavnih obrisih ugoden za delavce. Moral bi samo še sestaviti dokončno besedilo dogovora in ga podpisati. Toda preko noči so se zgodile čudne reči. Sindikalni zastopniki so namreč kar ostrmeli, ko jim je upravna komisija Acegata predložila v podpis sporazum z omenjenim besedilom v škodo uslužbencev.

Vse je šlo po vodi. Pogajanja bodo spet začela v prvi polovici maja, ker sindikalni zastopniki niso nikakor mogli pristati na tako izigravanje.

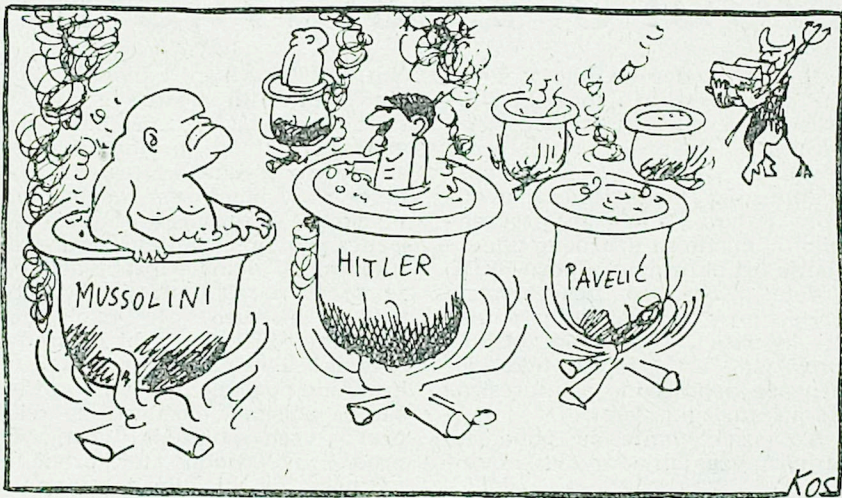
V nedeljo so praznovali svojo stoletnico tržaške ladjedelnice in Tovarna strojev, ki spadajo v sklop CRDA. Ob tej priložnosti je ravnateljstvo izdalo razkošne publikacije, delavce mpa so ponudili le mrzli narezek, jabolko, jajce in kosček pečiva. Delavci so prigrizek odstopili občinskemu revežem. Le nekaterim uradnikom in delovodjem je vodstvo dalo skromne nagrade.

V podjetju »Lucky Shoe«, kjer delajo obutev iz rafije, je v soboto dobilo odpoved 80 delavk.

V podjetju »Acciaieria - Trafileria Triestina« pa so suspendirali te dni vse delavce, češ da ne morejo izhajati zaradi novih carinskih dajatev na uvoz železnih odpadkov in surovin.

V sredo, 17. aprila, je v Trstu nastopil Slovenski vokalni okekt, ki se je vračal s turneje po Italiji. Na tej turneji je okekt s prednašanjem slovenske pesmi dosegel velik uspeh.

Ureja uredniški odbor. — Glavni urednik Stane Skrabar. — Odgovorni urednik Rastko Bradasčka. — Za tisk odgovarja Franc Zdešar.

— Veš, prav mi ni všeč to Paveličevo oklevanje. Saj smo vendar rekli, da bomo skupaj do zadnjega, on pa se tako dolgo obotavlja.

V Jordaniji še vedno vre

Po nekajdnevem presledku, ko so v Jordaniji sestavili novo vlado, so se v glavnem mestu Ammanu in v nekaterih drugih krajih znova začeli nemiri. Demonstranti zahtevajo odstop vlade Kalidija in sestavo koalicijske vlade, ki bo zvesta načelom arabske enotnosti. Množice ogorčeno protestirajo zlasti proti ZDA, ki jim pripisujejo dober del krivde za sedanjo zmedo v deželi. Položaj se je znova zaostril, k čemur so prispevale tudi netočne lansirane vesti, da so iraške čete vdrle v deželo.

Kakšen bo nadaljnji razvoj krize v Jordaniji, je težko predvideti. Predsednik vlade Kalidi je sprejel predstavnike levčarskih strank, ki zahtevajo njegov odstop ter grozijo z množičnimi demonstracijami po deželi. Kaže pa, da kralj Husein takim zahtevam ni naklonjen, saj je neodvisnega politika Kalidija prav zato postavil na čelo vlade, da bi nekoliko ublažil preveliko vneto bivšega predsednika Nabulsija za arabskim združevanjem. Vse kaže, da je kralj Husein kljub

formalnim izjavam le na strani zahodnih koncepcij o Srednjem vzhodu in da bi na vsak način rad vsilil deželi Eisenhowerjevo doktrino. Zaenkrat mu to še ni uspelo, ker je na pritisk množic moral vključiti bivšega predsednika Nabulsija tudi v novo vlado. S tem stanjem se bo moral spoprijazniti tudi v prihodnje ali vsaj toliko časa, dokler bodo Jordanci sami odločali o svojih notranjih zadevah, vprašanje pa je, kaj bi bilo potem, če bi prišlo do tujega vmešavanja.

V zvezi s tem so zelo značilne izjave, ki jih je dal predstavnikom tiska v Sirijo pobegli bivši načelnik generalnega štaba jordanjske vojske general Hajari. Le-ta je izjavil, da je pobežnil v Damask, ker ni mogel preprečiti imperialistične zarote proti Jordaniji. Zlasti pa je podčrtal, da so ga hoteli napraviti za poslušno orodje v rokah kralja in ga prisiliti, da bi delal proti ljudstvu in arabskim interesom.

Ne glede na to, kakšen bo nadaljnji razplet dogodkov v Jordaniji, pa je treba poudariti, da

napihovanje jordanjske krize v nekaterih zahodnih državah in v Izraelu nikakor ni v skladu z načeli OZN in z napore te organizacije, da bi mirno uredila vprašanje Srednjega vzhoda. Vse kaže, da nekaterih sueški dogodki niso izmodrili in da poskušajo ujeti majhno ribo tam, kjer so pred meseci izgubili veliko.

Naser ob obletnici bandunške konference

Predsednik egiptovske republike Naser je ob obletnici bandunške konference odgovoril na več vprašanj, ki mu jih je zastavil dopisnik moskovske »Pravde«. Predvsem je podčrtal, da je imela bandunška konferenca velik vpliv na nadaljnji politični razvoj azijsko-afriških držav, ki so se združile v enotno fronto skupnih teženj in koristi. Hkrati je ta konferenca pomenila močan prispevek k prizadevanjem Združenih narodov, da bi ohranili mir v svetu.

»REMONTNA LADJEDELNICA SPLOŠNE PLOVBE« V PIRANU

Na poti k novim uspehom

Izvršni svet LRS pravkar obravnava investicijski elaborat in program, ki ga je predložila Piranska ladjedelnica za povečanje in rekonstrukcijo svojih obratov. Po tem načrtu se bo ladjedelnica močno razširila in poglobila svojo dejavnost z osvajanjem proizvodnje tudi večjih ladij železne konstrukcije.

V naših ladjedelnicah 116 novih ladij za domače in tuje naročnike

23. aprila je bila na Reki letna skupščina ladjedelniške industrije Jugoslavije. Tam so povedali, da imajo jugoslovanske ladjedelnice sklenjene pogodbe za zgraditev 116 ladij za domače in inozemske naročnike. Skupna vrednost teh ladij, ki naj bi bile vse zgrajene predvidoma do leta 1962, znaša okrog 130 milijonov dolarjev. Samo za tuje naročnike bodo naše ladjedelnice izdelale 64 ladij z nad pol milijona ton nosilnosti.

Luksuzna potniška ladja »Proleterka«, last Jugoslovanske linijske plovbe na Reki, je 3. aprila zaplula iz Benetk na prvo letošnje turistično krožno potovanje po Sredozemlju. Na krovu je imela 115 potnikov-turistov. Na našem Jadranu se je zaustavila samo v Dubrovniku. Potovanje je bilo končano 22. aprila, dne 25. aprila pa je odplula z Reke oddelek pripadnikov JLA, ki bo zamenjal del našega odreda v sklopu sil OZN na Bližnjem vzhodu.

Predvsem bo morala povečati svoj operativni prostor, kar bo dosegla tako, da bo po načrtu, za katerega so že zagotovljena sredstva, prestavljena cesta Portorož—Piran nekoliko više.

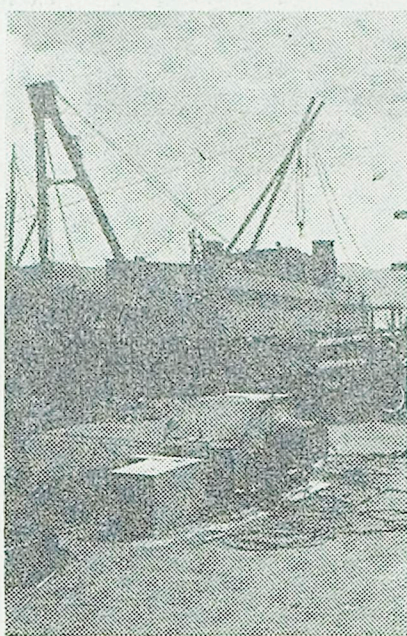
Pomanjkanje prostora je že zdaj občutna ovira pri novogradnjah ladij, ki jih ladjedelnica začneja. Tako bo morala te dni podreti obcestno barako, ker je začela z gradnjo rečnega tankerja-naftonosilca, ki bo dolg 75 metrov in bo imel 1000 t nosilnosti. Zgradila ga bo po sklenjenih pogodbah za račun Jugoslovanskega dunavskega Lloydja, pripadal pa bo rafineriji nafte v Sisku. Tja ga bodo po dograditvi spravili skozi Bospor in Dardanele v Črno morje, od tam pa po Donavi in Savi do Siska.

Že gradnja tega plovnega objekta, ki mu bodo nato sledili še drugi — že tudi pogojeni — povzroča ladjedelnici velike preglavice in težkoče zaradi premajhnega prostora. Šele po odobritvi omenjenega investicijskega načrta se bo lahko ladjedelniška

dejavnost na našem področju prav razmahnila.

Razen novogradenj pa se Piranska ladjedelnica ukvarja predvsem z remontnimi popravili plovnih objektov matičnega podjetja Splošne plovbe, od katerih je pravkar v popravilu motorna ladja »Gorenjska«; na njej gradijo nove kabine za povečano posadko in hladilnik.

Seveda pa »Remontna ladjedelnica Splošne plovbe« popravlja tudi druge ladje, predvsem ribiške naših podjetij »Riba« in »Ribič«, potniške ladje male obalne plovbe reških podjetij in drugih. Njeno solidno delo je povsod ob naši obali zelo cenjeno in prav njen veliki ugled je ladjedelnici jamstvo za bodoče uspehe.

Novi bager

TEDEN DNI PO Jugoslaviji

V BEOGRADU SO RATIFICIRALI TRGOVINSKI IN PLAČILNI SPORAZUM Z URUGVAJEM. Ratifikacijske listine sta izmenjala urugvajski odpravnik poslov v Beogradu Carlos Hounie Fleurquin in državni svetnik v sekretariatu za zunanje zadeve dr. Milan Bartoš.

Sredi maja se bodo v Beogradu začeli REDNI TRGOVINSKI RAZGOVORI MED JUGOSLAVIJO IN DANSKO glede trgovinske izme-

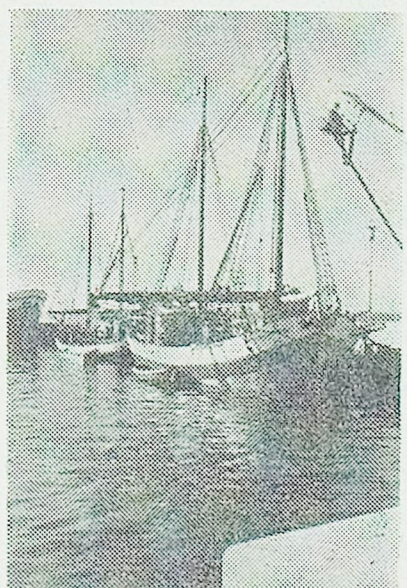
njave v naslednjem letu. Sporazum o blagovni izmenjavi je bil podpisan novembra 1953 in ga od takrat dalje vsako leto podaljšujejo.

JUGOSLOVANSKI IZVOZ V MARCU JE DOSEGEL REKORDNO VSOTO 9,5 MILIJARDE DINARJEV. Po podatkih Zvezne zunanje trgovinske zbornice je bila na prvem mestu lesna industrija, nato pa sledijo živila, barvaste kovine, tekstil in proizvodi živilske industrije. Skupna vrednost izvoza v letošnjem prvem tromesečju znaša 23,5 milijarde din.

V MARCU SE ŽIVLJENJSKI STROSKI NISO SPREMENILI. Po podatkih zavoda za statistiko je bil tudi v marcu indeks cen na višini 101, se pravi, da je ta višina že peti mesec nespremenjena. Deloma so se povenila drva, pšenica, krompir, čebula in mleko, podražilo pa se je meso.

Komite za zunanjo trgovino je predpisal DELNO ZNIZANJE KOFICIENTOV PRI UVOZU BLAGA ZA ŠIROKO POTROŠNJO. Nižja postavka je določena za uvoz sestavnih delov za kolesa, za uvoz kompresorskih hladilnikov, električnih pečic, sesalnikov za prah, likalnikov z regulatorjem, električnih kuhalnikov, pralnih strojev in drugih električnih aparatov za gospodinjstvo. Nižji bo tudi koeficient za bombažne tkanine, rute, robce, za prejo za pletenje itd.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA SE JE V SLOVENIJI V PRVEM ČETRTLETJU LETOS POVEČALA ZA 20 Odstotkov V PRIMERJAVI S PROIZVODNJO V PRVEM TROMESEČJU LANI. Najbolj so se povečale proizvodnja elektroenergije, elektroindustrije, kemične industrije in industrije gume. Narasla je tudi proizvodnja blaga za široko potrošnjo in je bila v prejšnjem mesecu za 20 odstotkov večja od lanske povprečne mesečne proizvodnje.

V koprskem pristanišču

NAŠ GOSPODARSKI KOMENTAR

Ugoden gospodarski razvoj

Tako statistična in druga poročila kot referati poudarjajo, da se letos gospodarstvo izredno ugodno razvija. O tem smo načelno že pisali in skušali že takoj po dveh mesecih letošnjega ekonomskega leta čeprav previdno sklepati na to, da bo letošnje leto v celoti ekonomsko zelo ugodno leto. Iz meseca v mesec se nam te napovedi uresničujejo.

Znano je, da je v zimskih mesecih proti dosedanjim izkušnjam izredno dvignila industrijska proizvodnja posebno v Sloveniji. Brez dvoma so bili za to dani veliki meri objektivni pogoji, zlasti ugodna zima ter s tem v zvezi redna proizvodnja električne energije. Vendar pa ni samo to. Ugotovljeno je namreč, da se pri povečani proizvodnji ni prav nič zvišalo število zaposlene delovne sile. Z drugimi besedami, dvignila se je tudi delovna storilnost, kar je posebno ohrabrujoče. Delovni kolektivi se vedno bolj podrežajo ekonomskim zakonom, ki zahtevajo več in boljših proizvodov ob znižanju proizvodnih stroškov. Tudi konkurenca na našem trgu je vedno večja, kar se z dneva v dan vedno bolj kaže zlasti pri predmetih elektroindustrije.

Pri takem ugodnem stanju moramo omeniti tudi neke težave, ki se kažejo zlasti v industriji in v zalogah, ki jih ima preko potreb. Te dosegajo vrednost nad sedem milijard, kar je za naše razmere vsekakor visoko. Nekoliko pada za tako stanje očitno na banke, ki so kreditirale zaloge in to preko potreb, namesto da bi s krediti pritiskale pravočasno na podjetja, da bi začela bolj skrbeti za prodajo izdelkov. Seveda s tem

ni rečeno, da je tako stanje kakor koli nevarno. Nasprotno vemo, da potrebuje naše gospodarstvo strojev in da je treba le s pravilno usmeritvijo finančnih sredstev omogočiti tistim organizacijam, ki so jim stroji potrebni, da jih bodo lahko kupila. Do tega je moralo nujno priti, saj vemo, da smo doslej sproti »še vroče« prodali, kar smo izdelali in tako nismo poznali prodaje na kredit ali na obroke, vsaj ne v širši praksi. Odslej pa bo to potrebno in znano je, da bo v prihodnje posebna pozornost posvečena prav temu in da bodo banke vedno bolj odobravalе srednjeročne kredite za dve ali morda več let. Za nas bo to lahko rečemo novo, kar se sicer v tržnem in kreditnem gospodarstvu izvaja kot stalna praksa.

Seveda nas tako kreditiranje ne bo smelo zavesti, da bi šli predač in da bi prekoračili okvire kreditnega načrta, ki je bil v načelu že sprejet in o katerem bo potrebno posebej spregovoriti, ko bodo znane njegove postavke. Stabilizacijski ukrepi v tem smislu nam bodo namreč omogočili ukrepanje v smislu perspektivnega načrta za dvig življenjske ravni, ki je v pripravi poleg perspektivnega načrta za dvig gospodarstva v nadaljnjih desetih letih sploh.

Ko govorimo o uspehih letošnjega gospodarskega razvoja, ne smemo mimo razveseljivih števil o dvigu naše zunanje trgovine v prvem četrtletju. Z mesecem marcem letos, ko smo dosegli po vrednosti za nad 9 in pol milijard izvoza in je to tretji najboljši mesec po osvoboditvi sploh, smo izvozili za 25,6 milijard di-

narjev blaga. To je visoka številka, ki nam daje upanje, da bomo letos dosegli in presegli planirani izvoz. Italija, Zahodna Nemčija, ZDA, Sovjetska zveza, Velika Britanija in druge države so naši najboljši izvozniki. Seveda se je v tem času dvignil tudi uvoz (žit!) in dosegel vrednost nad 40 milijard, kar pa je ugodnejše kot v prejšnjih letih in kar se bo odrazilo v naslednjih mesecih, ko ne bo treba uvažati več toliko živil. Plačilna bilanca se je vsekakor zboljšala.

Povečan izvoz je vplival nekoliko tudi na notranji trg. Izvoz je namreč preširoko zajel nekatere vrste blaga, kar je trenutno vplivalo na cene. Kot je bilo napovedano, bodo podzveti ukrepi, da se stanje popravi in zlasti omeji izvoz živil, predvsem živine.

Praznik prvega maja, naš največji praznik in obenem praznik delovnega ljudstva vsega sveta, bomo torej praznovali v gospodarsko ugodnem položaju oziroma v položaju, ki nam daje vse izgleda za izboljšanje. —dt—

VSE OKROG

morja

PLOVBA NAŠIH LADIJ

S/S »BIHAC« plove iz ameriškega pristanišča Baltimore v domovino in prispe na Reko dne 4. maja.

M/S »GORENJSKA« je na popravilu v Piranski ladjedelnici. S/S »GORICA« je 19. aprila priplula v Singapur, kjer je naložila gorivo, nato pa nadaljevala pot v Alexandrijo.

S/S »KORNAT« je 23. aprila priplula v Rašo, kjer je naložila gorivo, nato pa je odplula v pristanišče Eleusis. Tam bo vkrcala tovor za Kontinent.

S/S »Ljubljana« je 21. aprila priplula iz pristanišča Ploče v Dubrovnik, kjer je naložila gorivo, nato pa je 23. aprila nadaljevala vožnjo za Rotterdam.

M/S »MARTIN KRPA« je 20. aprila odplula iz Trsta s tovorom za Massaw, kamor bo prispela predvidoma 4. maja. S/S »NERETVA« je 21. aprila odplula iz Casablance s tovorom za Billingham, kamor prispe 29. aprila.

S/S »POHORJE« je 13. aprila odplula iz Adena s tovorom za poljsko pristanišče Szczecin (Stetin).

S/S »ZELENGORA« je v ameriškem pristanišču Albany naložila žito za Jugoslavijo. Iz Albanyja je odplula 24. aprila in se spotoma zaustavila še v New Yorku, od koder je odplula 26. aprila za Sredozemlje.

Revija »POMORSTVO«

Ze nad tri leta posveča revija »POMORSTVO«, ki izhaja mesečno na Reki, veliko pozornost tudi Slovenskemu Primorju in njegovim pomorskim problemom. Skrb za to je poverjena posebnemu slovenskemu uradništvu v Ljubljani, ki vabi k sodelovanju predvsem poklicane kroge in osebnosti s slovenske morske obale.

Izšli sta doslej le dve številki XII. letnika: prva dvojna 1—2/1957 in štev. 3/1957. Obe zavzemata na veliki osmerki 158 strani besedila z nad sto slikami in nekaj skicami.

Dvojna številka 1—2/1957 je v celoti posvečena desetletnici naših pomorskih podjetij, ki so v letih 1947—1957 iz revnih ostankov zadnje velike vojne razvile in dvignile jugoslovansko trgovsko mornarico na dostojno višino. Obsežno številko zaključujeta statistični pregled trg. mornarice FLRJ v letu 1956 ter primerjalni pregled ladjevja jugoslovanskih pomorsko-brodarskih podjetij.

Kot je prva dvojna številka izrazito jubilejna, kaže tretja bodoče lice tekočega 12. letnika »Pomorstva«. Obravnava dosti pomorsko-gospodarskih vprašanj doma in po svetu, problemov ladjedelništva, prav tako tudi in tam, dejstev o vplivu suške krize na našo pomorsko dejavnost itd. Obsežen je Gorupov članek o morju in plovbi v Iljadi in Odiseji, poučen Cihlačev o Vitezovičevi pomorski terminologiji, zanimiva je pravda, kdo je zakrivil trčenje ladij »Andrea Doria« in »Stockholm«.

Oba zvezka prinašata tudi pregleden kratak povzetek važnejših člankov v angleškem in francoskem jeziku, posebno zanimivi pa so številni prispevki v slovensčini.

Revija »Pomorstvo« se je dokaj sidsrala tudi že med slovenskimi bralec. Kvalitetna vsebina in malenkostna cena naj bi ji utrla pot še predvsem v domove Slovenskega Primorja.

—vpl—

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR KOPER

čestita k Prazniku dela vsem prebivalcem okraja z željo po še tesnejšem sodelovanju pri graditvi boljšega in lepšega življenja — s še večjo udeležbo in delom v organih delavskega in družbenega upravljanja

kako upravljamo

Z VOLITEV DELAVSKEGA SVETA V TOVARNI DE LANGLADE

„Bili smo zadovoljni z njimi!“

Sedimo v glavni tovarniški hali. Pred dobro uro so končali delo in pravkar pomita tla se še niso posušila. Ob straneh stojijo skrbno očiščeni stroji.

Predsednik starega delavskega sveta bere poročilo o delu organov delavskega samoupravljanja v minulemu letu. Vrstijo se številke, podatki o proizvodnji, problemi. Nazadnje še predlogi in priporočila tovarišem, ki bodo izvoljeni v novi delavski svet.

Videti je, da stari upravni odbor in delavski svet nista držala križem rok in da 37 sej, ki sta jih imela oba skupaj, ni bilo zaman. O tem govori uspešno izpolnjen plan, povečanje proizvodnje in storilnosti v tovarni. Za kolektiv, ki šteje okrog sto delavcev in delavk, 40 milijonov dobička prav gotovo ni malo. Posebno še, če upoštevamo, da so ga dosegli s stroji in napravami, ki komaj še zaslužijo to ime, saj so povprečno amortizirani že nad 80 odstotkov.

Temu vprašanju je tudi delavski svet posvetil vso skrb, vendar so lastna razpoložljiva sredstva zadoševala komaj za del najnujnejših potreb. Zato pa so tembolj presenetljivi uspehi v proizvodnji, ki so jo povečali v zadnjih 5 letih za 59,6%, ne da bi povečali tudi število zaposlenih, ter z istimi delovnimi sredstvi. K temu je razen boljše organizacije in večje discipline občutno pripomogla pravilna politika normiranja, saj dela zdaj po normi že nad 80% zaposlenih v tovarni.

Poskrbeli so tudi za izboljšanje delovnih razmer v podjetju. Uredili so kopalnice in garderobe, nabavili zaščitno obleko in obuvale za delavce na tistih delovnih mestih, kjer je bilo to potrebno. Vse to dokazuje, da delavski svet in upravni odbor v tovarni De Langlade nista bila le na papirju.

Poročilo je pri kraju in začne se razprava. Sprva nekoliko negotova in zadržana, z neprijetnimi posledicami med posameznimi govorniki. Toda kmalu se sprostito in v zdušje postane živahnejše. Drug za drugim se oglašajo delavci in delavke s svojimi pripombami in mnenji. Zadovaljni so z delavskim svetom in z uspehi. Zato pa tembolj ostro grajajo nemarnost, neprevidez pri delu in zlasti tako imenovane ponedeljske bolnike ter druge sicer redke podobne pojave, za katere ne sme biti prostora v dobrem kolektivu.

Zanima me, kaj o vsem tem mislijo tudi tisti, ki se niso udeležili razprave. Zato izkoristim priložnost med volitvami za kratek razgovor z dvema delavkama. Naj nam pove svoje mnenje najprej Severin Antonija. V tovarni dela že sedem let. Vprašam jo, če je delavski svet izpolnil tisto, kar so od njega pričakovali, zraven pa še, kaj meni o normah. Odgovor je kratek:

»Lahko rečem, da smo bili zadovoljni z dosedanjim delavskim svetom, saj smo videli njegove napore in prizadevanja, da bi

nam olajšal delo. Znanе so nam tudi težave, ki jih je moral premagovati in vemo, da je uspešno rešil mnoga vprašanja v podjetju. Glede norm pa rečem, da mi je ta način dela všeč, ker mi omogoča, da več zaslužim. Nekateri se sicer pritožujejo, da so norme prenapete, jaz pa tega ne morem trditi, ker svojo normo redno presegam, čeprav se moram pri tem seveda potruditi.«

Od Avber Giuseppine, ki je član delavskega sveta, pa bi rad zvedel še to, kako so reševali posamezna vprašanja v samem svetu. Tu je njen odgovor:

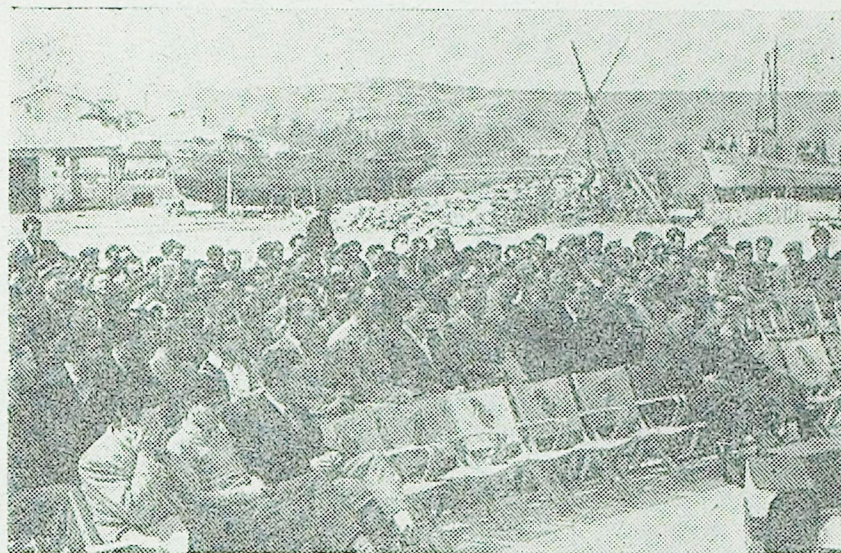
»Predvsem je važno, da delavski svet ni ničesar ukrepal, ne da bi o tem obvestil ves kolektiv. Zato smo imeli po vsaki seji delavskega sveta tudi sestanek kolektiva, da je lahko vsakdo povedal, kaj misli o določenem ukrepu. V zvezi z normami pa bi pripomnila, da jo redno presegam in na ta račun zaslužim povprečno 2.500 din več mesečno. Seveda je treba delati. Če bi tako gledali tudi tisti, ki se z normami nekako ne morejo sprijazniti, bi bilo bolje zanje in za kolektiv.«

To je mnenje dveh izmed tistih, ki so v kolektivu največ doprinesli. Teh pa je mnogo. Zato jim ne bo težko odpraviti tudi tiste pomanjkljivosti, ki so še v tovarni. Prav to bo naloga novega delavskega sveta. V njem ima glavno besedo mladina, saj so predsednika mladinske organizacije izvolili tudi za predsednika delavskega sveta. To je najbrž edini primer v našem okraju. Želimo jim, da bi prav tako uspešno delali kot so doslej in še bolj, tako da bi tudi ob prihodnjem obračunu kolektiv lahko rekel: »Bili smo zadovoljni z njimi.«

—iv

Kritično o uspehih „Ribe“

Poročilo predsednika delavskega sveta Lucijana Lebana v podjetju »Riba« v Izoli prejšnji petek, ko so volili nov delavski svet, je bilo lahko v ponos vsemu kolektivu. Tega ne upravičujejo le uspešno opravljene večmilijonske investicije iz lastnih dohodkov za izpopolnitev osnov-

Člani kolektiva »Ribe« v Izoli poslušajo poročilo predsednika delavskega sveta. Zbrali so se kar na prostem, sredi delavnice.

nih sredstev, temveč tudi veliki proizvodni uspehi. Morda celo predvsem ti. Nabavili so dve novi ladji, tako da jih imajo sedaj že 18, uredili upravne prostore, mehanično delavnico, popravilnico ladij, dvorišče in pristan. V zadnjih 4 letih, to je v času od leta 1953 do 1956, so povečali ulov rib od 490 tisoč na 1,970 tisoč kilogramov, povprečni ulov na eno ladjo pa se je gibal takole: 1953. leta 6,1 vagonov, 1954. leta 7,8 vagonov, 1955. leta 9,3 vagonov in 1956. leta 12,3 vagonov.

Izvoz svežih rib so lani povečali za 32 milijonov din in dosegli pri tem za 15% boljše cene kot predlanskim.

V razpravi o poročilu so člani kolektiva poudarili potrebo, da se poveča skrb posameznikov za varčevanje z materialom (nafto, mrežami itd.). Zavzemali so se tudi za tole: Če že dobre, skrbne

delavce posebej nagradujemo, je edino prav, da slabe kaznujemo. Z zadovoljstvom so ribiči sprejeli vest, da bo letos njihovu podjetju le uspelo, začeti reševati pereče stanovanjsko vprašanje. Gradnjo bodo finansirali z najetjem kredita pri občinskem kreditnem skladu.

Spričo težav, na katere naleteva uveljavljanje načel družbenega upravljanja v podjetju zato, ker so ribiči kot neposredni proizvajalci večinoma zdoma, so sklenili, da bodo letos po možnosti in po potrebi imeli seje delavskega sveta v pristaniščih, kjer se trenutno ladje mudijo. Skrbeti bo treba tudi za to, da ne bodo zastopali posamezni člani delavskega sveta na seji enega, med tovariši pri delu pa drugega, prav nasprotnega mnenja. Do takih primerov je lani kdaj pa kdaj prišlo in seveda ni bilo v prid dobremu, složnemu delu.

PRED KONGRESOM DELAVSKIH SVETOV JUGOSLAVIJE

Razvoj delavskega samoupravljanja

(Nadaljevanje)

V času administrativnega upravljanja gospodarstva se je postopoma izgrajeval novi odnos delavcev do socialističnega podjetja in se je s tem razvijala njihova zavest o skupnih interesih družbe. S sodelovanjem v delu sindikalnih organizacij v podjetjih, dalje preko socialističnega tekmovanja, ki se je razvilo predvsem v prvih povojnih letih in preko proizvodnih posvetovanj, so se delavci pripravili na upravljanje podjetij.

Prve osnove organiziranega vpliva delavcev na upravljanje podjetij je zabeležil že Zakon o delavskih poverjenikih iz leta 1945. Delavski poverjeniki so kot zakoniti predstavniki delavcev bili v stalni zvezi z državnimi organi, z upravo podjetja in s sindikalno organizacijo. Njihova naloga je bila, da čuvajo socialne in gospodarske interese delavcev ter pomagajo izboljšati proizvodnjo. Naslednji korak v tej smeri je predstavljala uredba o osnovnem zakonu o državnih gospodarskih podjetjih in o pravicah sindikalne podružnice podjetja, da ji direktor predloži predloge o produktivnosti dela, izboljšanja pogojev dela, življenjskih pogojev delavca in o personalnih vprašanjih. S tem je delovni kolektiv podjetja imel določen vpliv na upravljanje podjetja. Pomembno vlogo v vzgoji delavskega razreda za usposobitev za upravljanje podjetij so imele sindikalne in partijske organizacije, ki so organizirale ideološko-politično delo in razpravljale o problemih proizvodnje ter notranjih odnosov v podjetju. Značilno je tudi to, da

so se v tem času najboljši delavci usposobili za sprejemanje vodilnih položajev. Mnogi od njih, ki so postali direktorji, so uspeli v sorazmerno kratkem času uspešno obvladovati upravljanje podjetja.

Administrativni sistem upravljanja gospodarstva je v svojem nadaljnjem razvoju odstranjeval številne negativne pojave in tendence. Največja nevarnost je pretila s strani birokratizma. Tendence birokracije pa ni prevladovala zaradi dosledne borbe za decentralizacijo in demokratizacijo državne oblasti in upravljanja gospodarstva. Začetne centralistične organizacijske oblike so bile kaj hitro opuščene, decentralizacija in osamosvojitve nižjih organov sta postali osnovi razvoja družbenega upravljanja. V času, ko je bila vloga države najbolj očita, je bila dana posebna pozornost krepitevi ljudskih odborov kot organov lokalne samouprave in čim širšemu uveljavljanju principov ljudskega samoupravljanja. Istočasno se je krepila pravna in ekonomska individualnost gospodarskih podjetij. To se je predvsem pokazalo v decentralizaciji in v sprostitvi metod gospodarskega planiranja ter omogočanja podjetjem, da samostojno delajo. Pomembno vlogo v omejitvi birokratskih tendenc je bilo dejstvo, da je velika večina vodilnega kadra vznikla iz ljudstva in je tako med narodnoosvobodilno borbo, kakor tudi med socialistično izgradnjo domovine bila trdno povezana z našimi narodi.

Vse bolj je prodiralo spoznanje, da državna lastnina nad proizvajalnimi sredstvi in držav-

no upravljanje gospodarstva predstavljata samo nižjo, začetno obdobje razvoja socialističnih odnosov, ki pa ne sme trajati dalj, kot je potrebno. Postalo je jasno, da ni treba smatrati državo in njen aparat za edinega nenadomestljivega graditelja in za glavno silo v socialistični družbi, temveč da je zavestna aktivnost in neposredna dejavnost proizvajalcev pri reševanju vseh gospodarskih in družbenih vprašanj osnovna. Značilno je, da se vloga države mora v gospodarstvu omejiti na tiste funkcije, ki jih ima na določeni stopnji svojega razvoja in ki so ji nujne, da pa je v prvi vrsti odločujoča vloga proizvajalcev, ki bodo imeli z zakonskimi predpisi zagotovljeno pravico do upravljanja podjetij in bodo s tem materialno neposredno zainteresirani za čim boljši uspeh dela.

V takih pogojih so se že leta 1949 posamezni direktorji podjetij začeli posvetovati s skupinami najboljših delavcev o raznih vprašanjih upravljanja podjetja. V tej zvezi je tovariš Edvard Kardelj tistega leta med drugim dejal: »Takšne in podobne oblike sodelovanja državljanov v upravljanju z državo so velik korak v razvijanju naše socialistične demokracije, ker v resnici pretvarjajo princip neposrednega sodelovanja proizvajalcev v upravljanju gospodarstva, ki sta ga postavila Marx in Engels, v realnost. Pri nas je takšna oblika postala možna samo zaradi visoke zavesti našega delavskega razreda in njegove tesne povezanosti s Komunistično partijo.«

(Nadaljevanje prihodnjico)

Bilo bi prav . . .

... če bi občinski veterinar v Kozini redno pregledoval in žigosal meso, da ga mesnice ne bi prodajale nepregledanega;

... če bi mesarska podjetja koprškega okraja nabavila zadostne količine teletine in svinine, da ne bi bilo treba gostincem iskati te vrste mesa po drugih krajih Slovenije;

... če bi hišni sveti v Semečeli pri Kopru poskrbeli za ureditev prostorov okrog stanovanjskih blokov še pred začetkom turistične sezone;

... če bi Podjetje za vzdrževanje proge Postojna našlo možnost za izplačilo akontacij delavcem za letošnji prvi maj;

... če bi tudi druga gostišča sledila urejevanju obratnih prostorov tako, kot že nekatera v koprskem okraju in se na ta način pripravila na letošnjo turistično sezono.

Baročna gracioznost v koprskem gledališču

Moreto: Dona Diana, premiera v Kopru 24. aprila.

Režija: Miran Hercog. Scena: Srečko Tič

gledališču

S tem, da se je odločilo uprizoriti igro iz španskega baroka, je Gledališče Slovenskega Primorja naredilo pomemben korak. Po vrsti iger iz novejšega časa in novitet je seglo v starejšo dramatik, v špansko literaturo iz 17. stoletja. To je bilo nujno, kajti poklicno gledališče, ki si hoče pridobiti in obdržati stalne obiskovalce, mora imeti svoj »železni repertoar« sestavljen iz publiko primernih in splošno priznanih dram, med katerimi morajo biti tudi dela iz domače in tuje klasične literature.

Morda umejniško vodstvo pri odločitvi za prav to lahkotno komedijo ni imelo ravno srečne roke; zdi se namreč, da bi bilo mogoče najti v istem obdobju evropejskega baroka in prav tako pri Špancih komedijo, ki bi bila človeku današnjih dni bližja po problemih in bi ga bolj pritegnila. Dasi se namreč dejstvo, da se klin s klinom izbije, kar je »moralna« komedija v najrazličnejših oblikah, pojavlja v vseh časih in priložnostih ter se tudi danes, ostane gledalec vseskozi neprižadet, notranje nepremaknjen ter mu ostane le »razumsko« uživanje, ko se iz potrebe po splošni izobrazbi pogloblja v značilnosti življenja pred 300 leti.

Glede tega zadnjega, da ta ko-

medija nudi možnost poglobljanja v razmere in družabne navade v Španiji v začetku 17. stoletja, pa je ansambel koprškega gledališča s stilizirano igro in pod dosledno režiserjevo roko v celoti opravil svojo nalogo. Čas, ko se bohotno afektirajo, pretirano fino obnašajo, ko ženske na debelo modrujejo o ljubezni, zaživi pred nami.

Režiser Miran Hercog je moral, če se je hotel verno približati dobi bohotnega in v vsakem pogledu pretiranega, vendar silno v pravila uklenjenega baroka, z vsakim igralcem preštudirati vsak korak, vsak gib, vsak pogled in vsako besedo. Zaradi verzov je bilo piljenje govora še posebno potrebno, ker verzi so na odru zmeraj trd oreh; togi ritem je treba razbiti in mu vdihniti življenje, to pa ni lahka stvar. Dosti sta pri plastičnem oživljanju zgodovinske spornije pripomočki glasbena spremljava Stanke Preka s starinskimi madrigali in balladami ter inscenacija (Srečko Tič) s svojo preprostostjo. Poudarek vsemu, in ne najmanjši, pa so dali še skrbno izdelani kostumi (Vlasta Hegedušičeva).

Igralci so od prvega do zadnjega morali premagovati dve težavi: skrbno paziti na govor v verzih, obenem pa najti v ozki

stilizirani igri možnost za razgibanost, da bi ne ostali toge lutke. Pri tem prvi težavi niso bili dobro kos: govor je zaradi hitrosti ali pa celo slabe artikulacije postal včasih nerazločen in smiselno nedojemljiv, kot da bi šlo samo za to, da tekst obvezno steče brez zastoja.

Naslovno vlogo trmoglavke Done Diane je v precizirano stilizirani igri podala Marga Filčeva, ki je posebno v drugi polovici igre vnesla v svoj lik dovolj živahnosti. Ne da se pa izogniti misli, da ji lahkotne vloge ne ležijo in da se bolj razvija pri skrivnostnih in tragičnih likih. Nosilca protigrave, Dona Cezarja, je z dobrim kontrastiranjem (igra tako rekoč dve vloge v eni osebi) upodobil Janez Klasinc. Kljub strogi vključenosti v določene gibe in kljub omejenim možnostim gestikuliranja je vtisnil svojemu liku dosti živahnosti, ki je značilna za njegove vloge sploh.

Zelo živahni in prav značilni za dobo pretirane gracioznosti in lahkotnosti sta bili Breda Urbiceva kot Lavra in Romana Lemutova kot Fenice. Tiberij Lemut in Karlo Marsel sta harmonično dopolnjevala celoten vtis. Floreta (Filipina Jermanova) je bila na mestu.

Najpomembnejšo vlogo (Perin) pa je s pravo igralsko rutino igral Marijan Bačko. Ta lik je bil najjasnejši in najpristnejši, razgiban bolj kot vsi in res tak, kot morajo prebrisani slugi biti — k sreči! Don Diego (Jože Zalar) je bil, tak kot je prikazan, igralsko in govorno dober, a režiser ga je koncipiral verjetno zgrešeno; zdi se, da bi moral biti Don Diego, namesto da je neboljen starček, krepak plemič.

Z vsemi pozitivnimi stranmi in z vsemi pogrški je Dona Diana režijsko in igralsko uspela predstava, čeprav nam ne odkriva novih misli.

JOŽE HOČEVAR

Pevski zbor »Slavko Osterc« v Piranu

V času letošnjih spomladanskih šolskih počitnic bo priredil Pevski zbor prosvetnih delavcev »Slavko Osterc« v Piranu petdnevni pevski tečaj kot pripravo za svoje nadaljnje nastope. Na svoji poti v Piran bo sodeloval pri proslavi OF v Kopru, na manifestaciji na večer pred prvim majem v Piranu in 1. maja na delavski prireditvi v Ankaranu.

V spominih na enak pevski zbor v Kopru, ki ga je ustvarjal pok. Srečko Kumar, naj omenimo, da je zbor v Mariboru nastal na iniciativno učiteljev in profesorjev okraja Maribor leta 1954. Steje okoli 90 članov. Med njimi je mnogo dirigentov zborov na službenih mestih. Zbirajo se redno vsakih 14 dni, izrabljajo tudi umeve počitnice za pevske vaje, kot sedaj v Piranu.

Razen gojenja zborovske glasbe

Gojenke baletnega odseka pri našem gledališču. V maju jih bomo spet lahko videli na novem baletnem večeru.

NA KOPRSKEM UČITELJSKEM

Prvi roditeljski sestanek

Ob deseti obletnici svojega obstoja po osvoboditvi je koprsko učiteljske imelo 13. t. m. svoj prvi roditeljski sestanek.

Neutemeljen je bil pesimizem, da starši ne bodo prišli, ker je predaleč. Odzvali so se v velikem številu. Prišli so s Krasa, Vipavske doline, z Brd ter celo s Štajerske.

Na šoli so bile živahne priprave. Dijaki so priredili svojim staršem lepo razstavo risb in ročnih izdelkov. Pripravili so tudi program. Vodstvo mladinske organizacije je poročalo o izvenšolski dejavnosti dijakov. Snovi ni manjkalo, saj je veliko dijakov vključenih v razna društva, mnogi pa pridno delajo s pionirji. Dijaki so recitali izvirne pesmi in prozo, vmes pa so vpleli prijetne glasbene točke. Pevski zbor je pod vodstvom prof. Hasla ubrano zapel tri pesmi.

Po ravnateljevem nagovoru so

Snemanje filma o ribičih v Piranu

V Piranu snema Triglav-film v koprodukciji z nekim italijanskim filmskim podjetjem barvni film o ribičih z naslovom »Skvarča«. Film režira italijanski režiser De Santis, glavno žensko vlogo igra italijanska filmska igralka Alida Valli, možko pa Nemeč Peter Kasten, ki je že sodeloval pri filmu »Greh«.

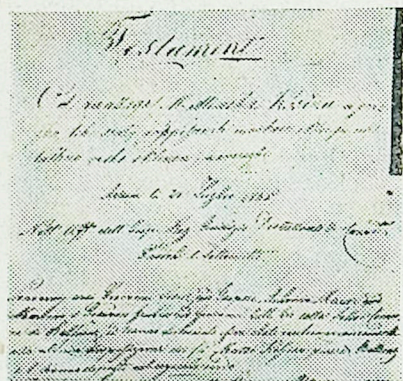
V Piranu so uredili filmske ateljeje, za katere se zanimajo razen Triglav-filma tudi druga filmska podjetja. Delo pri urejanju teh ateljev je že končano, in sicer so za to porabili prostore stare piranske steklarne. Delavci Triglav-filma so adaptirali prostore v pičlih štirih mesecih.

Pirančani so zelo zadovoljni, da pri njih snemajo več filmov, posebno tisti, ki so najeti za statiste in pa gostinci, ki imajo večje število gostov.

M. C.

OB TEDNU ARHIVOV JUGOSLAVIJE

Zbiranje zgodovinskih dokumentov

Testament iz leta 1835 — pisan v originalu v slovensčini. Listino hrani koprski arhiv.

Lansko leto je Zveza društev arhivskih delavcev FLRJ priredila Teden arhivov meseca septembra, letos pa ga bomo imeli v sončnem in cvetočem maju. Seveda je ta mesec primernejši za široke kulturne akcije, ker je naša mladina še v polni meri osredotočena na šolsko delo in ker so naši delavci in uslužbenci še precej daleč od letnega dopusta.

Kaj smo dosegli lansko leto v Tednu arhivov? Zanimanje za stare in najnovejše dokumente je v naši socialistični domovini zajelo široke ljudske množice, se posebej našo mladino, saj se predvsem le-ta navdušuje za vsako kulturno akcijo. Organ Zveze društev arhivskih delavcev FLRJ »Arhiviste« (štev. 3-4, 1956) prinaša presenetljive dokaze o uspehih lanskega Tedna arhivov. Veliko ljudi, starih in mladih, je darovalo lastne, najdražje spomine in druge dragocene dokumente našim arhivom, da jih pridno hranijo za bodoča pokolenja. Neki star učitelj iz Boljeve je poklonil svojemu krajevemu arhivu izredno važne listine, ki jih je varoval dolga leta. Neka dijakinja osemletke je prinesla v Varaždinski arhiv dokument iz leta 1820, na podlagi katerega so bili njeni predniki osvobodjeni tlačanstva.

Takih primerov je bilo dosti in kar razveseljuje, je, da prodira vedno bolj med naše ljudi zavest o važnosti zbiranja in varstva vseh mogočih zgodovinskih spomenikov našega naroda. Tudi pri nas se je lansko leto v Tednu arhivov dijaška mladina zanimala za stare dokumente, ki jih je videla v Mestnem arhivu. Zelo marljivo je poslušala predavanje o zgodovini Istre in Kopra in kar nerada je zapuščala arhivsko čitalnico. Vendar pri nas večjega odziva ni bilo. Le nekateri starejši ljudje so se oglašili v arhivu in darovali nekaj gradiva, ki so ga našli doma.

Ob letošnjem Tednu arhivov, od 5. do 12. maja, se zopet obračamo do slehernega našega človeka, posebno pa do dijakov, da poiščejo doma v predalih, v omarah in na podstrešju vse listine, spise, stare časopise itd.

katerega koli značaja, katerega koli leta in jezika, jih zberejo, uredijo in lepo shranijo ali pa da jih prodajo ali darujejo Mestnemu arhivu, ki ima prav to nalogo, da hrani dokumente in jih da na razpolago vsem tistim, ki se zanimajo zanje. Samo tako bomo rešili narodne kulturne spomenike in preprečili nadaljnje uničevanje rokopisov in tiskovin.

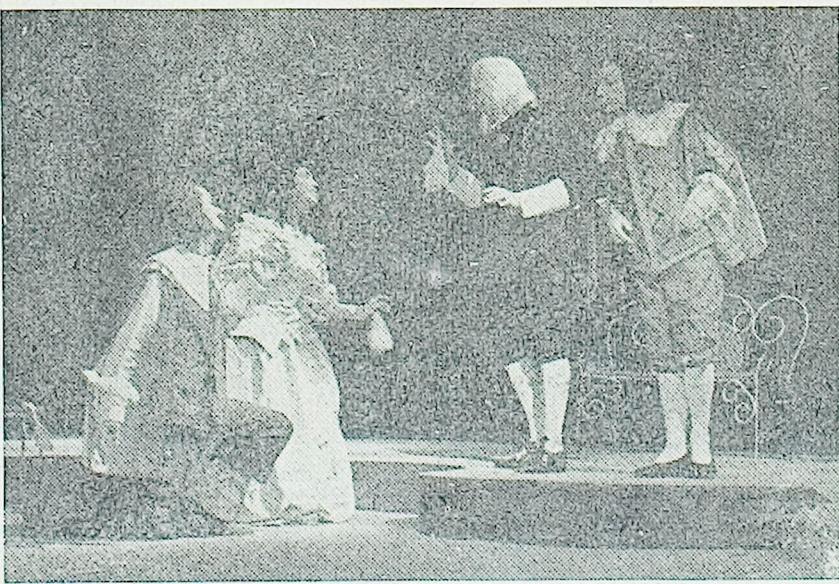
Mestni arhiv v Kopru bo priredil od 5. do 12. maja arhivsko razstavo pod naslovom: Iz naših arhivov: Slovenci v Istri in na Krasu. Na razstavi bo marsikaj novega in zanimivega za starejše in mlajše ljudi. Obisk razstave priporočamo posebno šolski mladini, saj bo našla na razstavi dokumentirano življenje Slovencev v koprskem okraju od najstarejših časov. Vsak naš človek, vsaka šola, vsaka ustanova, vsako podjetje naj si ogleda razstavo. Na razstavi se bo vsakdo prepračil o važnosti in vlogi, ki jo imajo arhivi za narod. Arhivi so kulturne ustanove, ki omogočajo izkoriščanje zgodovinskega gradiva znanstvenikom, književnikom, publicistom, novinarjem, filmskim in drugim javnim delavcem.

Arhivski teden se bo začel v našem okraju pod naslednjimi gesli: Arhivski teden, teden spoznavanja vloge arhivov na kulturno-znanstvenem področju!

Arhivski teden, teden spoznavanja razvoja in dela arhivov Jugoslavije! Arhivski teden, teden zbiranja in zavarovanja zgodovinskih dokumentov našega naroda!

Dijaki, hočete živeti v hvaležnem spominu slovenskega naroda? Zbirajte vse mogoče dokumente za okrajni arhiv v Kopru. Dijaki, vaš socialistični patriotizem naj se izraža tudi v zanimanju in ljubezni do naših arhivov!

M. B.

Prizor iz Moretove komedije »Dona Diana« v izvedbi GSP v Kopru.

Partizanski večer

V PORTOROŽU

DPD Svoboda v Portorožu bo priredilo 30. IV. ob 20. uri v Ljudskem domu v počastitev 27. aprila — praznika OF in 1. maja — praznika delovnega ljudstva »Partizanski večer«.

Na tem večeru bodo bivši borci-partizani pripovedovali in čitali svoje doživljaje in spomine iz najslavnejše dobe naše zgodovine ter tako ponovno približali vsem navzočim našo slavno in junško NOB.

Pevski zbor Svobode pa bo zapel več partizanskih pesmi ter tako znova pokazal svojo dejavnost ter prizadevnost vseh pevcev, ki še vedno znova vstopajo v zbor pod vodstvom prof. Hasla.

eL-Ha

Novo revije

SODOBNA POTA, štev. 4

Tovariš Tito ob grobu svojega starca soborca, Roman Albreht: Za uvod v proslavo štiridesetih let Velikega Oktobra, Egon Tomc: Vrtočarstva ob breznu zgodovine, Mihail Solohov: Tih Don, Sergej Jesenin: Balada o šestindvajsetih, Gene Vipotnik: Iz težkih dni, Mark Twain: Otroške bolezni, Ivan Bertonec: O nekaterih metodah vodenja, Jelavica: Copič: Tehnike v likovni umetnosti, Dvajsetletnica ustanovitve KPS, Pomenki o lahki glasbi, Družina v naši družbi, Potujoča knjižnica, Filmsko gledališče, Za knjižno polico, Repertoarni svetovalec, Beleške iz organizacije, Utrinki iz društev.

MLADA POTA, štev. 6

PROZA — Drago Grah: Okna proti soncu, Stane Kolar: Sestra. POEZIJA — Svetlana Markovič, Valentin Cundrič, Marjan Kramberger, Marjan Erbežnik, Janez Mikuz in Matija Plamen.

RAZPRAVE — Lionello Venturi: Kako gledamo sliko, Rafael Ajtec: Teze o opereti, Stane Sakisa: Eksistencializem — rešitev Zapada?, POROCILA — J. Dolder: Nove knjige, Glasbeni leksikon, Marjan Maher: Ni prostora za Klyove, Pogovori s sodelavci, Beleške.

MLADI SVET, štev. 4

Vida Tomšič: Družina v stanovanjski skupnosti, Zdravko Neuman: Poklicno svetovanje pri nas, Učiteljski poklic, Katja Vodopivec: Delo otrok v skupinah, Jože Zakšek: Otroci z govornimi motnjami, Tone Pavček: Zakaj so breze bele, Dušan Bavdek: Družba k družbenemu upravljanju, Branka Jurca: Voda, voda, voda... Dr. Slava Lunaček: Kaj storimo za preprečevanje boleznih po solah, Drago Kumer: Skrivnost naše hiše, Jože Kranjc: Igre za otroke, Miklavž Knez: Pojdimo v naravo, Bojan Hrovatin: Telovadba otroka, ki hodi v osnovno šolo, Vesti iz naših društev, Mlada zakonca in njun otrok, 22. maj — dan mladinske glasbe.

JEZIK IN SLOVSTVO, štev. 7

CLANKI — A. Bajec: O predlogih in predponah, Ivan Kolar: Literarni sprehod po delu stare Ljubljane, Jakob Rigler: K našemu pravorečju, Blaž Tomaževič: Motivi in oblike Jenkove poezije, Janez Gradišnik: To vprašanje ne zaposluje le ožji krog strokovnjakov.

OCENE IN POROCILA — Joža Mahnič: K četrti izdaji Mencingerjeve Hoje na Triglav, Janko Moder: Gogoljev Revizor v Kondorju, A. Sovre: Jurčičev Jurij Kozjak v novogrščini, ZAPISKI — A. Sovre: Daktiloidnost Cankarjeve proze, Niko Košir: O usodi zadnjega rokopisa Klusovega Joža, Viktor Smolej: Safarik in Safarik, Požun, Bratislava in podobno, Joža Mahnič: Od kod Mencingerjeve »roža mogota«? ODGOVORI IN POGOVORI.

NAŠI VZGOJNI PROBLEMI

Otroški vrtec naj bo le za otroke

Zgrešena vloga organa družbenega upravljanja v piranskem otroškem vrtcu

V 17. številki Slovenskega Jadrana je bil objavljen članek pod naslovom »Gre za otroški vrtec v Piranu«. Zdi se mi, da bi bilo prav, da bi k temu članku povedal še nekatera dejstva, ki tudi skrbne starše, prikazujejo pa vso zadevo v drugačni luči.

Predvsem pisec prvega članka ni povedal, za koliko otrok pravzaprav gre in kakšni so ti otroci v piranskem otroškem vrtcu. Tudi ni povedal, koliko ljudi je nastavljenih v vrtcu in zakaj je ta personal potreben.

Res je v piranskem vrtcu 53 otrok. Vsak ta otrok stane obično 24.000 dinarjev letno ali 2.000 dinarjev mesečno. Upoštevati moramo, da se v vrtcu 21 otrok tudi hrani, drugi pa so tam samo pet ur dnevno. Torej gre le za 21 otrok.

Vse bi bilo v redu, če bi šlo samo za prehrano otrok, toda v

menzi vrtca se hranijo tudi drugi, družinski člani nekaterih uslužbencev in nekatere članice upravnega odbora ter njihovi družinski člani. So tudi taki, ki nosijo hrano na dom, češ da so te hrane otroci navajeni. Seveda plačujejo odrasli za hrano prav toliko kot otroci — in v tem grmu tiči zajec. Za ceno hrano gre! In pri tem naj bi pomagala občina.

Vsi sestanki v vrtcu, resolucije, deputacije, sklicevanje na socialistična načela in na zakon o zaščiti matere in otroka — vse to je pripravil upravni odbor skupno z upravo vrtca, da bi dosegel od občine nekaj dotacije več. V teh resolucijah so govorili o prehrani, o upravnici, niti besede pa o vzgoji in o razširitvi vrtca. Nasprotno, odklanjajo sprejem novih otrok v vrtec, čeprav je v njihovi neposredni bližini prazna cela hiša, ki je namenjena pionirskemu domu in kjer bi tudi otroški vrtec lahko dobil kak prostor. Če bi se vrtec razširil in bi sprejel nove otroke, bi prav gotovo tudi na ObLO našli razumevanje za večjo dotacijo. Tako pa morajo matere v Piranu zaklepati otroke v sobe ali pa jih dajati na čuvanje sosedom. Prav gotovo bi tudi občinski svet za socialno skrbstvo lahko kaj prispeval za siromašne otroke, seveda če bi jih sprejeli v vrtec. Na drugi strani pa je treba seznaniti matere tudi s tem, da se na ObLO ukvarjajo z mislijo, kako bi uredili prehrano za šoloobvezne otroke v sami šoli. In še eno vprašanje je pereče za matere v Piranu: nikamor ne mo-

rejo dati otrok pod tretjim letom starosti in so že prosile, da bi sprejemali v vrtcu tudi take otroke. Upravni odbor vrtca o tem še ni razpravljal.

Prav tako ni upravni odbor razpravljal o tem, da bi se ustanovili področni hišni sveti in da bi za nekaj takih področnih svetov organizirali poseben otroški vrtec, ki bi ga lahko vodila ta ali druga žena in bi bil zato cenejši. Takih vrtcev bi lahko napravili v Piranu več, tudi prostor bi dobili. Hišni sveti pa bi prevzeli nad vrtcem patronat v moralnem in materialnem pogledu.

Na koncu naj se povrnem še enkrat na članek v prejšnji številki Slovenskega Jadrana: ne gre za otroški vrtec v Piranu, temveč za boljše in pravilnejše delo otroškega vrtca. In če bi pisec članka upošteval še dejstvo, da je dotacija piranskemu otroškemu vrtcu po odstotkih na enega otroka največja v koprskem okraju, prav gotovo ne bi mogel govoriti o nerazumevanju občine. Nikakor pa ne gre, da bi hoteli nekateri starši materialno skrb za svoje otroke povsem zvrniti na družbo. Zanj je že tako dovolj veliko breme vzdrževanje prostorov in osebja v tej in podobnih ustanovah.

M. C.

Pepita obleka, preprostega in zelo prikupnega kroja.

Besede mičejo - zgledi vlečejo

Mnogo smo že govorili in pisali o vzgoji otrok. Če opazujemo danes starše — jih lahko uvrstimo v dve skupini:

Prva, dobra in napredna skupina — žal je zelo maloštevilna — je tista, ki skrbi za vzgojo otroka tako doma kakor tudi izven doma. Le-ti starši dajejo otroku možnost, da si razvija um pri igranju, mu pomagajo pri učenju in ga nadzorujejo pri njegovem vedenju in govorjenju, ga vzgajajo tudi v pravih odnosih glede spolnega življenja. Skratka — uče ga in vzgajajo kot sebi enakovrednega člana družbe, celo več pozornosti mu posvečajo, ker je v resnici tudi več rabi.

Na drugi strani pa so starši, katerim je vzgoja otrok deveta briga. »Saj skrbim zanj, saj ima vedno dovolj jesti,« ali »saj me ne uboga, ga bo že življenje izučilo.« Tako pravijo. Vendar taki starši, predvsem pa matere, ne vedo ali nočejo vedeti, da otrok rabi dobro materino besedo, rabi njeno umsko pomoč, rabi njen nasvet. Otrok mora imeti nekoga, da se v mladosti nanj opira ter mu potoži tudi svoje »bolečine«. In tega premnogi otroci nimajo. Vzroka za to sta v glavnem nevednost staršev in pa njihova malomarnost, čemur je vzrok nepravilna in nezadostna vzgoja staršev samih. O, koliko je mater, ki pošiljajo svojega otroka raje na ulico, kakor da bi se same ukvarjale z njim. Izgovor, da ni časa, je ničeven. Le opazujte tiste starše, ki trde, da nimajo časa, predvsem matere, ko stoje po cele ure na ulici ter klepetajo ter ocenjujejo vse mogoče in nemogoče stvari, ali pa slone na oknu ter vpijejo nad otroci, ki se podijo pod oknom in razgrajajo.

Mislím, da problema vzgoje otrok ne bomo rešili dokler ne bomo vzgojili tistih, ki vzgajajo, to je staršev samih. In prav ti starši, ki so najbolj potrebni vzgoje, tako malo čitajo tozadavne članke o vzgoji in le redko-

kdaž obiščejo vzgojna predavanja.

Matere in očete, zavedajte se, da vas bodo otroci spoštovali in cenili le toliko, kolikor dobre vzgoje bodo prejeli od vas. V zmoti so tisti starši, ki mislijo, da je šola tista, ki vzgaja otroka. Ne! Šola le pomaga vzgajati. Kako naj šola izganja iz otroka vse tisto slabo, kar je mati sedem let sadila in gojila — sedem let, ko je bila otrokova duševnost tako rahla in dojemljiva kot spomladi preorana zemlja. Mati in oče sta prva in najvažnejša vzgojitelja. In prav v tem se izraža star ljudski izrek, da sad ne pade daleč od drevesa. Jasno pa mora biti vsem staršem, da je vzgoja otrok resna, težka in odgovorna naloga. Mnogo časa in potrpljenja zahteva. Vendar, če bodo starši spoznali, da vzgajajo svoje lastne otroke, sad svoje ljubezni, jim to delo ne bo zoprno in težavno!

—SPI—

Dvodelna obleka, primerna za močnejše postave.

SLAŠČICE

Piškoti

Mešaj 4 rumenjake s sladkorjem, ki je težak za 4 cela jajca; prav dolgo mešaj in dodaj presejane bele moko za težo treh jajc. Nato stepi sneg iz štirih beljakov in ga zmešaj med testo. Potem namaži podolgasto posodo z maslom ali mastjo, izlij testo vanjo in peci približno pol ure v pečici. Ko je »štruca« pečena in ohlajena, jo nareži na bolj tanke rezine.

Obročki

Vmesi v testo 14 dkg moke, 14 dkg surovega masla, 7 dkg sladkorja, 7 dkg zmletih mandelnov, 1 dkg stočenega cimeta in nastrepane lupine pol citrone. Ko si to vmesila, napravi dolg svaljek, nato ga razreži na kosce, za oreh velike. Te kosce z roko strkljaj, da dobiš tanke paličice, katere zaokroži v majhne obročke. Pokladaj jih na pomazano pekačo in speci v ne prevroči pečici. Pečene zložijo na krožnik in jih posuj z vaniljevim sladkorjem.

Medenjak

Pol kg medu raztopi v ponvi. Ko je tekoč, vmešaj pol kg moke in dodaj 10 gramov jelenove soli. Naredi testo in ga pusti čez noč ali pol dne počivati. Napolni s testom pekačo ali izreži poljubne oblike piškotov. Napravi še premaz iz enega beljaka, ki ga stepiš v sneg, in prideni nekaj stočenega sladkorja. S premazom premaži piškote ali pecivo preden gre v peč.

REVIJA za naše žene

SODOBNO GOSPODINJSTVO štev. 3

Pravkar izšla 3. številka te strokovne revije vas bo najprej seznanila z uredniškimi načrti glede razširitve in vsebinske izpopolnitve lista in z rezultati prvega republiškega posvetovanja o gospodinskem, zdravstvenem in gospodinskem izobraževanju in vzgoji staršev, ki ga je Zve-

Vse naše bolehnne otroke želimo odslej zdraviti v sodobnem morskem okrevališču na Debelem rtiču pri Kopru. Podprite tudi vi človekoljubno akcijo. Še danes kupite srečko denarne loterije RK. Zrebanje bo nepreklicno 12. maja v Ljubljani.

Drobní NASVETI

Cesen, ko ste ga olupili, ne režite na koščke, marveč ga stlačite. Če ga boste nekoliko posolili, ga boste še lažje stolkli oziroma omečali. Zmehčana česna ne puščajte na deski, ker sicer bi ta vpila njegov sok.

Mleko se ne pokvari hitro, če ga čimprej zavrete ali vsaj segrejete do 80 stopinj in da mu dodaste malo sode bikarbone.

Lep spomladanski komplet; sama obleka pa bo dobro služila tudi za poletje.

NAŠE žene

INŽENIRKA KEMIJE V TOVARNI MILA V PIRANU

V piranski tovarni mila (nekdanja tovarna Salvetti), so bili včasih trije inženirji in še lepo število drugih strokovnjakov. Kljub temu pa se tovarna ni razvila kot bi pričakovali. Z izmenjavo nekaterih vodilnih uslužbencev je prišla do svoje veljave tudi tovarišica inž. Tita Kovač. Čeprav je še mlada, je glavni inženir precej velike tovarne, ki izdela letno 2.580 ton raznih kemičnih izdelkov. Med kolektivom je zaradi svoje sposobnosti izredno priljubljena.

Inž. Tita Kovač ima tudi zasluge, da izdeluje tovarna nov pralni prašek »Ego«, po katerem je tolikšno povpraševanje, da ne morejo ustreči vsem kupcem. Zelo znana in cenjena so tudi toaletna mila, ki jih izdelujejo v piranski tovarni.

Sicer izdelujejo v tej tovarni kar 15 raznih izdelkov. V tovarni pa je zaposlena večinoma ženska delovna sila in zato bi bilo treba poskrbeti za razne sanitarne in druge naprave, ki jih tovarna še nima.

M. C.

ŽENE POSVETU

Indijke v tovarni

Indija je dežela, v kateri so žene v izredno kratkem času dosegle velike uspehe. Šele nekaj let je minilo, odkar so v mnogih indijskih krajih imeli ženo le za možev privesek in če je umrl mož, so ženo živo zažgali z njegovim truplom. Toda ko je Indija dosegla svojo neodvisnost, je začela s temeljitimi socialnimi reformami, v katerih so tudi žene prišle do svojih pravic. To je bila vsekakor težka naloga zaradi revščine, razsežnosti in preobličnosti te dežele, zaradi verskih tradicij in praznoverja, ki je še globoko zakoreninjeno. Kljub temu pa je Indija danes že zgled za vse dežele, ki so se šele pred kratkim rešile kolonialnega izkoriščanja. Za primerjavo imamo bližnji Pakistan (prej je bil del Indije, zdaj pa je samostojna država), kjer je edina pravica žene danes, da je lahko vojak.

Na sliki vidite mlade indijske delavke, v njihovem vedenju je nekaj ponosnega in plemenitega, kar je značilno za vse Indijce. Danes pa je še posebno značilno za indijske žene, ki so si priborile enakopravnost.

Indijke v tovarni — vestno in zavzeto opravljajo svoje delo in so ponosne na uspehe, ki jih dosegajo njihova domovina.

Vsakdo, ki bo igral loterijo Rdečega križa, lahko koristi sebi, istočasno pa bo pomagal zgraditi otroško okrevališče na Debelem rtiču ob Jadranskem morju. Javno zrebanje bo 12. maja letos v Ljubljani.

To so pa mlada kitajska dekleta, o njihovem naprednem življenju v današnji Kitajski smo pisali že v prejšnji številki.

Ob elementarni nesreči, ki je zadela rudnik črnega premoga v Sečovljah

EPOPEJA POŽRTVOVALNOSTI

V nekaj skopih besedah: aprilsko deževje je napolnilo do vrha vse skrite in neštivilne podzemne akumulacijske bazene, ki jih v sebi skriva kraški svet Slovenske Istre. Morda je kakšna podzemna struga celo spremenila smer in se združila z vodami, ki sicer normalno pritekajo v globine sečoveljskega rudnika črnega premoga, od koder so jo z ogromnimi tlačnimi črpalkami odvajali na tla in v morje. Približno okrog 12 kubičnih metrov na minuto so jo skozi leto in dan izbruhali v morje, da so lahko rudarji nemoteno v podzemlju lomili in kopali črni zaklad. Hud napor je bil to — večni boj človeka z elementarno silo za prostor v globini do 300 metrov pod zemljo.

Odveč bi bilo in predaleč bi nas zavedlo, če bi hoteli na tem mestu pojasniti vse okoliščine nenadoma izredno povečanega priliva vode v rudniška okna — priliva, ki je dosegel do 30 in več kubičnih metrov vode na minuto. Tem količinam rudniške črpalke niso bile kos in voda je začela neizprosno osvajati rudniško podzemlje.

Nastal je alarm — preplah med rudniškim kolektivom, ki se je z vsemi silami poskušal upreti vodnemu nasilju. Ljudje so pokazali čudežno vztrajnost in herojske primere požrtvovalnosti. Težko bi pri tem izdajali posameznike in naprosili so me, naj jih v sestavku ne omenjam — vendar pa se ne da mimo, ko je treba govoriti o nosilcih nenadnega boja z naravo, o borcih-rudarjih, ljudeh, kolektivu.

Dne 14. aprila so opazili, da je motna voda pričela pritekati mnogo hitreje kot po navadi in da je črpalke ne zmagujejo. Kmalu je napolnila tudi akumulacijske bazene v opuščenih rudniških oknih in pričela zalivati delovna področja v globini. Prosili so za pomoč rudnika Raša in Velenje, ki sta jim posodila vsak po veliko črpalko. Dne 18. aprila so še montirali črpalko Raše, velenjska pa že ni prišla več v poštev in tudi raško so morali umakniti — nasilje je bilo preveliko.

Kaj so pri tem storili ljudje, da bi rešili svoj delovni objekt, menda ne bo nikoli prav opisano. Naj navedem samo besede sekretarja rudniške organizacije Zveze komunistov, ključavničarja Danija Fliska:

»Če bi bili ob znani lanskim rudniški nesreči v Belgiji pokazali tamkajšnji rudarji pol toliko požrtvovalnosti, bi bila tudi nesreča najmanj za polovico manjša!« Temu mnenju so pritrdili tudi drugi, ki so se z menoj zbrali okoli predsednika upravnega odbora, nadzornika na rudniški separaciji, Antona Martinčiča.

»Treba je,« je dejal tovariš Flisk, »da mi povemo in damo vse priznanje predvsem rudniškemu vodstvenemu kadru, saj so vztrajali mnogi tudi po pet, šest izmen skupaj v rudniku. Direktor Jakob Draksler je bil povsod, pomagal zidarjem in ključavničarjem, privijal vijake, vodil vse delo — kako je pri tem trpel, ko je voda uničevala nje-

govo, lahko bi rekli, življenjsko delo, pa je sploh nemogoče oceniti. Prav tako je bilo z drugimi. Inženir Branko Marovič, obratovodja jame, pa je pokazal višek poguma, saj je v nekaj primerih celo postavil svoje življenje na kocko, pa S. Camlek, elektrostrojni obratovodja, Julij Vastič, asistent jamskega obratovodje, nadzornik Milan Mizgur, tehnik Amadej Ogrič in še drugi so skupaj z rudarji kopači, zidarji, ključavničarji, električarji in drugimi člani delovnega kolektiva opravili delo, ki skoraj presega človeške moči.

Pri montaži črpalke so se zlasti izkazali delavci ključavničarske in elektromehanične stroke Dani Flisek, Adolf Šmon, Jože Grabnar, Viktor Lebeničnik, Ivan Lazar in drugi, pri gradnji vodnih jezov pa Gabriel Seljak, kopač, Stane Snoj, pa Kopina, Ivančič, Makuc, oba Lušina, Stane in Jože, Planinšek in drugi. Kaj pomeni dejstvo, da so bili nekateri tudi po dve ali tri izmene nenehno na delu pod zemljo, bomo laže ocenili le, če povem, da so morali delati do pasu in čez v vodi, v blatu, graditi ilovnat in betonske jezove in da so prihajali na dan popolnoma izčrpani.

Voda pa jih je kljub vsej požrtvovalnosti zmagovala.

Na pomoč so priskočili priznani rudniški strokovnjaki, prišla je mornariška podvodna četa majorja Frkoviča iz Pulja, ki je zaman skušala že pod vodo zapreti ventile na vodnih jezovih — zaman so bila vsa prizadevanja, da bi rešili vsaj del rudnika pred osvajajočo vodo.

OB VOLITVAH V DELAVSKI SVET AVTOPREVOZNIŠKEGA PODJETJA »SLAVNIK«

Delavci iščejo vzroke

Tudi za kolektiv avtomehaničnega podjetja »Slavnik« v Kopru je bila sobota, dne 20. aprila, praznik. Izobešene zastave so naznanjale izreden dogodek: volitve novega delavskega sveta.

Začelo je že zjutraj, popoldne pa so se zbrali skoraj vsi člani kolektiva razen nekaterih, ki so službeno odsotni, v mizarjski delavnici, da se pogovorijo o delu dosedanjega delavskega sveta in upravnega odbora. Sestanku sta kot gosta prisostvovala tudi sekretar OK ZKS Albert Jakopič-Kajtmir in predsednik koprške občine Mirko Jelerčič.

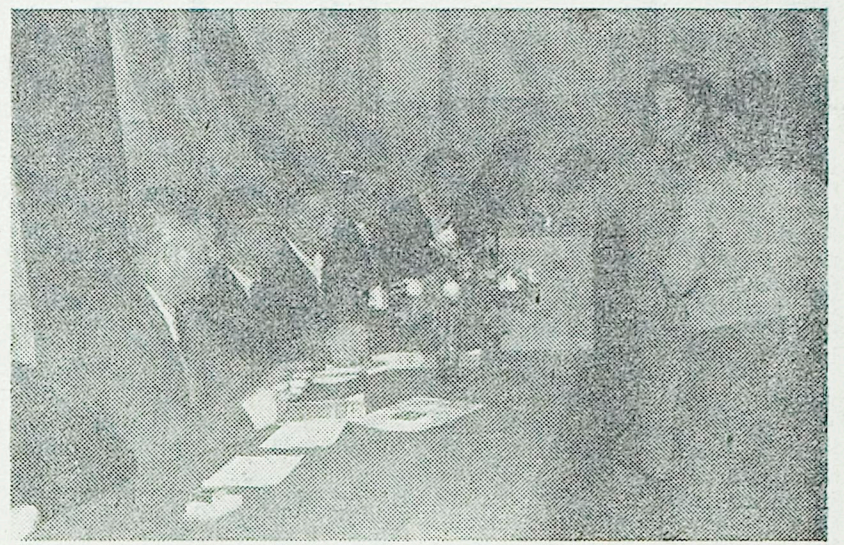
Poročilo o delu delavskega sveta v zadnji mandatni dobi je podal namesto odsotnega predsednika DS predsednik upravnega odbora Stepančič, nato pa se je razvila razprava. Pokazalo se je, da so bili člani kolektiva zelo kritični do poročila in seveda do dela delavskega sveta v zadnjem letu, ker jih to nekako ni prav zadovoljilo. Delavski svet se je morda nekoliko preveč ukvarjal z drobnimi upravnimi zadevami, pri tem pa pozabljal na svojo osnovno nalogo: na proizvodno problematiko v podjetju in na odpravljanje ugotovljenih pomanjkljivosti — to se pravi, za-

Danes je prost samo še vhodni jašek, ostali rudniški prostori pa so pod vodo. Mesece in mesece bi trajalo, če bi jo hoteli spet izčrpati, saj je kar okrog 275 metrov visoko. In še to je vprašanje, če se splača — glede na morebitno spremembo vodnega režima v podzemlju. Luknjasto kraško področje skriva v sebi velika presenečenja.

Področje je izredno bogato na premogu najboljše kakovosti. V neposredni bližini so geologi ugotovili najmanj za okrog dva in pol milijona ton premoga. Seveda pa je za njegovo eksploatacijo, za vsa dela, ki bi jih bilo treba opraviti, preden bi lahko začeli to bogastvo izkoriščati, potreben denar, denar, denar... — težki milijoni, ki jih za sedaj žal še nimamo.

Nesreča je prizadela okrog 400 zaposlenih. Vsa skupnost je takoj pričela ukrepati, da se jim zagotovi drugo delo. Rudnik sta obiskala predsednik Okrajnega ljudskega odbora Albin Dujc in predsednik OO SZDL Albert Jakopič in se pomenila o najnujnejših ukrepih, ki so jih na okraju in v piranski občini že pričeli izvajati. Na nekaj sestankih so razporedili vso to delovno silo in nobenemu rudarju ne bo treba biti brez zaslужka.

Opis je seveda sem in tja pomanjkljiv — hotel sem zajeti le glavne značilnosti. Seveda nisem mogel mimo ljudi in nekatera imena je bilo že treba povedati. Če sem pri tem koga prezrl, naj mi tovariši rudarji ne zamerijo — delal in boril se je ves kolektiv. Rastko Bradaškja

Volitve novega delavskega sveta na Državnem kmetijskem posestvu Škocjan-Ankaran so potekle v prazničnem razpoloženju.

NAJVEČJI PROBLEM KMETIJSKEGA POSESTVA ŠKOCJAN-ANKARAN

Sezonski značaj kmečkega dela

Ob volitvah novega delavskega sveta v soboto, 20. aprila, v Škocjanu

Delovni kolektiv Kmetijskega posestva Škocjan-Ankaran se je v soboto, 20. aprila, zbral na pomembno slovesnost — izvolili so nov delavski svet, ki bo v prihodnjem obdobju upravljal posestvo.

Poročilo o delu dosedanjega sveta je dal predsednik Vladimir Mezek, delovodja drevosnice v Ankaranu. Kolektivu je prikazal celotno zgodovino posestva in pa problematiko, ki se mora z njo ukvarjati vodstvo posestva in organi delavskega samoupravljanja.

Kritična ocena dejavnosti delavskega sveta, ki je na desetih

sejah skušal kar najbolje ukrepati v dobro posestva in za njegov razvoj, je prikazala objektivno stanje. Organi delavskega samoupravljanja bi lahko morda napravili tudi več v svoji mandatni dobi, vendar pa so bili člani na to svojo veliko nalogo še vse premalo pripravljeni, še niso imeli potrebnih izkušenj. Vendar pa je pravilno razumel svojo nalogo ter je vso svojo dejavnost usmeril na prizadevanja za izboljšanje posestva, za dvig storilnosti in s tem kmetijske proizvodnje, za utrditev delovne discipline, za varčevanje z materialom in čuvanje orodja in strojev. V tem smislu so imeli tudi razporejene funkcije delavskega sveta in upravnega odbora.

Ker so uvideli velike koristi, ki jih imajo in jih bodo lahko še imeli od melioriranih področij, so se včlanili v »Vodno skupnost«. Posebna komisija je izvedla selekcijo goveje živine, nakupili so novo govedo in s tem izboljšali mlečnost krav. Elektrificirali so svoje gospodarske objekte v Bonifiki, nakupili so kmetijske stroje, postavili svojo kovaško delavnico, preuredili in izboljšali naprave na Debelem rtiču, poskrbeli so za dober tarifni pravilnik in pravila podjetja ter pravilnik o normah, s čimer so dosegli dobro stimulacijo za marljive delavce, uredili so knjigovodsko službo. Storili so vse, da bi obdržali na posestvu dobre delavce, saj je prav v sezonskem značaju kmetijskega dela največja težava. Zato je posestvo nakupilo tudi nekaj opreme in uredilo nekaj stanovanj, ki jih je namenilo najboljšim delavcem.

Predsednik Mezek je kritično ocenil tudi vse pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki jih je zaradi subjektivnih ali objektivnih vzrokov bilo tudi precej. Na napakah so se vsi učili in dosednji delavski svet je imel kaj povedati kolektivu.

Poročilo predsednika delavskega sveta je še dopolnil z izčrpnim statističnim prikazom dejavnosti posestva v zadnjem letu direktor Narcis Biloslav. Praznika Kmetijskega posestva Škocjan-Ankaran se je kot gost udeležil tudi predsednik Okrajne združene zveze Franc Kralj-Petek, ki je kolektivu zaželel še veliko uspehov v bodočem delu.

za razvlečeno delo, ker se delavci bojijo, da bi sicer morali držati križem roke in podobno. Človek je dobil vtis, da delovna

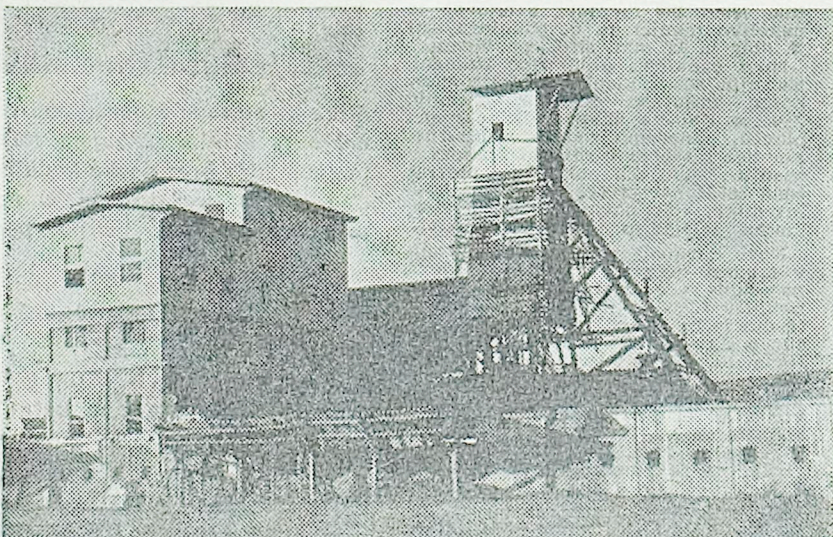
Tovariš Petrič, predsednik sindikalne podružnice avtopodjetja Slavnik v Kopru, je na zadnjih volitvah delavskega sveta kritično ocenil nekatere pomanjkljivosti v podjetju.

sila v mehanični delavnici ni ravno najbolje izkoriščena, oziroma da je morda celo preveč.

V celoti je podjetje sicer doseglo dober gospodarski učinek, zato so gornje kritične pripombe le odraz stanja, ki v podjetju še ni urejeno in kaže, da to kolektiv tudi močno boli in bo skušal tudi navedene pomanjkljivosti odpraviti; tako bo podjetje Slavnik v prihodnje še bolj zadovoljivo opravljalo svojo pomembno družbeno gospodarsko vlogo proizvodnika, od katerega zavisi dober del gospodarskega življenja celotnega področja — kot je to v svojem nagovoru na kolektiv poudaril okrajni sekretar tovariš Kajtmir. rb

Z volitev delavskega sveta v tovarni pohoštva STIL v Kopru.

Rudniške naprave v Sečovljah.

KNJIŽNICA V DEKANIH

Pretekli mesec se je dekanska knjižnica obogatila za 52 novih knjig, tako da šteje zdaj 1023 knjig.

Najmlajši — pionirji — so najmarljivejši obiskovalci knjižnice. Med njimi so celo učenci 1. in 2. razreda osnovne šole. Pohvaliti jih moramo tudi zato, ker na knjige lepo pazijo in jih pravčasno vrnejo.

Naslednja številka »Slovenskega Jadrana« bo izšla v petek, 10. maja 1957.

Skrb za ljudsko zdravje

Po navodilih Zveznega državnega sekretariata za blagovni promet je bila tudi pri koprskem okrajnem ljudskem odboru imenovana okrajna komisija, ki je pregledala poslovanje vseh obratov živilske stroke z namenom, da bi se izboljšali sanitarno-tehnični pogoji in manipulacija z blagom. V pomoč tej okrajni komisiji so bile imenovane tudi občinske podkomisije vseh devetih občin našega okraja. Od oktobra lani do konca letošnjega marca so te komisije pregledale 432 obratov (180 gostinskih, 196 trgovinskih, 51 obrtnih in 5 industrijskih).

Pri teh pregledih so komisije našle v raznih obratih za milijon šestinideset tisoč dinarjev vrednosti živil, ki niso ustrezala standardom ali pa so bila zdravju škodljiva. Med temi živilskimi predmeti je bilo za 436 tisoč dinarjev vrednosti pokvarjenega vina, za 102 tisoč dinarjev žganja, za 97 tisoč dinarjev olja in masti, za 51 tisoč dinarjev testenin, za 38 tisoč dinarjev čokolade ter vrsta drugih živil, klobas, riža, konzerv itd.

V tovarni Arrigoni v Izoli so izločili iz prodaje 9.600 polkilogramskih konzerv paradižnikovega koncentrata, ker njegova kakovost ni ustrezala. Po priporočilu sanitarnega inšpektorata je podjetje moralo omenjeni paradižnikov koncentrat predelati ter je zaradi tega utrpelo približ-

no pol milijona dinarjev škode. Zaradi slabih sanitarno-tehničnih pogojev nekaterih obratov živilske stroke so komisije izdale 12 odločb o začasni ter 11 odločb za trajno prepoved obratovanja. Med temi obrati je bilo največ gostišč, ki so bila zaradi odpravljanja sanitarno-tehničnih pomanjkljivosti zaprta za 10 do 30 dni.

Komisije nadaljujejo z delom in nadzorujejo izvajanje pripo-

Večer ob koprskem pomolu

ročil ter ukrepov, ki so jih izdale ob pregledih. Njihova naloga je, da vodstva obratov, ki se ne bodo držala predpisanih rokov za odpravo nepravilnosti, prija-

vijo sodnikom za prekrške, obrate pa začasno zaprejo.

O delu komisij so bili obveščeni vsi občinski ljudski odbori, ki so z zanimanjem spremljali njihovo delo. Tako je ObLO Izola na priporočilo komisije za izboljšanje sanitarno-tehničnih pogojev poskrbel za potrebna finančna sredstva za ureditev moderne pekarnice v Izoli. ObLO Ilirska Bistrica pa je na osnovi odločbe o trajnem prenehanju obratovanja Mestne klavnice takoj ukrenil vse, da bo Ilirska Bistrica v kratkem dobila eno najprimernejših klavnic v našem okraju. Na splošno pa lahko trdimo, da so prav klavnice in pekarnice po ugotovitvah okrajne komisije in občinskih podkomisij v koprskem okraju v zelo kritičnem stanju ter bodo zato morale z vso strogostjo in resnostjo reševati ta problem.

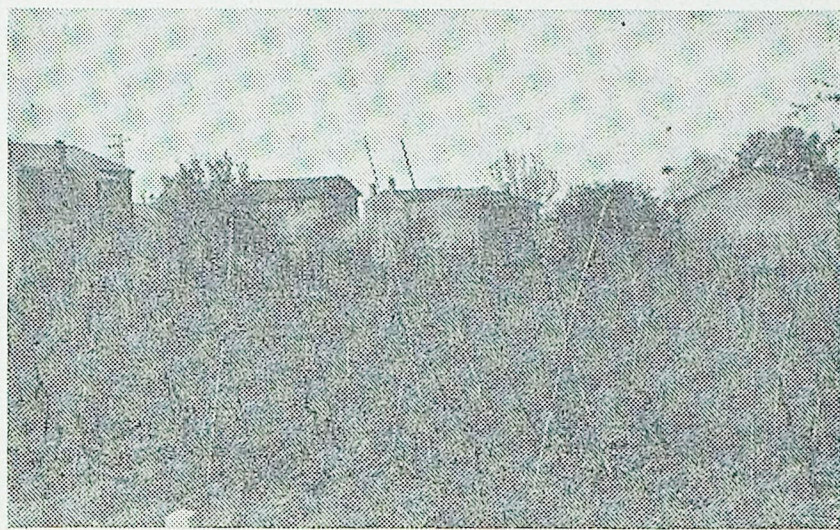
Opekarna v Izoli spet obratuje

Opekarna v Izoli »RUDA« je več ali manj že dobro poznano podjetje v Slovenski Istri, saj je v teh krajih edino podjetje te stroke, ki s svojimi proizvodi vsa leta po osvoboditvi pomaga oskrbovati koprsko področje z opeko.

Zaradi zastarelosti industrijskih naprav, ki jih je kolektiv prejel ob ustanovitvi podjetja, zmožljivost proizvodnje ni zadoščala naglo naraščajočim potrebam po gradbenih elementih na Koprskem. Dejstvo je, da so naša gradbena podjetja ob zelo razširjeni investicijski izgradnji morala dovažati opeko iz Ljubljane in okolice, kar je povzročalo podražitev gradbenih storitev.

V takih okolištinah sta delovni kolektiv in vodstvo podjetja, zavedajoč se važnosti proizvodnje opeke, stremela in tudi uspela obnoviti industrijske naprave. V prvem obdobju obnove, s postavitvijo strojne ter elektrifikacije obratov in izkoriščanjem laporja, ter v drugem obdobju, ko so zgradili nove peči, jim je nudil strokovno pomoč Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij v Ljubljani. Sedaj pa jih čaka še tretje obdobje, to je postavitve umetne sušilnice in mehanizacija notranjega transporta. Za vse to pa že imajo potrebne načrte.

Podjetje je moralo ob izvajanju obnovitvenih del reševati vrsto vprašanj, da bi si zagotovilo finančna sredstva. Za elektrifikacijo in postavitve strojne je črpalo investicijske kredite, za zgraditev nove peči pa sredstva iz okrajnega investicijskega sklada v znesku 9,5 milijona din in 2,5 milijona din iz republiškega investicijskega sklada. Za postavitve peči pa ta finančna sredstva niso zadostovala, saj je

Vsa zemlja v Izoli in njeni neposredni okolici je prav lepo obdelana — slika kaže vzorno njivo ob izolskih hišah. Toda le samo malo dalj od mesta, posebno pa na okoliških pobočjih nad Izolo, pa so celi kompleksi popolnoma zapuščene obdelovalne zemlje. To kaže, da kmetje pravzaprav prebivajo v mestu, kar ima za Izolo kot turistični kraj kaj neugodne posledice: gnojišča, veliko in majhno živino v mestu, posebno kokoši in zajce, pa koze, krave in seveda neobhodne osle. Delavci pa stanujejo v okolici in se vozijo na delo. Skoraj — narobe svet.

predračun predvidel 27 milijonov din stroškov. Zato je kolektiv prispeval 9 milijonov din iz lastnih sredstev in opravil dela v lastni režiji. Dosedanja obnovitvena dela so bila zaključena v šestih mesecih in novo peč so prvič zakurili 11. februarja letos, 1. aprila pa so zaključili s poskusnim obratovanjem in tako je obrat pričel delati s polno zmožljivostjo.

S tem se je znatno povečala proizvodnja, ki je prej znašala okrog 2 milijona letno, ko so izkoriščali izključno samo glino kot surovinsko bazo, na štiri milijone kosov, kar bo možno do-

seči z izkoriščanjem nove strojnice in laporja. Povečana proizvodnja pa se ne bo odražala samo v količini, temveč tudi v kakovosti in izbiri, kar bo omogočilo prodajo tudi na inozemskih tržiščih. Seveda pa bo s postavitvijo nove peči z zmožljivostjo izdelave 7,5 milijona kosov letno, proizvodnja v glavnem namenjena zadovoljitvi potreb Koprškega. Ceravno ima ta peč takšno zmožljivost, bo le-tal lahko v celoti izkoriščena šele po zgraditvi umetne sušilnice z izkoriščanjem odvečne toplote peči in z mehanizacijo notranjega transporta.

D. S.

Uspela proslava Dneva železničarjev v Pivki

Železničarji na svoj praznik

V počastitev 15. aprila, Dneva železničarjev, je bila v Domu JLA v Pivki slavnostna akademija, ki so ji prisostvovali tudi direktor Direkcije jugoslovanskih železnic iz Ljubljane Danijel Lepin, direktor Železniškega transportnega podjetja Ljubljana ing. Alfonz Dobovišek, tajnik republiškega odbora sindikata železničarjev Mihael Pirnat, zastopniki JLA s podpolkovnikom Vidom Jeričem, predsednik Občinskega ljudskega odbora Pivka Milan Zakrajšek ter več kot 400 železničarjev in njihovih svojcev.

Direktor Podjetja za vzdrževanje prog iz Postojne Ivo Lukežič je otvoril proslavo, nato pa je predsednik Okrajnega sindikalnega sveta železničarjev Jože Pečar orisal pomen Dneva železničarjev ter njihove napore, tako za modernizacijo naših železnic, za večjo storilnost, kakor tudi za boljše delovne pogoje železničar-

jev. Kulturni spored proslave so izvajali mladinska godba na pihala iz Pivke, vokalni oktet iz Postojne, uslužbenke PVP Postojna Marica Posega, Livija Klobučar in Amalija Simčič, sopranistka Danica Kašča ter recitator Oskar Brodnik.

V okviru proslave Dneva železničarjev so bila tudi tekmovanja v kegljanju med ekipo železničarskega športnega društva iz Ljubljane in ekipo JLA iz Piv-

Slika iz starega Kopra: pod razpokanim hišnim zidovjem stanovanjske hiše brez vsake kanalizacije odprta greznica, ki jo pred ulico skriva samo na pol podrt zid...

ke, dalje tekmovanja v košarki ter v nogometu. Naslednjega dne so priredili železničarji izlet v Skočjanske jame, ki so se ga udeležili tudi člani sindikata železničarjev iz Ljubljane. Godba na pihala SKUD Tine Rožanc iz Ljubljane je ob tej priložnosti priredila koncert.

Podobne proslave Dneva železničarjev so bile tudi v Postojni, Divači in Sežani.

V naših turističnih krajih se že nekaj dni mudijo številni tuji turisti. Zlasti veliko jih je že v Portorožu, med njimi največ Nemcev in Francozov. Na sliki skupina 157 otrok in mladincev iz Pariza s svojimi vzgojitelji v kopališču hotela Palace v Portorožu. Čeprav je voda še hladna, se je mnogi ne bojijo in je na lepi portoroški plaži že kar živahno čofotanje.

Živahno delo mladincev v »IRIS«

V zadnjem času je mladinska organizacija v tovarni za predelavo rib »Iris« v Izoli tako poživela svoje delo, da je postala ena najaktivnejših mladinskih organizacij v koprskem okraju. Ustanovili so kulturno in športno sekcijo, precejšnje število mladink in mladincev pa se je vključilo v obratno prostovoljno gasilsko četo.

Med člani te organizacije vlada veliko zanimanje za strelski šport, odbojko, mali roket, namizni tenis in veslanje. Zato je razumljivo, da je delavski svet podjetja prispeval finančna sredstva za nabavo športnih rekvizitov. Člani te sekcije bodo v okviru prvomajskih proslav in prireditvev ob Dnevu mladosti or-

ganizirali več sindikalnih športnih tekmovanj z izolskimi kolektivi.

Organizacija ljudske mladine v tej tovarni rešuje tudi stanovanjsko vprašanje mladih delavcev in delavk. Predstavniki te organizacije je tudi član komisije, ki razpravlja o izboljšanju stanovanjskih pogojev v tovarni zaposlenih delavcev.

Zal pa za strokovne tečaje ni dovoljnega zanimanja. Tako na pr. tečaj za doseg kvalifikacije obiskuje le ena mladinka, več mladih delavcev pa se je vpisalo v tečaj za polkvalifikacijo. Dekleta kažejo večje zanimanje za obiskovanje krojnega in šiviljskega tečaja.

—v—

Dobili smo nove bankovce in kovance

Te dni je Narodna banka dala v promet nove papirnate bankovce po 5000, 1000, 500 in 100 dinarjev ter kovance iz aluminijeve bronze po 50, 20 in 10 dinarjev.

Novi papirnati bankovci so manjši

od dosedanjih, tako da je pet tisoč dinarski bankovec po velikosti enak sedanjemu tisoč dinarskemu, bankovec za 1000 din je velik tako, kakor sedanji bankovec za 500 din, novi 500 dinarski pa kakor sedanji stotak. Novi 100 dinarski bankovec je nekoliko manjši od dosedanjega, saj je dolg le 127 mm, širok pa 60 mm.

Novi bankovci so okusno izdelani. Na njih so upodobljeni Meštrovičev borec, kosovska devojka, poslopje Zvezne ljudske skupščine, livar pri plavžu, panorama zeniške železarnice, kmetica s srpom v roki in z žitom v ozadju, kmetijska pokrajina, portret žene iz Konavljia ter panorama Dubrovnika. Bankovci bodo modre, motne, zelene in temnordeče barve.

Novi kovanci imajo na eni strani v sredini državni grb, okrog njega pa napis »Federativna narodna republika Jugoslavija«. Na kovanca za 50 din je na drugi strani podoba moškega s tovarniškim, nazobčanim kolesom in ženske s snopom, na kovanca za 20 din je samo podoba moškega s tovarniškim kolesom, na kovanca za 10 din pa podoba ženske s snopom. Kovanci imajo na eni strani besedilo v latinici, na drugi pa v cirilici in so rumenkaste barve.

Važno je pri tem poudariti to, da bodo dosednji bankovci po 10, 20, 50, 100, 500 in 1000 dinarjev ostali še vedno v veljavi, ker jih Narodna banka FLRJ zaenkrat ne namerava vzeti iz prometa.

Ob triletnici še nekaj slik in sličica

O SPLOŠNI PLOVBI

Srečala sva se na vhodu Piranske ladjedelnice, ko je za hip stopil iz avta in pri vratarju nekaj naročil. Videl sem, da spet ne bo nič, ker je duša Splošne plovbe, direktor Boris Snuderl, spet nekam namenjen.

»Zdravo! Pravkar sem hotel k tebi, pa že vidim, da ne bo nič. Kaj pa jutri dopoldne, mi lahko posvetiš pol urice?«

Začel mi je naštevati kup sestankov, dva sta se časovno celo pokrivala — eden v Kopru, drugi v Piranu.

»Če ne grem, mi pa očitajo vse mogoče...« je potožil. »Vidiš torej, da nikakor ne gre.«

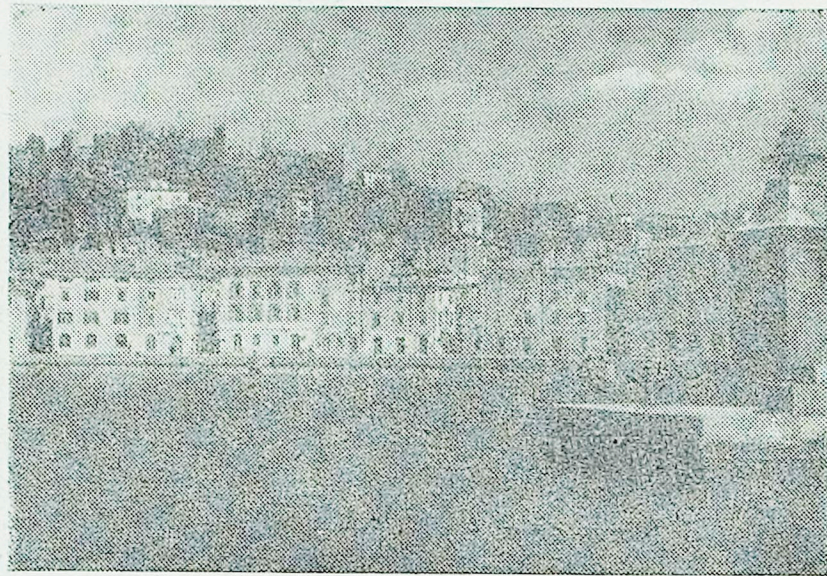
»V Pulju imam sestanek v ladjedelnici Uljanik. Sem že zamudil.«

»Če nimaš nič proti, s seboj

me vzemi, pa se bova med vožnjo pomenila o nekaterih stvareh.«

Rad mi je ustregel in odbrzeli smo pod spretnim Matijevim vodstvom po gladki asfaltirani cesti

motorno ladjo »Gorenjsko« in parnik »Rog«, smo se gospodarsko toliko utrdili in se uveljavili na morju tudi v svetovnem merilu, da imamo danes to, kar imamo. Te dni bo naše brodograd

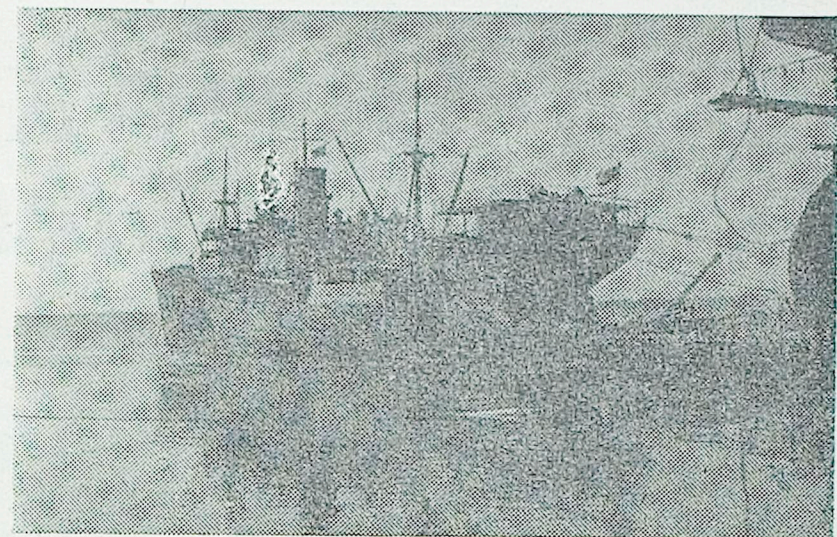
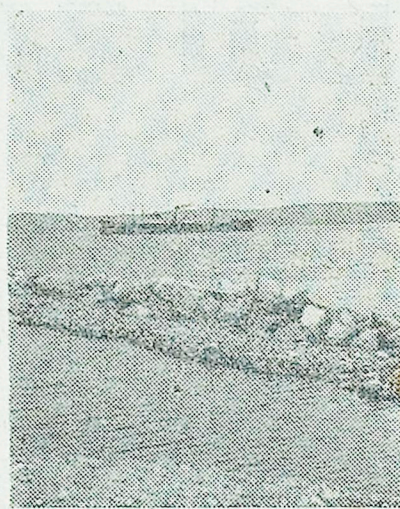

Del piranskega pristanišča. Na obali je prva hiša na desni strani upravno poslopje našega pomorskega podjetja Splošna plovba.

skozi Portorož proti Sečoveljam, kjer sva se spomnila težkega položaja rudnika, nato pa mimo Buj in dalje proti Pulju. Avto je kar prehitro požiral kilometre. V nevezanem razgovoru o najrazličnejših zadevah je beseda le bila največ okrog Splošne plovbe in njenih problemov. Seveda to ni bil noben novinarski intervju in tega bralci tudi ne smejo pričakovati.

»Začetki so bili kaj težki. Iz znatne pomorske agencije Agmarit se je pred tremi leti izbubilo pomorsko podjetje, ki je imelo na pol v lasti skromno motorno ladjo »Martin Krpan«. S spretnim, pa tudi srečnim gospodarjenjem s petimi lesenimi ladjami obalne plovbe, potem ko smo dobili še

povečano še za ladjo »Dubrovnik«, poleti računamo...« — to pa so že načrti za v prihodnje, o katerih pametni gospodarji neradi govorijo, zato spoštujem nezgovorjeno željo in o teh načrtih ne pišem.

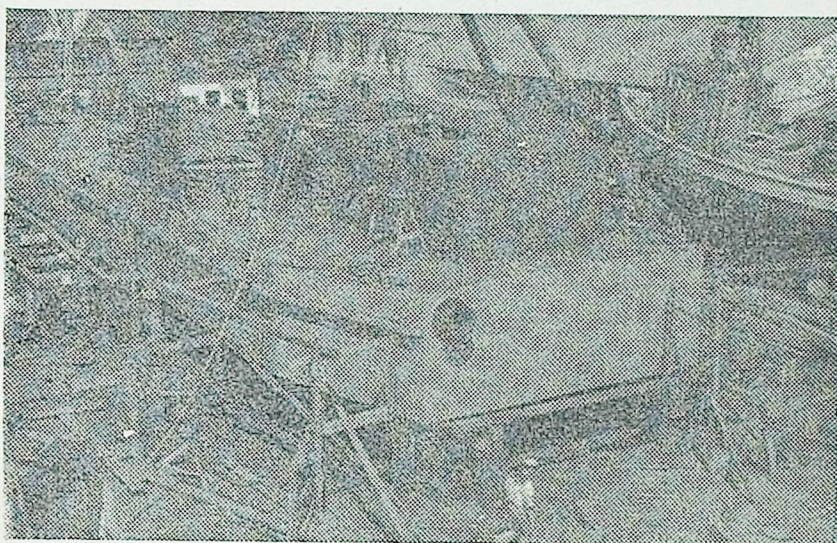

Ladji »GORENJSKA« in »KORNAT« Splošne plovbe na popravilu v Piranski ladjedelnici.

Govorila sva še o ljudeh, o sposobnem in požrtvovalnem kadru Splošne plovbe. Nekaj od začetka jih je še zdaj pri podjetju — med njimi, jasno, sam direktor Snuderl, pa direktor obalne plovbe, ki je na to mesto zaradi svojih sposobnosti prišel od ladijskega kuharja, pa vodja me-

letos se bo to število še povečalo, v glavnem za aktivne pomorščake in ladjedelniske delavce.

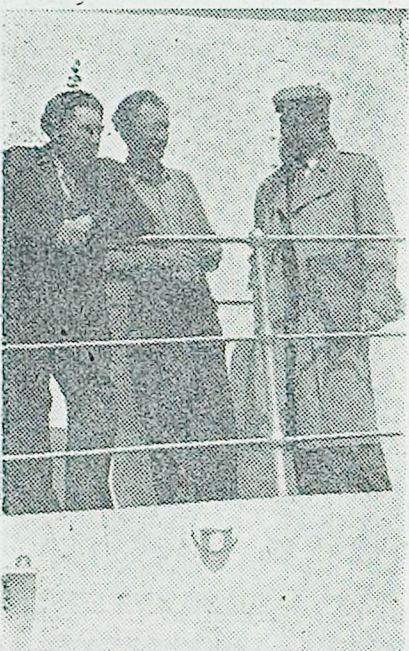
Veliko je bilo še izrečenega, preden smo bili spet nazaj. Kazalo bi morda kdaj zgodovino Splošne plovbe in prizadevanja njenega delovnega kolektiva posebej obdelati, kar bo terjalo

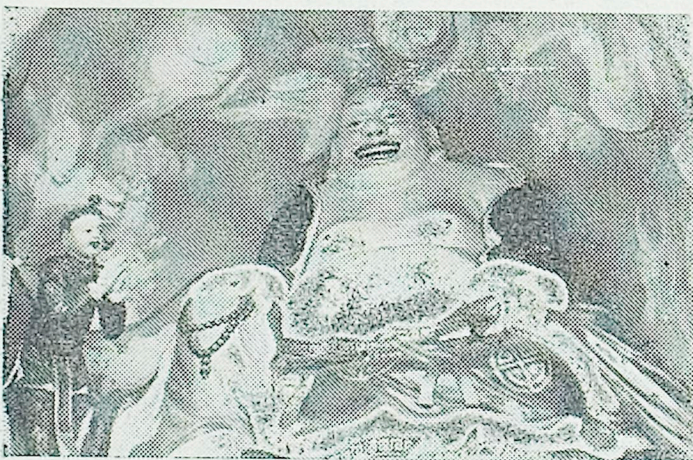
V Piranski ladjedelnici gredo h kraju dela na velikem sesalnem bagerju za Vodno skupnost v Kopru. Ladjedelnica je izdelala plovni objekt, na katerega zdaj s pomočjo tujih strokovnjakov montirajo strojne naprave.

hanične delavnice Gorjup in še drugi. Vsi vlagajo veliko truda in vnašajo še danes kar največji delovni polet v razvojno pot podjetja. V Splošno plovbo pa pritekajo vedno novi ljudje. Iz skromnega števila prvih graditeljev, ki bi jih skoraj lahko na prste preštel, je njihovo število danes naraslo že na 600 ljudi. Še

precej več prostora, kakor pa si ga lahko danes na tem mestu privoščim. Zato pravim, da je zapisek razgovora z direktorjem Splošne plovbe Borisom Snuderlom nepopoln — samo kratka epizoda, ujeta v naglici, in sodi pravzaprav le na rob zapiskov o tem našem velikem slovenskem podjetju. Rastko Bradaščja

Pomočnik direktorja Splošne plovbe Tone Šturm v družbi s tovarišem Rotterjem, uslužbenecem istega podjetja in II. častnikom na palubi tramperja Kornat

Zadovoljni Budha v kitajskem templju v Hong Kongu.

Zaigajo tudi nekaj »denarja« pri prihodu na obisk. Obiskovalec vrže na ogenj denar, se pokloni pred podobo in šele nato govori z domačinom.

Do zadnjega dne starega leta morajo biti poravnani vsi dolгови. Nihče ne sme vstopiti v novo leto z dolgom. Poseben odbor je začel že v decembru nabirati

prostovoljne prispevke za otroke in reveže. Razne prireditve in programi so šli v prid tega sklada. Nove stanovanjske hiše so bile dograjene in vsi reveži, ki so stanovali ob glavni ulici, so se morali vseliti v te zgradbe. Seveda so te tudi za delavce. To so večnadstropne zgradbe, ki pa imajo samo enosobna stanova-

Vas na reki — ribiške džunke, na katerih prebivajo najrevnejši prebivalci kitajskega pristanišča Hong Kong.

HONG KONG

DANILO KALC:

Pri naših pomorščakih na ladjah Splošne plovbe

NA DALJNEM VZHODU

nja, z navadnimi vrati in okna iz desk, po tleh pa beton.

Ob tem času sem imel priložnost videti tudi kitajski pogreb.

Na čelu spreveda je šlo nekaj ljudi s cvetjem, vsi v belo oblečeni. Ako je bil umrlj premo-

žica ljudi. Vsi se pomikajo počasni naprej in pojejo.

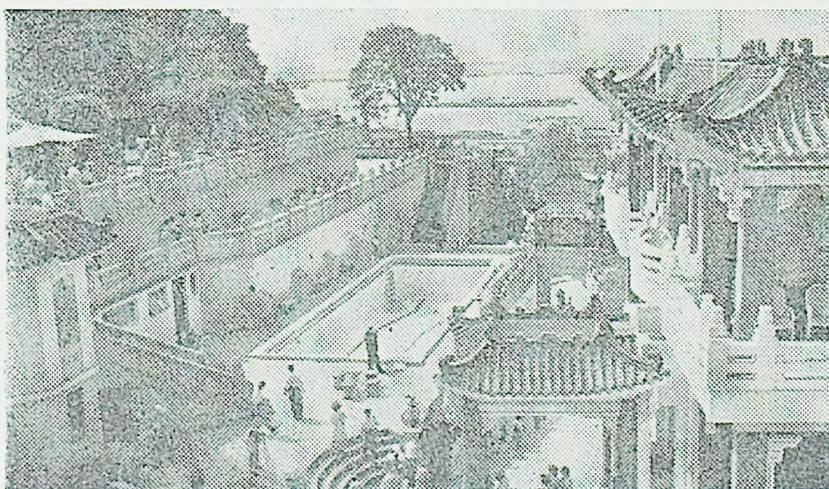
Obiskal sem tudi enega najstarejših templjev v Kowloonu. Je v najbolj umazani ulici prav nasproti prodajalne ali stojnice s kačami. Vendar je tudi od zno-

in kadil z gorečo baklo. Za njim je stala Kitajka in se vneto priklanjala. Ko je duhovnik končal, je vstala, prejela od njega nekaj raznobarnega papirja, se priklonila in papir zažgala pred Budho, ki se je prijetno smehljalo.

Seveda ne manjka tudi v templju beračev, ki moledujejo za miloščino.

Ker se je naše bivanje v Hongkongu bližalo kraju, je vsak od nas hotel še kaj kupiti: majhen spominček, morda servis, kakšen kitajski izdelek ali kaj podobnega, čeprav je vsak pri tem mislil na našo carino, ki neusmiljeno šari po vsem, kar prinesejo mornarji domov. Zato je vsak, preden je kaj kupil, pomislil na carino. Kaj bo, ko pridemo domov, ne vem. Povem lahko samo to in vas prosim, da to tudi objavite, da je vsak hranil denarja, kolikor je le mogel, samo da bi kaj kupil in prinesel domov zase ali svojcem v spomin.

Končali smo s popravili in upam, da bomo odppluli v naslednjih dneh. Prvotno sem vam pisal, da gremo v Sanghaj, sedaj smo pa dobili novo sporočilo, da gremo še severneje, do Mandžurske meje, od tam pa — kdo ve?

Moderno turistično zabavišče z vsemi gostinskimi in zabavnimi napravami, zgrajeno v kitajskem slogu — to je Klub pomorščakov v Hong Kongu.

žnejši človek, potem ima eno, dve ali pa celo tri godbe na pihala pri pogrebu. Nato pride krsta in za njo najbližji sorodniki. Žalna barva je bela in sorodniki so oblečeni popolnoma v belo in od glave do pet jim visijo beli trakovi. Nato sledi ostala mno-

traj precej umazan. Ob straneh sedijo duhovniki, na sredini pa je oltar z Budho, pred njim drugi oltar, pri straneh pa razni kitajski svetniki. Vse je bilo temno, zakajeno in polno dima. Pravkar je bil nekak obred. Duhovnik je nekaj govoril, mahal proti Budhi

S/S »Gorica« je bila na Japonskem, 19. aprila je pristala — že na povratku v domovino — v Singapuru, kjer je naložila gorivo, zdaj pa plove proti Aleksandriji.

Josip Ribičič

Utrinki spominov na koprsko učiteljsiše

PRED PETDESETIMI LETI — 1. MAJ 1907

S svojim pismom štev. 1438 z dne 16. avgusta 1867 je deželni istrski zbor dosegel od avstrijskega prosvetnega ministrstva ustanovitev popolne učiteljske šole za Istro.

Prvo istrsko učiteljsiše se je začelo v Rovinju leta 1870, kjer je bila tudi pripravništvo. Za zelo pičlo število dijakov je bil pouk v italijanščini. »Istrski« jezik je bil obvezen samo za dijake slovenskega porekla. Nemški jezik je bil fakultativen za vse dijake. Skoraj vsi dijaki so dobivali državne štipendije.

S svojo odločbo štev. 6157 z dne 15. septembra 1872 je ministrstvo za prosveto odredilo, da se rovinjsko učiteljsiše preseli v Koper. Iz pisma deželnega zbora štev. 901 z dne 29. septembra 1872 je razvidno, da je rovinjsko učiteljsiše prenehalo svojo šolsko dejavnost 31. oktobra istega leta. Dne 2. januarja 1873 je bila v Kopru slovesna otvoritev šolskega leta v prostorih današnje Slovenske gimnazije. Koprsko učiteljsiše je združevalo dijake rovinjskega, tržaškega in goriškega učiteljsiše. V Gorici pa je ostalo žensko učiteljsiše.

Leta 1875 so bili ustanovljeni na učiteljsišu trije oddelki: italijanski, slovenski in hrvaški. Poučni jezik za geometrijo, poljedelstvo, lepore, risanje, violino, petje in telovadbo je bil nemški; verouk, zemljepis, zgodovina, matematika in prirodoslovne vede so se poučevale v narodnih jezikih dijakov. Po učnem načrtu je imela nemščina kar 14 ur tedensko.

Učiteljska pripravništva za Slovence je bila na Proseku. V šolskem letu 1907–1908 se je hrvaški oddelk preselil v Kastav, in slovenski v Gorico v šolskem letu 1909–1910. Slovenski oddelk je odnesel s seboj knjižnico in arhiv. Pod Italijo se je to učiteljsiše preselilo v Tolmin, kjer je bil tudi del arhiva iz Kopra. Koprsko učiteljsiše je dalo celo vrsto vidnih slovenskih kulturnih delavcev (Volarič, Bežek, Kleinmayer, Franc Bevk, Kumar, Ribičič itd.). Na koprskem učiteljsišu je več let poučeval dr. France Kos (zgodovinar).

Uvod napisal prof. M. Bratina.

Ko potrka starost na vrata in se v nas zbude spomini, se prikaže pred duhovnimi očmi preteklost v vse bolj jasni podobi kot takrat, ko smo stali šele na pragu življenja. Kar je mladostnik samo slutil, se zdaj odkriva v jasnih in točno opredeljenih obrisih.

Danes, ko sežem v spominu petdeset let nazaj, v leto 1907, se zgrozim nad podobo Kopra tedanje dobe: eno samo, na več odtenkov porazdeljeno kazensko taborišče. Nad enim je raztezal svoje peruti in kazal ostre kremplje avstrijski dvoglavi orel, drugo pa zavijal v svoj črni plašč Rim s svojim priprošnjem — mislim, da sv. Nazarijem. Orel in plašč sta živela v harmoniji, se izpopolnjevala, usmerjala duha v avstrijskantsvo in tercijalstvo in gasila iskre, ki so se tu pa tam zasvetile v temi...

Ni bila samo kaznilnica, ki je dominirala nad Koprom in sprejemala med svoje ogromne zidove in za debele rešetke ljudi, ki so se kakor koli pregrešili zoper tedanje zakone; ni bila samo cerkev, ki je grozila z ognjem in mečem, vsakomur, ki se ni pokoril njenim in cesarskim zastavam; celo šola, posebno pa učiteljsiše, je bilo kaj podobno koncentracijskemu taborišču. Dijaki, zbrani z vseh vetrov, so bili po večini mladostniki, ki so se bili zaradi svoje svobodomiselnosti, zaradi nacionalne borbe, onemogočili na drugih srednjih šolah v zaledju, ali pa jih je bila revščina prisilila, da so si izbrali poklic, ki jih najprej pripelje h kruhu.

Dijakom podoben je bil tudi sestav profesorjev. Eden se je bil onemogočil na neki gimnaziji, ker je bil gimnazijcem govoril, da so

kosti, ki so jih nekje izkopali in proglasili za svetniške, najbrž kosti kakega cigana ali potepuha; neki drugi je moral v Koper, ker je na neki gimnaziji med konferenco zagnal tintnik v glavo nemškemu profesorju, ki je hotel iz nacionalne mržnje »vreči« nadarjenega slovenskega dijaka; tretjega so poslali v kraj vinske trte, ker ni rad gledal praznega kozarca pred seboj. Mislim, da ni bilo takrat profesorja na slovenskem učiteljsišu, ki bi se ne bil na svoj način zameril ali Dunaju ali Rimu.

Najbrž so bili v vsem tem vzroki, da je vladalo med profesorji in dijaki na slovenskem učiteljsišu nekako vserazumevaljoče sožitje in prenašanje šikan in strogih odredb, ki so bile, vsaj glede dijaštva, hudo podobne disciplini v kazenskih taboriščih. Dijakom je bilo prepovedano branje časopisov, prepovedano imeti svoj pevski zbor, čeprav je tako vežbanje spadalo v kasnejši njihov poklic, prepovedano imeti svoj orkester — in ko so si ga dijaki kljub prepovedi, ali bolje: njej navkljub omislili, jim je ravnateljstvo moralo zapleniti instrumente razen violin, ki so jih potrebovali pri pouku — strogo je bil kaznovan, kogar so zalotili, da je šel v Trst v slovensko gledališče ali poslušat kako opero, in ko je prišel v Trst koncertirat violinski virtuos Kubelik ali veliki igralec Verovšek, so se morali dijaki, ki jih je to zanimalo, poskriti med vreče in zabojne na parniku, da so lahko zadostili svoji želji po umetnosti.

Vse to ni podžigalo v dijaštvu samo gneva do obstoječega reda, ampak mu tudi odpiralo oči in ga gnalo v vrste tistih, ki so spoznali, da je samo z borbo mogo-

če spremeniti krivico v pravico, nazadnjaštvo v naprednost in nesvobodo v svobodo. To spoznanje se je najvidnejše izražalo prav v letu 1907, za katero sta značilna posebno dva dogodka.

Bližal se je 1. maj 1907. Dijaki, ki so skrivoma prihajali s svojih pohodov iz Trsta, so šepetaje širili vesti o pripravah tržaškega delavstva za ta dan. Čim bliže je prihajal dan delavstva, tem večji nemir se je polasčal dijaštva — in nenadoma — ko da ni misel dozorela v posamezniku, ampak v vseh napredno mislečih hkrati, — se je odločilo: Tudi dijaštvo v Kopru se mora vidno solidarizirati z delavstvom! In ko je napočilo jutro delavskega praznika, so se slovenski in italijanski učiteljskišniki podali pred italijansko gimnazijo in tam preprečili vstop v šolo profesorjem in redkim dijakom, ki so ali niso vedeli za manifestacijo ali pa se niso strinjali z njo; gimnazijci pa so šli pred učiteljsiše in tam opravili isto. Profesorji niso ne tu ne tam delali težko, ampak se mirno po-

dali na svoje domove, šoli sta bili tega dne prazni, dijaštvo pa je z nagelnji v gumbnici manifestiralo po mestu. Zandarmerija je bila ves dan v pripravljenosti, njihove patrulje so mrkih obrazov krožile po ulicah, vsak trenutek pripravljene, da zgrabijo vsakogar, ki bi se kakor koli pregrešil zoper odredbe, veljavne za ta dan. Civilno oblečeni agenti in konfidenti, pa tudi prostovoljci-avstrijskanti, ki jih med tercijalskim meščanstvom ni bilo malo, so se kretali okrog skupin študentov, da bi izvedeli, kaj namest ravnajo in kdo je kolovodja tega nezasišane dogodka. Njihov trud pa je bil zaman — izvedeli niso ničesar. Tu pa tam je civilist ustavil dijaka, se izdal za delavca, a instinkt je dijake dobro vodil — koj so spoznali provokatorja.

V največjih škripcih je bil okrajni glavar. Ni vedel, kaj naj stori. Ako zaukaže strogo preiskavo, bo zadeva dvignila v javnosti nič koliko prahu, bodo o tem razpravljali na višjih mestih in vsa krivda bo padla nanj, ki ni znal pravočasno preprečiti provokacije. Pa se je odločil: najbolje bo, da vso zadevo potlači in jo oceni kot neresno dijaško samopašnost, ki nima nič skupnega s politiko. In je poklical k sebi skupino dijakov ter jim povedal, da on dijaške šale dobro razume, saj je bil sam štu-

dent in pri marsikateri neumnosti poleg; da tudi prav dobro pozna vzrok pustolovščine — izsiliti pouka prost dan, saj ve, da se bodoči intelektualci ne morejo solidarizirati s tistimi umazanci, ki nosijo vreče premoga na pomolu; da odpušča dijaštvu neumnost, a to prvi in zadnjičrat — v bodoče da bo nastopil z vso strogostjo, ako bi se kaj takega ponovilo.

Dijaki so molče poslušali, rekli ne bev ne mev, mislili svoje in odšli še bolj opogumljeni za nadaljnjo borbo.

Drugi dogodek sega v nekoliko poznejši čas v letu 1907. Mislim, da je bilo jeseni. Že dolgo je med dijaštvom krožila misel, da bi bilo treba kaj ukreniti proti nem-

(Nadaljevanje na 13. str.)

FRAGMENT IZ PARTIZANSKE BELEŽNICE

BOJ ZA HLEVNIK ★

PRED ŠTIRINAJSTIMI LETI NA KOLOVRATU

Prvi sončni žarki so pozlatili Krn in vrhove drugih velikanov, ki stražijo tolimsko kotlino. S Hlevnika se je oglasila strojnica. Bila je naša. Dolg rafal je presekjal jutranjo tišino in osamljen zategel odmeval po Kosavičevi planini. Ni nas presenetil. Vso noč so težki vojaški kamioni z zasenčenimi reflektorji ti-

To smo kmalu spoznali. Zato nas tudi ni posebno zanimalo, koliko je sovražnikov. Saj je bilo vseeno — pet sto ali pet tisoč. Vedeli smo, da bomo morali vzdržati vsaj do noči, čeprav se bodo ure neskončno vlekle. Pu-

svoje položaje tik pod vrhom. Tam je bil tudi komandant naše brigade Kajtimir. Nastal je metez, da ni bilo več razločitvi ničesar. Nato spet tišina. Juriš je bil odbit in Italijani so se z razbitimi glavami vračali na svoje izhodišče.

Komaj pa so bili na varnem pred lastnimi minami, se je spet začelo bombardiranje. Se predpoldan ni bilo na vsem Hlevniku kvadratnega metra prostora, ki bi ne bil razoran od min. Vendar je bil hrib še trdno v naših rokah.

Po nekaj neuspešnih poskusih je sovražnik najbrž spoznal, da nam s te strani ne bo mogel do živga in je spremenil svoj bojni načrt. Na to nas je opozorilo razmeroma dolgo zatišje, ki so ga izkoristili tudi naši bolničarji, da prenesejo ranjence do obvezovališča. Po gibanju sovražnika smo sodili, da bo prihodnji napad usmerjen na našo četo.

Res smo kmalu nato zagledali prve zelene uniforme, ki so se sklonjene pomikale proti nam. Spustili smo jih skoraj preblizu. Ročna bomba je padla našemu mitraljezu na okvir strojnice ter ranila njega in pomočnika. Toda že je bil tu namestnik komandirja Bogdan, ki je skočil k orožju in začel sekati po sovražniku. Nato smo zmetali nekaj bomb in odbili Italijane. Napad nas je stal dva mrtva tovariša, trije ali štirje pa so bili ranjeni.

Nato so poskušali znova in spet smo jih odbili. Tako je šlo vse do večera. Vendar je sovražnik popoldne nekoliko popustil, posledki med posameznimi napadi so bili daljši. Videti je bilo, da so imeli Italijani dovolj. Zagnjali so se še tu in tam, a je po navadi zadostovalo le nekaj strelcev, da smo jih pognali v beg. Zato pa so nas ves čas tem bolj pridno obmetavali z minami.

Proti večeru so jurišali še enkrat in poslednjič. Med tem smo se umaknili s Hlevnika in se pripravljali, da se ponoči prebijemo iz obroča. Zapustili smo planino nekako ob pol desetih zvečer. Tedaj sem ob luninem svitu v drobno beležnico zapisal datum: 10. maj 1943. I. R.

Preživeli borci na Hlevniku

pali skozi temo in hrup njihovih motorjev je kot zlovesne mrmranje prihajal iz doline.

Bili smo na položajih že nekaj ur. Poiskali smo si kritje v zapuščenih in že na pol zaraslih strelskih jarkih, ki so jih skoraj pred tremi desetletji izkopali avstrijski vojaki. Sovražne enote so se pontikale proti nam in se razporejale vzdolž obronkov sosednih gričev. V ozadju smo videli kolone z mulami, ki so nosile težko orožje.

Rafal je pomenil uvod v skoraj štirinajsturn krvav boj na življenje in smrt, kakaj hip nato je bil ves Hlevnik po tridesetih letih spet v ognju. Takrat sta si stali nasproti dve enaki močni, enako opremljeni in oboroženi armadi. Nas pa ni bilo niti dvesto, ki smo že pozabili, kdaj smo se zadnjič do siteda najedli, napoli bosih, strganih in vsak s petimi naboji v žepu. In vse, kar je bilo našega, je bila nekaj sto metrov dolga in streljaj široka planina na vrhu Kolovrata.

stili so nam sicer odprto pot v dolino Soče, toda to je bila le past. Spodaj so po lepi asfaltirani cesti patruljirali oklopniki in čakali na nas. Iz njihovih sivih oklepov je prežala smrt.

Prva dva ali trije napadi niso bili nič posebnega. Odbili smo jih zlahka in brez žrtev. Podoba je bila, da je sovražnik otipaval naše položaje, da bi ugotovil, kje bo laže prodrli. To je trajalo morda kako uro, morda celo manj.

Tedaj pa so v zraku završale mine, ki so se kot ognjen plaz vsule na naše položaje, treskale ob skale in nas zasipale z drobcami. Vmes so po nizkem zaniknem grmovju kosile težke strojnice.

Nenadoma so minometalci obmolknili, kot bi odrezal in oglašilo se je divje streljanje iz brzostrelk, ki ga je spremljalo grozeče vpitje fašistov. Začel se je prvi juriš na Hlevnik.

Napad je bil v glavnem usmerjen na sosedno četo, ki je imela

FRANCE MAGAJNA

NERAZKRIČANA JAMA

v Dolnjih Vremah

Najprej stereotipni uvod, kakršne smo poznali v starih časih:

»Dragi neznani popotnik, ki romaš po železni cesti od Pivke proti Sežani ali od Sežane proti Pivki, postoj tu sredi med obema in dvigni ušesa pokonci! Kajti nekje tu bodo tvoje budne oči zagledale skromno postajico, ki se diči s slovečim imenom »Vreme«. In od te postajice boš videl, kakor na krožniku, ves zahodni del slavne Vremske doline, ki da je (malce ušiv sicer) pravi kraški paradiz. In ko boš gledal »Vreme«, nikar ne misli, da je tu tisti kraj, kjer se Kranjcem vremena jasni! O ne! med nami Vremci in med vremenom je velik prepad. Tudi če kdo trdi, da je tu, v tej dolini, domovina z burjo zabeljenega primorskega vremena, ne veruj me! Naravnost v obraz mu recite, da je razbojnik in tolovaj in gromozanski sovražnik resnice.«

Takole so pisali v starih časih in tak bi bil uvod tedaj. Danes smo pa drugačni ljudje, zelo praktični in nič več ne nizamo grobih pesmic v prozi. Danes rečemo v strogi stvarnosti loncu pisker in gnjati pršut in vsi se strinjamo s tem načinom. Edino izjemo delajo tisti avšasti ljudje, ki hvalijo pikasovsko umetnost in segedinski golaž današnjega poretka.

Cujte! eno samo minuto postoj vlak na postajališču »Vreme«, čez dve minuti je že bogzna kje! Tisti, ki so izstopili in so domačini, se že spotikajo čez belo kamenje navzdol po pobočju, le kak redki tujec še motovili okoli postajice in ne ve, kam bi krenil, ali če bi sploh bilo vredno kam kreniti.

In v teh negotovih minutah, glejte, je naš čas! Če zdrsnemo še mi čez kamenito pobočje navzdol, bomo v dobrih petih minutah že sredi tiste vasi na nasprotni strmini, ki smo jo od postajice kot najbližjo videli. In če rečem, da je to vas, tudi mislim vas in ne morda vasio, saj je to naselje vendar največje v dolini. In se imenuje uradno Dolnje ali Spodnje Vreme, mi pa, ki smo ji bližnji, ji pravimo po domače kar »Spile«.

Pa sem nekoč menda že pravil, da se Dolnje Vreme le zato tako imenuje, ker so za deset, dvajset ali trideset metrov višje nad morjem od Gornjih Vrem. In naj se nihče ne čudi temu navidezno absurd. Naši, pred stoletji živeči pradedi niso nikoli po navpičnicah izražali ali postavljali smeri — kdo pa je takrat silil proti središču zemlje ali na luno! — ampak so pojme »gornji« ali »spodnji« vedno gledali v vodoravnih legah. In »spodnje« je bilo vse tisto, kar je bilo bliže morja, pa čeprav je bil to Nanos; »gornja« je bila recimo ljubljanska kotlina, ker je dlje od morja, in naj je le skoraj kilometer globlje od Nanosa.

Ampak vse to ni bogve kaj važna zadevščina. Za sedaj drži le to, da smo srečno prikolovratili v Dolnje Vreme oziroma v Spile. Zdaj pa smo na zelo lahki poti. Prvega, ki srečamo, vprašamo, kje je Goričanova šiša in če je Pepi doma. Če se oni obotavljajo in ne ve, kaj pravzaprav hočemo, mu moramo seveda pojasniti, da bi radi vedeli, kje biva Pepi Matjažič, ki sliši v skrajnem primeru tudi na ime »Bicikel«. In takoj smo na trdnem: za »Biciklovo šišo« ve vsak! Kot bi mignil, smo na njegovem dvorišču. In ko smo tam, pride iz »šišo« sam Pepi v lastni podobni in se vznemirjeno praska po glavi, ker misli, da smo od davkarije. Toda, joo mu s šik vljudnostjo govorimo o čudežnih kraških jamah, od katerih je ena

celo na njegovem dvorišču, se mu lice razjasni od skrivnostne radosti in prav malo manjka, da spet ne šine v »šišo« in vrže v lonec dve ali tri klobase, da nas po krščansko pogosti. In takrat je ura, da mu postavimo naše najvažnejše vprašanje!

»Pepi, kako je s tisto tvojo jamo, ki da je baje še globlja od one »gigantske« v Briščikih? Ali je res taka strahota? Ali smemo pokukati vanjo?«

Po takih vprašanjih je veselje Pepeta polno. Odgovarja gladko, kakor bi molil rožni venec.

»Boste pokukali,« pravi, »če mi boste pomagali odvaliti veliko »škriv«, ki sem jo bil podveznil nanjo. O ja, ta jama je kerle, večja od vsake na Krasu. Prav do pekla seže. Ampak ozka je zgornj, veste, ozka, in človeka prime strah, če pogleda vanjo. Le poslušajte, da vam povem nekaj o njej.« In potem nam pripoveduje. Zelo zgovoren je Pepi in tisto, kar nam pove, je zanimivo in vredno, da pride v liste ali celo v knjige.

Ta jama je silno globok, navpičen prirodnj jašek in stari ljudje pravijo, da je to nekoč bil poglaviti oddušnik tistega dela pekla, kjer se martrajo in vicaajo sami Kraševci — namreč tisti Kraševci, ki so preskakovali ojnice in se hodili past iz pravih zakonskih v nepravne, nezakonske in zato smrtno pregrešne zelnice. Naj jim bodo bogovi dobrotljivi!

»V Briščikih pri Opčinah je tri sto metrov globoka jama, podobna tej naši. Bolj široka je tista, globlja pa najbrž ne bo. Tisto desetletje pred prvo svetovno vojno je bil lastnik premogovnika v Vremskem Britofu profesor Prister, ljubezniv in zelo učen

mož. Kadar nam je v polomljeni slovenščini razlagal kako stvar, smo le malo razumeli, tako učeno je govoril; kadar je pa rekel »Ragaci« ždej ga pa gremo pit un dopjo, smo pa kar poskakovali od razumnosti in smo šli za njim, kakor ovce za soljo. Pravili so o njem, da je jud in da se ne dotakne krščanske klobase ter da je obrezan kakor tista naša stara beka (vrba) zadaj za vinogradom, ali mi smo ga pa le imeli radi in nismo nikoli ščuvali njegove tašče proti njemu.«

»O pa zdaj, ko sem ravno omenil njegovo taščo, se mi dozdeva, da sem vse to napačno povedal; da ni bil v resnici niti poročen, in da je ta dobra zlata duša raje zašel od časa do časa v tiste gostoljubne hiše v tržaški Solni ulici, kjer se dan zvečer in neha zjutraj. Pa naj bo tako ali tako, pri nekaterih naših pobožnih ženicah je bil profesor Prister posebno slabo zapisan,

saj so se čuli večkrat glasovi, da ni samo jud, pač pa je celo geolog, kar da je nekoč v oštariji »Na pošti« vpričo nedorasle mladine brez sramu priznal!«

»Pa tudi drugače je bil čudak profesor Prister. Poleg tega, da se je prepiral z delavci in jim plačeval čim najmanj, se je še dan na dan klatil po vseh bližnjih hribih in prinašal domov polne nahrbtnike kamenja, ki ga je niral po številnih policah. Stara Sklemba, ki mu je gospodinjila, se ni mogla temu dovolj načuditi. Kadar ni bilo njega v bližini, je skrivoma poškrbopila tisto kamenje z žegnano vodo in je tako odvrčala mnoge nesreče od hiše! Ubožica je naredila, kar je mogla, povsod pa le ni utegnila biti. Oh, ko bi mogla ona tudi rudnik pokropiti takrat — koliko joka in solz bi bilo manj! Naj vam povem, če še niste čuli.

Vremski premogovnik je star kakor Vremščica in kdaj so se ljudje prvič zavrtali vanj, niti ne vem. Zelo dolgo bo od takrat. No in tisti, ki so prvi vrtali te rove v globinah, so pozabili zapisati in narisati, kje ti rovi natančno so. Vrtali so gor, vrtali dol, vrtali na desno in levo, a ljudje zunaj niso o tem vedeli nič. In potem so tekla leta mimo kot brzovlak in stari ljudje so umirali in novi so se porajali. Pa so sčasoma umrli vsi tisti, ki so za prvotne rove vedeli, ni pa bilo nikogar, ki bi tistim, ki so se rodili, povedal kaj o njih. Toda ti rovi so navzlic temu obstajali in mama narava, ki ne trpi praznih prostorov, jih je sčasoma do stropa napolnila z vodo. Naredili so se ogromni podzemeljski vodni rezervoarji, ne da bi kdo kaj vedel o njih.«

»In v tistem zadnjem letu pred

tako »bogatih« rezervoarjev, je bruhnila nanje strahotna poplava in jih odnesla, kakor da so mravlje. Izginili so v mokri temi in ni jih bilo več. Sele čez tedne in mesece so jih drugega za drugim našli, lepo pokrite s spolzkim jamskim blatom. In da bi jih svojci ne videli, so jih baje sredi noči odvažali na pokopališče. Sicer pa mnogi še danes govorijo, da niso našli vseh, ampak da so le pravili tako.«

»Dva Romuna (in vprav Romuna sta morala biti!) sta si pri tisti poplavi le rešila življenje. Delala sta na vrhu nekega poševnega rova in voda ju ni dosegla, le izhod jima je zaprla. Prav lepo sta se počutila v tej idiličnosti, lepo odmaknjena od tegob tega sveta, ločena od svojih boljših polovic in tako bogato preskrbljena s pijačo! Z razsvetljavo je bila seveda žaltava, saj jima je že prvi dan zmanjkalo olja v leščerbah. Bila pa je ta malenkostna okolnost zelo blagodejna za okrepitev oslabilih očesnih živcev! Resnica je, da nista občutila najmanjše potrebe po temnih očalih! Gledano z druge strani je pa res, da sta se prav resno ukvarjala z dieto! Polnih devet dni sta prečepela na vrhu rova in v tem času je Tistilešku, ki je bil na desni, prežvečil in srečno pojedel svoj zamašeni in na kalorijah bogati klobuk s trakom in podlogo vred, medtem ko je izbirnejši Pišgavritsku na levi prebavil komaj polovico klobuka in pa tisto koščeno zaponko na traku, da si je okrepil pomanjkljivo zalogo fosfora in apna.

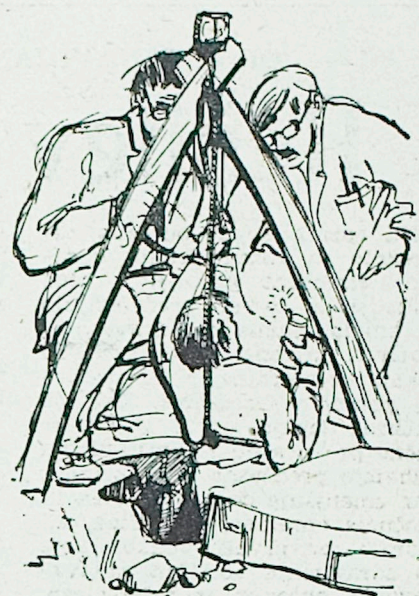
Ko so oba nesrečnika čez devet dni potegnili na dan, bi ju domačini radi kar obložili s klobasami. Na njuno srečo so pa bili tu zdravniki, ki so dovolili sestradancema le ščepec sladkorja in kozarec razredčenega mleka, nakar so ju poslali v tržaško bolnico, kjer so ju postopoma spet naučili jesti.

Sedem ljudi je utonilo takrat v vremskem rudniku. Morda jih je bilo devet, morda celo enajst. Nihče točno ne ve. Še danes mnogi šepetajo, da jih je pogoltnilo jamsko blato »nešteto«. Toda veliko bolj glasno so takrat trdili pobožni ljudje, da je te ponesrečence »Buh štrafal«, ker so šli delat na praznik Marijinega oznanenja, ki je vsako leto osmega decembra. In je bila čudovita ta zadevščina, po kateri je »Buh štrafal« le te bedne siromake, ki so šli celo na praznik garat pod zemljo, ni pa »štrafal« profesorja Pristerja, ki je silil delavce, da so delali v petek in svetek. Pa bi nemara bilo res veliko bolj krščansko, če bi ti delavci tistega usodnega dne sedeli v oštariji in se »ga« natreskali do ušes, da bi rekli mački botra in da bi si medsebojno povedali celo rajdo tistih ekstrastastnih in kosmatih!

Moram pa priznati, da je tudi prof. Prister jokal kakor otrok, ko je zvedel za katastrofo. Ni bil konec koncev ravno zverina. Sicer pa nihče od nas ni točno vedel, kaj je on. Konkretno smo čuli, da je bil judovski vere, bogat in na površ se znanstvenik-geolog. Ničesar drugega nismo vedeli o njem.«

Vse to, kar nam je Bicikel povedal do tu, je resnica. Jaz pa vem po naključju še nekaj. V tedanjih skoro že pozabljenih dneh je bil moj, zdaj že deset let pokojni oče, slaven župan slavne gornjevremske občine. Velikanska čast, ki se je danes vsak krčevito otepa! In ker je bil moj oče župan, je bil »uradna osebnost« in ne kar tako, kakor kak drugi. In kot uradna osebnost je dobil nekega dne od višjih oblasti strogo zaupno uradno pismo, ki ga je moral vpisati v posebno uradno knjigo, in tudi uradno potrditi prejem. In potem nam je pri kosilu tisto strogo zaupno uradno pismo uradno prebral, ker je bilo zanimivo. Ampak najprej nam je strogo zabil v glavo, da je pismo strogo tajno in da moramo o njem strogo molčati, pa čeprav bi nas vlekli na gavge.

Ne spominjam se vsega besedila pisma, le tako na splošno vem, da je razodevalo bolešno novico, da je profesor Prister od višjih oblasti osumljen špijonaže v korist Italije; da je njegovo premogovništvo in njegova geologija le pretveza ali krinka, za katero se skriva njegov pravi in od italijanske vlade plačani smo-

ter: narisati, opisati in fotografirati vse hribe in luknje naše doline. Da naj slavno županstvo skrbno opazuje tega moža in poroča o njem; da naj vsi poljski in lovski čuvaji občine budno spremljajo vsak korak tega profesorja in naj vestno poročajo o vsakem sumljivem dejanju, ki ga je »dotični« profesor naredil. Da naj se skratka vodi stroga evidenca o vseh gibih in kretnjah gospoda profesorja, od najranjše ure zjutraj pa do najpoznejše zvečer, ko gre gospod profesor, nabit alkohola, spat. In po uradnem ukazu morajo biti vsi: župan, občinski tajnik, občinski mesooglednik, poljski in lovski čuvaj — brez izjeme torej vse uradne osebe v občini, skrajno obzirne ali diskretne do osumljenca, ki ne sme pod najstrožjim ukazom nikoli izvedeti, da je uradno z največjo skrbjo opazovan.

In ko nam je vse to uradni oče z uradno strogostjo pojasnil, je rekel, obrnivši se proti meni: »In da ti povem, ti mulc, da ne boš to raznašal naprej! Zadeva je strogo uradna tajnost in ni prav, da bi vsaka babnica govorila o njej. Takoj po kosilu mi pokliči čuvaja Toneta Matozca, da mu povem, kako mora strogo tajno Pristerja nadzirati, in spotom mi pokliči na nujno sejo še vaše odbornike in svetovalce, da jim razložim najnovejši postopek o strogo tajnem nadziranju laških špijonov v teh krajih. Glavno in zato najbolj važno uradno pojasnilo pa je bilo to, da mora vsa skrivnostna zadeva ostati strogo tajna in nihče ne sme o njej govoriti na javnem prostoru.

Natančno taka povelja in navodila so prejeli tudi vsi ostali župani in tajniki Vremske doline. In prav vsi so dajali navodila lovskim in poljskim čuvajem ter pojasnila občinskim ali vaškim odbornikom. In ko je preteklo osem dni, je vsa dolina od dojenčkov naprej vedela, da je profesor Prister laški špijon, ki riše ali slika naše hribe in kotanje in ga moramo zavoljo tega neopazno nadzirati in ob prvi priložnosti zagrabiti nežno za vrat ter ga izročiti državnemu rablju v nadaljnjo oskrbo.

Do te skrajnosti pa ni nikoli prišlo. Navzlic naši »strogi konspiraciji« nam ni nikoli uspelo, da bi profesorja Pristerja ujeli »in flagrante« in vse naše pričevanje proti njemu se je izkazalo kot plehko in brez osnove — tako rekoč brez rumenjaka, beljaka in lupine; brez vsega torej. Če je imel sploh kake zasluge za staro matro Patrio, nihče od nas ne ve. Ko je izbruhnila prva svetovna vojna in v katero je nekoliko kasneje vtaknila nos tudi naša jugozahodna sosedja, je profesor Prister izginil iz teh krajev kot kafa. In če je še danes kje živ, jih šteje okoli sto let.

Pa ni bil profesor Prister samo jud in geolog, še drugačne grehe je imel na glavi! Bil je, na primer, zagrižen jamar (hotel sem že zapisati speleo..., a se nisem upal, ker te besede ni v Slovenskem pravopisu). Vse kraške luknje so ga močno zanimale (Honi soit qui mal y pense!) in prav nič ni bilo čudno, da je izvedel tudi za tisto na dvorišču našega Bicikla. In ko je izvedel, je prišel gledat. In so mu odvalili kame-nistokril. Pokleknil je pri odprtini in gledal v navpično temo.

(Nadaljevanje na 15. strani.)

OB USTANAVLJANJU SKLADOV ZA ZDRAVSTVENO POMOČ PRI KMETIJSKIH ZADRUGAH

Rešitev je le v združevanju moči

Na raznih sejah odborov združnic so razen drugih vprašanj čestokrat govorili o tem, kako težko breme predstavljajo za kmeta plačila za zdravstvene storitve, posebno še, če mora kdo iskati dolgotrajnejšo zdravstveno pomoč v bolnišnici. Zato se večkrat dogaja, da se ljudje ne začno pravočasno zdraviti, ali pa odhajajo predčasno iz bolnišnice, kar zmanjšuje delovni učinek in močnejše obremenjuje občine, saj morajo prispevati velike vsote za zdravljenje socialno nezavarovanih občanov v bolnišnicah.

Iz sedaj obstoječih skladov, ki so namensko določeni, predvsem za pospeševanje kmetijstva, KZ ne morejo kriti stroškov za zdravljenja. Zato so predlagali, da bi pri zadrugah s prispevki članov formirali za ta namen poseben sklad, s katerim bi pomagali kmetom-zadružnikom, seveda v skladu z njegovo zmogljivostjo, v okviru pravilnika, ki bi ga sprejeli zadružniki, urediti vprašanje plačila zdravstvenih uslug.

Kmetijska zadruga Ledina v sosednjem okraju je že v lanskem letu ustanovila tak sklad. Za boljšo ilustracijo navajamo način poslovanja z njim:

Pravilnik sklada določa, da se pri KZ ustanovi sklad za bolniško zavarovanje članov zadružnikov. Za prvo leto je bilo predvideno, da vanj prispeva vsak član zadruga po 400 din za vsakega družinskega člana. Zavarovalna doba traja od enega letnega obdobja zboru do drugega. Pravila predvidevajo, da če se sklad prej izčrpa, tudi prej zapadejo v plačilo zavarovalne premije. Iz tega sklada se po-

vrne 50% stroškov za zdravljenje v bolnišnici, pri zdravniku, za nabavo zdravil in za prevozne stroške.

Z ozirom na prispevek, ki so ga vplačali, je bil ta sklad izčrpan v desetih mesecih, to je dva meseca prezgodaj, kar pa je razumljivo, saj je bil določen zelo majhen prispevek na člana.

S tem ne mislimo, da se da to na enak način urediti povsod, ali pa, da je tak način najboljši. Prepričani smo, da če bi se to vprašanje bolje preučilo, bi vsaka KZ našla najbolj primeren način njegovega reševanja.

Jasno pa je pri tem, da mora kljub formiranju takih skladov ostati zdravstvena služba enotna in ne bi bilo dobro, če bi zadruge stremele po ustanavljanju lastnih ambulant, ker je zdravstvenih ambulant in postaj v našem okraju dovolj. Ureditev novih ambulant bi bila namreč predraga, in s tem bi že tako skromne sklade popolnoma izčrpali ter ne bi ostalo dovolj sredstev za plačila zdravljenj v bolnišnici. Prav je, da se iz teh skladov daje samo delna pomoč pri plačevanju zdravstvenih storitev za člane zadruga. Lahko pa bi za te

storitve KZ sklenile posebno pogodbo z zdravstveno službo.

Vsekakor bi tudi delna zdravstvena pomoč doprinesla h krepitvi samozavesti zadružnikov in bi jih še bolj prepričala, da edino z združenim udejstvovanjem preko zadruga lahko najdejo re-

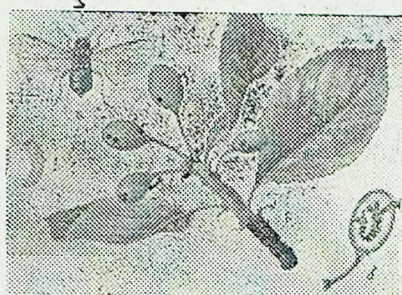
šitve za vse svoje probleme in tudi za zdravstvena vprašanja. Občinski ljudski odbori bi pa imeli manj skrbi pri reševanju prošanj za podpore za plačevanje zdravstvenih uslug tistim prebivalcem, ki niso vključeni v socialno zavarovanje. P. A.

ŠE NEKAJ ZA NAŠE SADJARJE

V pravi čas nad škodljivce

ČRNA ČEŠPLJEVA GRIZLICA

Ko sadjar opazuje razcvetelo sadno drevje, je zadovoljen in vesel, dokler ne opazi komaj pet

Češpljeva grizlica

milimetrov dolgo črno češpljevo osico, ki je popolnoma podobna rumeni češpljevi grizlici. Obe grizlici, rumena je nekoliko večja od črne, letata ob cvetenju češpelj, sliv in ringlote. Samica odloži 70 do 80 jajčec na še ne odprte ali odprte cvete. Gosenica požre nežno koščico in meso ob njej. Le-ta uniči 5 do 6 plodov. Ker lahko upošteva, da ima ena osica sedemdeset gosenic, je škoda občutna in je razumljivo, da so drevesa takoj po cvetenju polna drobnih plodov, ki so brez koščic in mesa s smrdečimi temnorjavimi iztrebki. Češpljevo grizlico zatiramo najbolje tedaj, ko večina cvetnih listov odpade. Dobro je uporabljati mušji les.

Škropljenje lahko kombiniramo proti moniliji, listni luknjičavosti itd. K 2% žvepleni-apneni brozgi lahko dodamo 1% DDT ali 0,15% lindan olja ali nikotinola. Zanesljiv uspeh dosežemo z 0,06% parationa, fosforna 20 ali pa z E 605. Vsa ta sredstva so strupena in moramo biti pri njihovi uporabi pazljivi, pri tem pa moramo upoštevati, da jih lahko uporabljamo le v majhni koncentraciji (0,05 do 6%). Žvepleno-apneni brozgi lahko tudi dodamo gezarol.

JABOLČNA GRIZLICA

Jabolčna grizlica je večja od češpljeve, saj meri okrog 7 mm. Grizlica napravi v jabolku veliko, izdolbino in jo napolni z rjavimi iztrebki. Zato jabolka odpadejo, ko so kot oreh velika. Gosenica jabolčnega zavijača je rdečkaste barve, ima 8 parov nog in je brez duha, medtem ko je gosenica jabolčne grizlice blede barve, ima 10 parov nog in duha po stenah. Samica odloži okrog 50 jajčec, ena gosenica pa uniči po šest plodov.

Jabolčno grizlico zatiramo z istimi sredstvi kot češpljevo. Najbolje je, da plodove temeljito operemo s škropivom.

HRUŠKOVA MUŠICA — CONTARINIA PYRIVORA

Ko so cvetni brsti hrušk napeti, odloži hruškova mušica 20 do 30 jajčec na njegovih cvetih, prašnikih in pesticah. Po navadi odloži samice na istem plodu toliko jajčec, da se izvali do 100 črvov rumene barve. Plodovi zato kmalu potemnejo. Črvi odrastejo v šestih tednih, zabubijo pa se šele pozimi v zemlji. V deževnem vremenu jih je manj, ker je življenje hruščeve mušice odvisno od vremena.

Hruškovo mušico zatiramo tako kot grizlice. Priporočljiva je tudi dezinfekcija zemljišča. Prav je, da pobereimo plodove, ki ob lahgem stresanju z drevesa padejo na tla. Take plodove moramo takoj sežgati. A. G.

Zadružniki v Sv. Luciji imajo že svojo ambulanto

Ob letošnjih občinskih zbiorih kmetijskih zadrug smo v našem listu prikazali razlike in nesorazmerja med naprednimi in zastaranimi zadružniki ter ugotovili, da so njihovi gospodarski programi v največji meri odraz sposobnosti in zavesti vodstev zadrug in njihovega pojmovanja o vlogi kmetijske zadruga na vasi.

Poudarili smo, da so se v številnih zadrugah skrbno pripravili na občne zbornice in vnesli v svoje programe vse tiste dejavnosti, ki tem zadrugam dejansko dajejo pečat napredne socialistične gospodarske organizacije. Drugod pa nasprotno še vedno tavajo na mestu in ne najdejo izhoda. Zato bi morali tem zadrugam nujno pomagati tako zadružniki, kakor tudi okrajni in občinski forumi, predvsem pa jim preskrbeti sposobne in kvalificirane kadre, če nečemo, da bi se prepad med zadružniki in zadrugo še bolj povečal.

Med zadruga, ki imajo sposoben kader in vodstvo, moramo brez dvoma prištevati tudi kmetijsko zadrugo v Sv. Luciji. Še več, lahko rečemo, da je na čelu zadruga, ki tekmujejo ne samo za čimbolj skrbno obdelavo in za rentabilno izkoriščanje zemlje ter za večje donose, ampak iz leta v leto razširja svoj program tudi na druge družbene dejavnosti. V tem pogledu so zadružniki v Sv. Luciji dosegli že prav lepe uspehe.

Letos je zadruga šla še bolj pogumno naprej in je v svoj program vnesla tudi nabavo električnega pralnega in pletilnega stroja za žene zadružnice in — kar je še najvažnejše — uvedla je zdravstveno zavarovanje za vse zadružnike in njihove družinske člane.

Kar zadeva zdravstveno zavarovanje, se je zamisel že uresničila. Od 1. aprila letos deluje namreč v Sv. Luciji ambulanta za prvo pomoč, opremljena z vsemi sodobnimi instrumenti.

To je prva zadruga v koprskem okraju, ki je uvedla zdravstveno zaščito za svoje člane. To me je napotilo v Sv. Lucijo, da se na mestu prepričam, kako ambulanta deluje in kako se je zadružniki poslužujejo. Poiskal sem neumornega upravnika Požarja, ki mi je v razgovoru podrobno obrazložil, kako so uresničili zdravstveno zavarovanje ter mi je tudi pokazal lepo opremljeno ambulanto, ki je od-

prta vsak dan in se je člani že kar pridno poslužujejo.

Tovariš Požar je poudaril, da so v upravnem odboru o zdravstveni zaščiti zadružnikov razmišljali že pred letom, da so se posvetovali z zadružniki in aktivisti. Najbolj pa so o tem razpravljali na občnem zboru žena zadružnic lani novembra, zatem na zbiorih volivcev, na množičnih sestankih in končno je stvar dozorela. Na občnem zboru kmetijske zadruga 24. marca letos so soglasno sklenili ustanoviti zadružno ambulanto s prispevki samih članov. Takoj zatem so v Ljubljani kupili instrumente, uredili prostore in čakalnico, tako da je ambulanta lahko začela delati s 1. aprilom. Zdravnik prihaja vsak dan iz Portoroža, pravico na pregled, terenski obisk in prvo pomoč pa imajo vsi člani zadruga in njihovi svojci.

Tovariš Požar mi je dejal, da deleža članov še niso dokončno določili, kar bodo uredili po nekaj mesečni praksi. Člani so prispevali v gotovini za ambulanto 188 tisoč, na občnem zboru pa so se v korist ambulantne odrekli še 400 tisoč dinarjev, ki bi jih morali razdeliti kot dobiček. Računajo, da bodo s tem denarjem lahko plačali honorarnega zdravnika in ostale stroške ambulantne.

Ker ima občina Piran zdravstveno službo precej dobro urejeno, se namerava zadruga povezati z zdravstvenim domom v Portorožu, skleniti z njim pogodbo, tako da bi člani zadruga imeli še več zdravstvene pomoči, kakor so n. pr. laboratorijski pregledi, rentgen in tudi specialne preglede za razne bolezni.

Če se bo zdravstvena služba dobro obnesla — je dejal upravitelj Požar — namerava zadruga v sporazumu s svojimi člani uvesti kasnejše zdravstveno zaščito tako, da bodo imeli vsi člani popolno zdravstveno oskrbo od pregledov do bolnice, zdravljen in prevoza. Pravilnika o zdravstveni zaščiti še nimajo, toda imenovali so že komisijo, ki ga bo v kratkem sestavila.

Ob koncu mi je tovariš Požar dejal, da so imeli z ustanovitvijo ambulantne precej težav prav s strani tistih, ki bi morali to zamisel prvi podpreti. Na popolno razumevanje pa je zadruga nametala pri ObLO Piran, ki je zamisel zadružnikov v Sv. Luciji tudi podprl. Te dni je bila pri

predsedniku občine v Piranu seja, ki so se je udeležili tudi predstavniki zadruga poslovne zveze, na kateri so se sporazumeli o potrebi zdravstvene zaščite zadružnikov. Ambulanta bodo prenesli v Zdravstveni dom v Portorož, ker kot središče bolj ustreza potrebam in željam zadružnikov. Zadruga bo v ta namen napravila pogodbo z Zdravstvenim domom. Upravitelj Požar je končno še dejal, da so kmetje zadružniki doslej plačevali zdravniku za obisk od 500 do 700 dinarjev, k temu so ga morali čakati izven njegovih uradnih ur. Sedaj pa imajo vsak dan zdravnika v svoji ambulanti.

Ob slovesu se mi je vrnila misel, da bi morale svetlucijsko zadrugo posnemati tudi druge zadruga v našem okraju. Kasneje sem pa že zvedel pri zadružnih forumih v Kopru, da nameravajo v kratkem uvesti zdravstveno zavarovanje tudi v Kmetijski zadrugi v Šmarjah. RU

Cvetača - zelo donosna rastlina

Cvetača ima več beljakovin in masti kot druge kapusnice. Zato je dobrega okusa in ima hranilno vrednost. Sodi med kvalitetne vrtnarske kulture.

Italija, južna Francija in Alžir oskrbujejo s cvetačo severne države, na Holandskem pa jo gojijo pod steklom. Tudi pri nas imamo odlične podnebne pogoje za vzgojo ranih sort cvetače na prostem, predvsem zaradi bližine morja, umerjene vlažne klime, primerne odstotka vlage v zraku in mile zime.

Cvetača najbolj uspeva na toplih, s humusom bogatih tleh, če ima dovolj vlage. Ne uspeva pa tam, kjer so pred njo rastle kapusnice. Priporočljivo jo je saditi kot vmesno kulturo med grahom, solato ali paradizniki, ker zaradi pokončne rasti ne zavzema mnogo prostora, dozori pa kasneje od drugih kultur. Priporočljivo jo je gnojiti s hlevskim gnojem, od umetnih gnojil pa so najboljšiji superfosfat ter kalijev in amonijev sulfat.

Zgodnjo cvetačo sejemo junija ali julija na odprte gredice, presajamo jo pa v avgustu in septembru na razdaljo 40 x 50 cm pri ranih sortah ter na razdaljo

60 x 70 cm pri poznih. Med rastjo je treba vsako sadiko okopati, kadar pa nastopi suša, je potrebno zalivanje.

Čim opazimo, da se razvija beli cvet (plod), ga moramo zaščititi pred sončnim obsevanjem, ker ga le na ta način ohranimo svežega, nežnega in prave barve. Pod vplivom neposrednih sončnih žarkov cvet porumeni, se razraste in omehča ter ni več priznan kot kvalitetna hrana. Najbolje je, da prelomimo enega do dva zelena lista cvetače in ju povežemo preko cveta. Nepravilno je povezovati liste nad cvetom, ker se jim s tem odvzame svetloba in niso več sposobni hraniti rastline.

Če se do jeseni cvet pozne cvetače ne razvije popolnoma, izkopljemo rastlino s koreninami vred in jo prenesemo v hladno klet, shrambo za povrtnino ali na kak drug zaščiten prostor. S pomočjo rezervne hrane, ki je v listu in koreninah, cvetača tudi tam doraste. Znano je, da cvetača dorašča tudi med daljšim transportom, zato moramo pri odpremi paziti na to, da ne porežemo preveč listja, posebno ne okoli cveta.

A. G.

Praktično sadjarstvo

Založba »Kmečka knjiga« je izdala novo sadjarsko knjigo »Praktično sadjarstvo«. Knjigo je napisal znani strokovnjak, strokovni učitelj Anton Flego, tajnik odbora za sadjarstvo in vinogradništvo pri OZZ Koper.

Knjiga »Praktično sadjarstvo« obsega 270 strani in je bogato ilustrirana. Opisuje razširjenost in pomen sadjarstva, zgradbo, življenje in načine razmnoževanja sadnega drevja. Zlasti nazorno opisuje avtor različne načine cepljenja. V knjigi je poljudno opisano kako napravljamo nove sadne nasade, prednosti načrtne obnove, kako oskrbujeemo in izkoriščamo zemljo pod sadnim drevjem ter kako obrezujemo drevje posameznih sadnih vrst. V posebnih poglavjih je obrazloženo kaj vse vpliva na rast in rodnost sadnega drevja, nadalje kako izboljšamo — saniramo — obstoječe sadne nasade in kako ščitimo sadno drevje pred boleznimi in škodljivci.

Avtor knjige Anton Flego je istrski rojak. Leta 1951 nam je napisal poljudno knjigo pod naslovom »Oskrbovanje sadnega drevja«. Leta 1956 je izdal učbenik »Sadjarstvo« za kmečko mladino kmetijsko-gospodarskih šol. Knjiga »Praktično sadjarstvo« pa je namenjena prvenstveno odraslim sadjarjem in ljubiteljem sadjarstva.

Tovariš Flego je moral leta 1919. zapustiti še kot dijak gimnazije v Pazinu svoj rodni kraj. Kot begunec je v Jugoslaviji nadaljeval študije. Po triletnem službovanju na veleposlstvu v Slavoniji je nastopil službo strokovnega učitelja na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu. Na tem najstarejšem slovenskem kmetijskem zavodu je tovariš Flego poučeval vinogradništvo, sadjarstvo, kletarstvo in kemijo od leta 1928. do 1946. V tem času je prekinil učiteljevanje na Grmu med letom 1933 in 1937, ko je bil premeščen k tedanji banki upravi v Ljubljani, kjer je deloval kot referent za sadjarstvo. Po osvoboditvi je tovariš Flego kot v. d. ravnatelja uredil porušeno kmetijsko šolo na Grmu. Od tod ga je spomladi leta 1946 poslalo takratno ministrstvo za kmetijstvo v Loče pri Vipavi z nalogo, da organizira novo kmetijsko šolo za osvobodeno Slovensko Primorje. Dne 15. septembra 1947. je bila kmetijska šola v Lozah slovesno odprta istočasno s priključitvijo Slovenskega Primorja Jugoslaviji.

Po devetletnem delovanju na kmetijski šoli v Lozah je tovariš Flego zapustil učiteljski poklic. Leta 1954. najdemo tov. Flego na Zavodu za pospeševanje kmetijstva v Skočjanu in kmalu potem na Okrajni zadružni zvezi v Kopru. Tako se tov. Flego vrača poln izkušenj v Istro z željo, da bi pomagal pri dvigu istrskega vinogradništva in sadjarstva. Ob izidu njegove tretje knjige je praznoval 55-letnico svojega življenja in 32-letnico plodnega delovanja na polju sadjarstva in vinogradništva.

RU

Uspehi ljudske univerze v pretekli sezoni

Sosvet za ljudske univerze pri Okrajnem svetu Svoboda in prosvetnih društev je prejšnjo soboto na svoji tretji redni seji pregledal delo v pravkar pretekli sezoni. Predsednik sosveta Rudolf Kobolt je v daljšem poročilu omenil uspehe in neuspehe oziroma pomanjkljivosti v delovanju Ljudske univerze ter je omenil, da se moramo za prihodnjo sezono bolj temeljito pripraviti. Seje sosveta so se udeležili tudi predstavniki občinskih sosvetov ljudskih univerz iz Ilirske Bistrice, Kopra, Postojne in Divače.

Iz poročila je razvidno, da je bilo v koprskem okraju od novembra lanskega leta do danes 279 predavanj, ki se jih je udeležilo 16.971 poslušalec. Od tega je bilo 118 predavanj iz kmetijstva, 37 iz zdravstva, 41 iz zgodovine, 26 iz zemljepisja, 27 iz gospodarstva, 26 iz politike, 12 vzgojnih, 6 kulturnih in 7 gospodinjstvih predavanj. Razen tega je bilo 5 jezikovnih tečajev v Postojni, 1 jezikovni tečaj v Piranu, 2 krojna tečaja v Hrpeljah in 1 tečaj iz gospodinjstva v Pivki.

Največ je bilo kmetijskih predavanj, kar je zelo pohvalno, zlasti v zdravstvenih, toda večinoma v Kopru, drugje pa zelo malo. Prav tako je bilo zgodovinskih predavanj največ v Piranu in v Pivki. Zelo malo je bilo ekonomsko političnih predavanj, ki bi jih morali organizirati politični forumi. V celoti pa je izostala problematika iz biološko-družbenega sektorja, kar največ vpliva na razvoj svetovnega nazora. Premalo je bilo tudi vzgojnih predavanj o družini, šoli, družbi,

o mladoletnikih. Prav tako je bilo premalo predavanj o stanovanjski in hišni higieni, o alkoholizmu ter o gospodinjstvu.

Na seji so poudarili, da je najprimernejši način širjenja horizonta za naše ljudi predavanje s pomočjo diaporojektorjev, diapozitivov in kino-projektorjev z ozkočrtnimi filmi, toda kino-projektorji so predragi in bi moral občinam priskočiti na pomoč okrajni ljudski odbor, da bi si lahko nabavili te aparate, s katerimi bi upravljale izvoljene komisije. Seveda bo potreben tudi tečaj za operaterje, ki bi bil v Kopru oktobra meseca, samo se morata za tečaj prijaviti najmanj dva tečajnika iz vsake občine.

Ob koncu je bilo sklenjeno, naj se predavanja izvajajo še

naprej, zlasti v mestih. Za jesen pa je potrebno temeljito pripraviti program za predavanja za vso zimsko sezono. Zato je potrebno pritegniti Društvo ekonomistov, Društvo inženirjev in tehnikov, pedagoge, zdravstvene delavce, Zavod za napredek gospodinjstva, Društvo novinarjev itd. Društva bi zbrala sama govornike iz svojih vrst, tako da bi prihodnje leto lahko dosegli ne samo veliko večje število predavanj in obiskovalcev, temveč da bi bila predavanja tudi bolj kvalitetna, vsebinsko bogatejša in pa raznovrstnega značaja. Paziti pa bo potrebno ne samo na kvalitetna predavanja, ampak predvsem na želje in sestav poslušalcev, na obliko in metodo predavanj, da bodo doseženi čimboljši rezultati.

Prosvetna društva divaške občine na novi poti

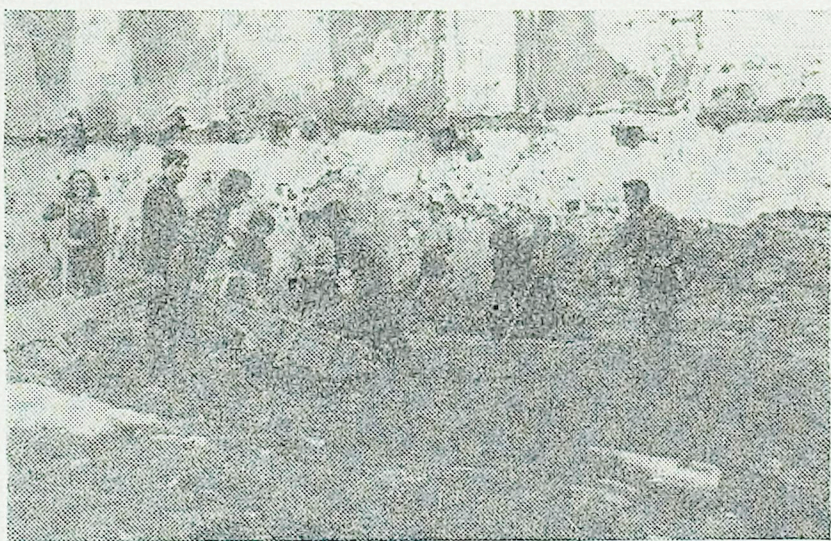
V nedeljo, 7. aprila, je bil v Divači občinski občni zbor DPD Svoboda in prosvetnih društev, ki je ugotovil:

V preteklem letu sta v občini delovali dve društvi DPD Svoboda, in sicer v Divači in Senožečah ter tri prosvetna društva: »Tabor« v Lokvi, »Simon Jenko« na Misličah in »Vremščica« v Vremški dolini. Slednje je bilo ustanovljeno sredi preteklega leta. Prosvetno društvo »Novi Balkan« na Barki je nedelavno, saj že nekaj let ni sklicalo niti občnega zbora. Razveseljivo je, da je zopet začelo z delom prosvetno društvo »Josip Jurčič« v Rodiku in kaže, da je občni zbor tega društva, v soboto 13. aprila, pomemben mejnik v ljudsko-prosvetni dejavnosti Rodika.

Med najbolj aktivnimi prosvetnimi društvi je vsekakor senožeška DPD Svoboda. Med posa-

meznimi sekcijami pa so najbolj delavne godba na pihala in mešani pevski zbor v Divači ter dramski sekciji na Misličah in v Lokvi. Po sklepih zadnjega občnega zbora DPD Svoboda v Divači pa lahko zaključimo, da bo to divaško društvo kaj kmalu doseglo raven senožeškega.

Znano je, da imajo nekatera društva težke delovne pogoje. Razen pomanjkanja kadrov jih ovira pomanjkanje prostorov, zlasti v Vremah, na Misličah in v Rodiku. Občinski ljudski odbor v Divači je pripravljen preurediti bivše šolske prostore na Škofljah v prosvetno dvorano, na Misličah pa bo prosvetno društvo preuredilo nekdanje šolske kleti v dvorano. Ta dela bo gmotno podprla tudi občina, ki je že dala tudi nekaj finančnih sredstev za ure-

Koprski mladinci so se vneto vrgli na čiščenje in urejevanje mesta, da bo tudi nabrežje za Fructusom proti tovarni De Langlade kar se le da v redu pričakalo novo turistično sezono.

ditev dvorane v pritličju šolskega poslopja v Rodiku.

Vse kaže, da so delavsko-prosvetna društva Svobode in druga prosvetna društva v divaški občini stopila v razdobje organizacijske učvrstitve -er

Sporazumeli so se

Telesno-vzgojno društvo »Partizan« v Lokvi, ki je bilo lani ustanovljeno, je končno dobilo prostore za vaje. S Kmetijsko zadruzo so se sporazumeli tako, da bo to društvo zasedlo dvorano zadržnega doma, prosvetnemu društvu »Tabor«, ki razen dramske sekcije živetari, pa bo dvorana vedno na razpolago za uprizarjanje iger in za druge kulturno-umetniške nastope. S tako rešitvijo imata obe društvi dovolj možnosti za nadaljnje delo.

Slovesnost v Pivki

V torek, 30. aprila dopoldne bo v podjetju »Javor« v Pivki seja starega in novoizvoljenega delavskega sveta tega podjetja. Po primopredaji poslov delavskega upravljanja si bodo šolska mladina, pripadniki JLA in prebivalci Pivke ogledali tovarno in njen delovni proces. Do tega dne bodo končana rekonstrukcijska dela in dani v pogon nekateri novi stroji. J.

Jubilej delovnega kolektiva

Ko so pred desetimi leti ustanovili v Postojni Okrajno avtopodjetje, so imeli le štiri tovarne avtomobile in en priklopnik s skupno nosilnostjo 22 ton ter mehanično delavnico, ki ni mogla zadovoljiti vseh potreb. Iznajdljivost in požrtvovalnost delovnega kolektiva je bila tolikšna, da ima danes to podjetje, ki se sedaj imenuje Avtoprevoziško podjetje Postojna, 22 vozil in 12 priklopnikov s skupno nosilnostjo 224 ton. Medtem ko je bilo pred desetimi leti le 14 zaposlenih, šteje

njihov kolektiv danes 65 članov. V desetih letih so vozila tega podjetja prevozila toliko kilometrov, da znaša skupna vsota 79-kratno pot okrog sveta.

Niso pa v podjetju pozabili na strokovno izpopolnjevanje voznškega kadra. Priredili so več strokovnih tečajev, sedaj pa 22 soferjev obiskuje tečaj za priznanje višje kvalifikacije. Za avtomehanike se je v tem pod-

Značilen motiv iz starega Kopra. Ulica s »trebušastimi« hišami, ki se grozijo vsak hip podreti, med hišami pa se suši perilo. Videz mesta pa se vztrajno in še dovolj hitro menja na boljše, ko se menja tudi struktura stanovalcev.

jetju izučilo 54 vajencev, ki so zaposleni v raznih podjetjih kot strokovni delavci.

Skoraj vsi člani delovnega kolektiva so vključeni v delavsko prosvetno društvo Svoboda v Postojni.

Delavski svet in njegov upravni odbor pa razen gospodarskih vprašanj podjetja rešujeta tudi vprašanje stanovanj za delavce tega kolektiva. Uspelo jim je zbrati dovolj sredstev, da bodo že letos začeli graditi stanovanjski blok s štirimi stanovanji ter ga dali na razpolago najbolj potrebnim upravičencem.

Utrinki spominov na koprsko učiteljsiše

(Nadaljevanje z 10. str.)

škemu učnemu jeziku na učiteljsiše v predmetih, ki so za bodočega slovenskega učitelja najvažnejši. Kakor po vseh srednjih šolah na Slovenskem je prevladovala nemščina tudi na koprskem učiteljsižu, ko da bi pripravljalo dijake za učitelje nemških šol. Nikjer ni bilo nobenega videza, da je tu slovensko učiteljsiše. Še pločevinasta velika tabla na pročelju šole je nosila samo črnega avstrijskega orla, ker si ravnatelj najbrž ni upal dodati slovenskega napisu, nemškega pa morda ni hotel. (Ta tabla je hudo bodla dijake, pa so si neke noči dovolili šalo in s tusem napisali nanjo v nemščini: »Cesarsko-kraljeva trafikla.« Samo eno dopoldne je ta napis krasil šolo, nekaj dni kasneje je že spet stal na rumenem polju še lepši črni dvoglavi orel. Pa ne za dolgo. Že naslednjo noč je izginil in se potopil v enem izmed vodnjakov na trgu Brolo, kjer sameva morda še danes, zakaj tisti vodnjaki so bili takrat globoki.)

Med dijaki se je sprožila misel, da bi kazalo napisati prošnjo, ki naj se izroči ravnatelju in državnim poslancom. Ta prošnja naj bi zahtevala, da se nemudoma uvede materinščina kot učni jezik za vse predmete na učiteljsižu. Zrelejši dijaki pa so to misel zavrgli in dokazali, da se v Avstriji ne da nič doseči s prošnjami. Treba da je izbrati sredstvo, ki bi o njem govorila vsa javnost, morda celo sprožila diskusijo v parlamentu in tako prisilila oblastva, da ugodne zahtevi. To učinkovito sredstvo da je štrajk! Beseda je padla in število njenih privržencev se je vsak dan bolj večalo. Vrstil se je sestanek za sestankom v Semedeli

— v duhu še danes vidim Grbca (kasnejši glasbenik), kako se vzbne na občestni kamen in z mahajočo desnico podčrtava kleno besede, ki mu vro iz notranjega prepričanja, netijo požar v srcih okoli stoječih in jih pridobivajo za borbo do zmage.

Kmalu nato je ravnateljstvo prejelo od deputacije dijakov spomenico z dobro utemeljeno zahtevo, da se uvede na učiteljsižu učni jezik v materinščini, ter izjavo, da se dijaštvo ne bo udeležilo nikakršnega pouka, dokler tej zahtevi ne ugodijo. Začel se je štrajk, ki je popolnoma uspel. Štrajkajoči pa niso medtem čakali na rešitev križem rok. Začelo se je intenzivno delo, ki naj podpre štrajk. Izbrale so se deputacije, ki so pojasnile državnim poslancom borbo in jih prosile, da se zavzamejo za stvar, če treba tudi v državnem parlamentu, določile so se skupine za stik s časopisi. Javnost in poslanci so se res zavzeli za borbo in končno dosegli, da je štrajk uspel in se je uvedla na učiteljsižu slovenščina kot učni jezik za vse predmete. Štrajk je bil končan in učiteljsiškini so šli spet v šolo z zavestjo, da so prvi dosegli nekaj, česar v zgodovini slovenskega šolstva niso še nikjer mogli doseči. Priporili so jeziku svojih očetov tisto mesto, ki mu gre.

Kasneje me je življenje povleklo še v marsikatero borbo, bile so hujše in nevarnejše, a pridružil sem se jim vedno brez oklevanja, in mislim, da sta prav opisana dva dogodka pred petdesetimi leti postavila temeljni kamen kasnejšemu delu, ki je po svojih močeh pomagal ustvariti sedanji mladi generaciji lepše življenje.

V DELAVSKE SVETE VSTOPAJO NOVI

V Ilirski Bistrici so v polnem teku volitve v delavske svete gospodarskih organizacij.

Na predvolilnih sestankih so razpravljali o vlogi delavskih svetov, o njihovem dosedanjem delu, ter se seznanili z realizacijo proizvodnje v letošnjem prvem četrtletju, kakor tudi s perspektivami proizvodnje in realizacije za mesece maj, junij, julij in avgust.

V tovarni »Topol« so predlagali 29 kandidatov za delavski svet, izvolili pa so jih 19. Med njimi je 16 delavcev in predelavcev ter trije nameščenci. Od 8 predlaganih mladincev so bili izvoljeni trije in ena mladinka.

Med novoizvoljenimi člani delavskih svetov je več takih, ki bodo letos prvič vstopili med aktivne člane delavskega upravljanja. Volitve so bile v znamenju svečanega razpoloženja ob polni udeležbi vseh članov delovnih kolektivov. DG

Kje in kdaj za PRVI MAJ

(Nadaljevanje s 1. strani.)

redili več tekmovalcev, na katerih bodo sodelovali tudi pripadniki JLA.

Slavnostna prvomajska akademija bo v Sežani 30. aprila zvečer, v Dutovju pa bodo med drugim priredili tudi motorne dirke, vaje gasilcev in telovadni nastop.

Zelo obsežen program za proslavo delavskega praznika so sestavili v Izoli. Med posameznimi sindikalnimi podružnicami bodo te dni tekmovala v odbojki, šahu, streljanju, namiznem tenisu, nogometu, balinanju in teku čez drn in strn. Po bakladi 30. aprila zvečer bo slavnostna akademija s sodelovanjem članov DPD Svobode in italijanskega kulturnega društva. Naslednjega dne bo jadranski klub Burja priredil propagandno vožnjo z jadrnicami, veslaški klub pa stilsko regato.

Postojnčani bodo v torek zvečer lahko prisostvovali proslavi 1. maja na Titovem trgu. Nastopili bodo pevski zbor Svobode, pevski zbor gimnazije in vojaška godba na pihala. V sredo dopoldne pa bo v Postojni promenadni koncert godbe JLA, medtem ko bo gasilska godba obiskala nekatere večje vasi. V Smihelu pod Nanosom bo prvomajska proslava zdru-

žena z zaključkom gospodinjstevskega tečaja. Večje prireditve bodo tudi v Planini, Prestranku, Studenem, Bukovju, Orehku, Razdrtem in Hruševju.

Moški pevski zbor Opekarne, tamburaški zbor Gornjega Zemona in oktet Svobode iz Ilirske Bistrice bodo v počastitev Praznika dela priredili glasbeno-vokalni koncert. Občinski sindikalni svet pa je prevzel pokroviteljstvo nad osrednjo akademijo, ki bo v Ilirski Bistrici 30. aprila. Proslave delavskega praznika bodo tudi po vseh šolah in podjetjih. Na teh proslavah bodo sodelovale tudi kulturno-prosvetne skupine raznih delovnih kolektivov. Pomembni bosta tudi razstavi industrijske proizvodnje, ki jih nameravata organizirati podjetji »Topol« in »Lesonite«.

Prvomajske proslave bodo tudi v Piranu, ki se bodo začele 30. aprila zvečer z baklado po mestu, nadaljevale pa z zborovanjem na Trgu 1. maja in nastopom pevskega zbora ter godbe na pihala. Na Tartinijevem trgu bo v sredo koncert godbe na pihala iz Lucije. Podobne proslave bodo tudi v Portorožu, Luciji, Sečoveljah, Ravnu-Novu vasi, Padni, Strunjanu, Seči in drugod. V okviru teh prireditev pa so predvideni tudi številni izleti in ljudska rajanja.

TELESNA VZGOJA • ŠPORT • ŠAH

Mladi na delu

Ko sem bil zadnjič v Zagorju na Pivki, je se zima dremala nad mrtvimi polji in živo nebo je težko slonelo na strehah hiš in bilo zapredeno v golo vejevje oskubelih kostanjev. Bila je nedelja, a komajke sem srečal človeka. Kot bi vas izumrla. A sem se kmalu lahko prepričal, da je bil ta prvi vtis varljiv. Nekje je živahno vrvelo življenje. Bilo je to v mladinskem kotičku Gasilskega doma.

Igrali so šahovski brzoturnir s 14-imi udeleženci. Razvneti in razgreti so se vrstili od mize do mize in odigravali partijo za partijo. Napeto vzdušje, ki spremlja konec boja, prikrita ihta, ki označuje poraz, in še zadrževano veselje, ki je znak nove zmage! Gledalcev in jezikavih komentatorjev seveda ni manjkalo. Med njimi sem srečal znanca in se z njim zapredel v razgovor:

»Včasih, še pred desetimi leti, je dejal, »je bil šah skoraj privilegij petih ali šestih ljudi. Strašno imenitna se jim je zdela ta kraljevska igra. Danes pa ga igra staro in mlado. Mlajši se ga naučijo v šoli, starejši pa pri vojakih. In — lahko rečem, da je šah še resen nasprotnik kvartanja po gostilnah!«

Med tem se je turnir zaključil. Zmagal je z 12-imi od 13-ih možnih točk D. Likar. Z znancom pa sva se pogovorila še o tem in onem.

Letos so v vasi po štirih letih spet obnovili mladinsko organizacijo. In da ne bi ta obnovitev ostala samo na papirju, so pripravili delovni program; predvsem oživiti mladinski kotiček in ga res izročiti kulturno prosvetnemu namenu. Zato so naročili več časopisov in revij, ki so mladi bralci raje segali po njih, kot tudi po drugi, predvsem gasilski strokovni literaturi. Sploh je gasilsko društvo organizacija, v kateri je mladina — po številu in pa aktivnosti, dobro zastopana. Želeli so izveči iz prahu tudi knjižnico, ki že nekaj let počiva, in jo namestiti v »kotiček«, a je bila potrebna temeljite obnove in bi morali zato imeti primerna sredstva.

Najživahnejše je kulturno prosvetno delo. Že v jeseni so usta-

novili pevski zbor s 35-imi pevci, a je njegovo delo nehalo že po dobrem mesecu. »Težko je reči, zakaj,« je dejal znanec. »Radi pojemo. Ponašamo se s pomembno pevsko tradicijo. Eno je vendar gotovo: ni bilo med nami človeka, ki bi znal stvar pri pravem koncu zgrabiti in začetno navdušenje še razplamtiti. Tako smo nehali, še preden smo dobro začeli.«

Živahno pa je delo dramske skupine. Že v jeseni so nastopili s Pugetjevo veseloigro »Srečni dnevi« in poželi lepo priznanje doma in na gostovanju. Pravkar so naštudirali že drugo premiero v tej sezoni: Manzarievo farso »Mrtvi ne plačujejo davkov«, v kateri nastopa nad 20 ljudi.

»Neverjetno koliko dela, koliko truda in dobre volje je treba pri

Skok čez kozo

NAMIZNI TENIS

Okrajno prvenstvo je osvojil Vesel

V nedeljo je bilo v Kopru okrajno prvenstvo v namiznem tenisu, ki je veljalo hkrati kot kvalifikacijsko tekmovanje za bližnji festival telesne kulture v Ljubljani. Tekmovanje sta skupaj organizirali Okrajna zveza TVD Partizan in Okrajna športna zveza, kar je treba vsekakor pohvaliti, saj bi ločeni prireditvi podražili stroške, bila bi manjša udeležba, pa tudi z organizacijo bi bile večje težave. Nedeljsko prireditev lahko imenujemo revijo najboljših igralcev koprškega okraja in manifestacijo množičnosti tega športa, saj je nastopilo 74 igralcev in igralke — od pionirjev in pionirk do mladine in članstva. Zastopani so bili tudi vsi večji centri namiznega tenisa v okraju: Koper, Izola, Sežana, Ilirska Bistrica, Postojna, Planina in Šmarje.

Na sporedu je bilo 12 disciplin, zmagovalcem pa so razdelili osem pokalov. Vsa prva mesta so ostala v Kopru, razen v disciplini mladinskih dvojic, kjer sta zmagala zastopnika Ilirske Bistrice Štemberger in Grč. Okrajno prvenstvo v disciplini članov je osvojil najstarejši udeleženec Mi-

ljutin Vesel iz Kopra, ki je v finalni igri premagal svojega glavnega nasprotnika Stadino iz Šmarje s 3:1. Vsekakor ima Stadina zelo lepe perspektive za nadaljnji razvoj, zlasti še, ko bo izpopolnil delovanje nog in si pridobil večjo hitrost.

V moških dvojicah sta zmagala Koprčana Vatovec in Škabar, ki sta v finalu premagala Šmarčana Stadino in Zgonca. V ekipnem moškem tekmovanju bi skoraj prišlo do presenečenja v polfinalu, ko sta se pomerila Koper in Šmarje. Šmarčani so bili še tik pred zmago in so le zaradi majhne popustljivosti izgubili

nas za vsako novo uprizoritev. Revni smo. Mislim, da je društvom, ki imajo količjak primerne prostore in ki razpolagajo vsaj z osnovnimi gledališkimi rekviziti, neprimerno lažje,« je spet povzel moj sobesednik. »No, vsekakor smo letos nekaj naredili. Skoda, da se bliža sezona tako naglo h koncu. A upamo, da bo prihodnje jesen že lažje začeti. Zdaj se bomo vrnili k našim plugom, na polja in k živini. Naša dolina je izrazito agrarna, zlasti živinoreja ima lepe možnosti razcveta. Tej se moramo posvetiti, v to smer kreniti. Tu, vidiš, prijatelj, tu moramo mi mladi začeti.«

R. S.

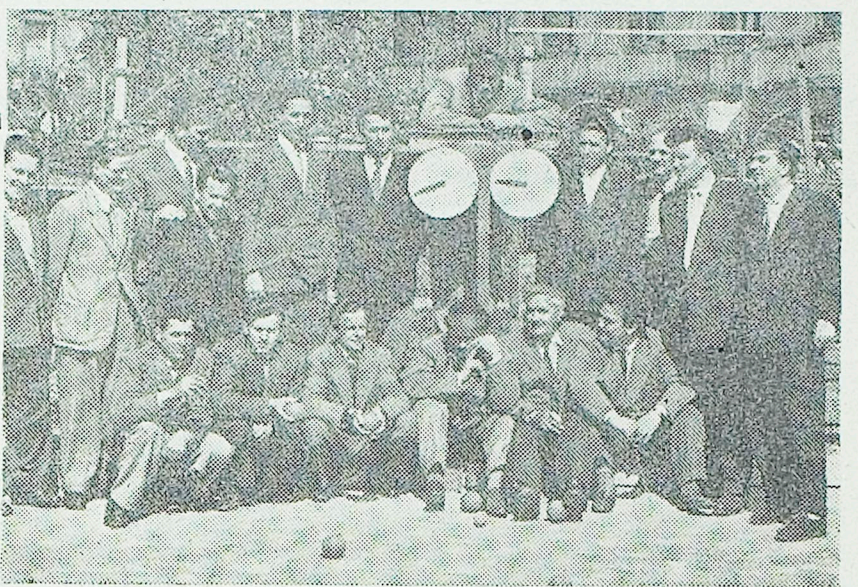
OBČNI ZBOR TVD PARTIZAN KOPRSKEGA OKRAJA

22 društev z nad 3 tisoč člani

V četrtek je bil v Kopru redni letni občni zbor Okrajne zveze TVD Partizan. Udeležili so se ga predstavniki vseh društev kot gostje pa tudi zastopniki vseh množičnih in drugih organizacij. Iz poročil in razprave je bilo razvidno, da je danes v okraju 22 društev z nad 3 tisoč člani. Lani so ustanovili društva v Divači, Hruševju in Lokvi.

Od društev so bila najbolj aktivna društva v Postojni, Divači ter na obalnem pasu. Zlasti velja to za Postojno, kjer je uspelo požrtovalnim vaditeljem povečati zanimanje za telovadbo z vnašanjem pestrejših oblik dela. Marljivo je bilo tudi društvo v Divači, ki se pripravlja na ustanovitev še enega društva na tem področju, in sicer v Senožečah. Nova društva bodo letos ustanovili tudi v Orehku v postojnski občini ter v Hrpoljah in Podgradu v hrpoljski občini. Zlasti hrpoljski občini bo treba nuditi vso pomoč, saj je edina, kjer še nimajo društva Partizan. Pomagati bo potrebno tudi nekaterim podeželskim društvom (Pivka, Košana, Dekani, Škofije), katerih delo je tudi zaradi objektivnih vzrokov precej zamrlo.

Na občnem zboru so poudarili, da je Partizan danes močan vzgojni činitelj v okraju in zato uživa tudi vso podporo političnih in oblastnih organov. Med Partizanom in drugimi telesnovzgoj-

Sežanski invalidi-športniki na balinišču ob kavarni »Šport« v Sežani.

nimi organizacijami je vedno tesnejše sodelovanje, kar je prišlo do izraza tudi v številnih tekmovanjih, ki so jih priredili z Okrajno športno zvezo. S tem načinom bodo letos nadaljevali, zlasti kar zadeva priprave za bližnji festival telesne kulture v Ljubljani. Treba pa je tudi upoštevati, da imamo na Koprskem zelo malo telovadnih in športnih vadiateljev in je tesno sodelovanje med njimi velikega pomena za razvoj telesne vzgoje na tem področju. V razpravi so v zvezi s tem naglasili, da se društva premalo poslužujejo raznih seminarjev in tečajev za strokovno usposabljanje kadrov.

Ko so govorili o letošnjih nalogah, so na prvem mestu pouda-

rili priprave za republiški izlet v Ljubljani in Gimnastrado v Zagrebu. Za Ljubljano se je doslej prijavilo okrog 780 članov, obveznost Okrajne zveze pa je še enkrat večja. Za Gimnastrado pa bo prijavila Okrajna zveza šest najmočnejših društev v okraju (Izola, Koper, Piran, Postojna, Ilirska Bistrica in Sežana). Razumljivo je, da bodo morale biti priprave za udeležbo na prireditvah v Ljubljani in Zagrebu temeljite. Okrajna zveza ima razen tega v načrtu tudi številne nastope in tekmovanja. Posebno pozornost bodo posvetili razvoju vodnih športov na obalnem pasu ter organizaciji delavskih iger.

Ob koncu so izvolili 19-članski upravni odbor. Za predsednika so ponovno izvolili Črta Kolenc, za podpredsednika dr. Svetozarja Poliča, za načelnika Miloša Strgarja, za načelnico Miro Čelikovo in za tajnika Mišo Obranovičev.

Idrijski RUDAR - prvak Primorske

V predzadnjem kolu primorske nogometne podzveze je idrijski Rudar na svojem igrišču z visokim rezultatom (8:2) odpravil Anhovo in si tako zagotovil naslov letošnjega nogometnega prvaka Primorske. Postojna je premagala Primorje s 3:2, Koper pa sežanski Tabor s 3:0. Medtem ko je položaj na vrhu in na dnu razčiščen, pa bo treba za razporeditev moštev od drugega do petega mesta počakati še na zadnje kolo in na rezultat odložene tekme Koper : Primorje. Če računamo na prednost v točkah in na formo posameznih moštev, potem ima največ izgledov za drugo mesto Postojna, za tretje pa Koper.

Glede nedeljskih tekem je treba omeniti, da je prišlo v Postojni do nešportnih dejanj. Igralci Primorja in Postojne so igrali precej ostro, sodnik Marušič pa se v tem položaju ni znašel. Po raznih prekanjih so igralci Primorja v dvajseti minuti drugega polčasa zapustili igrišče. Čeprav je dejanje igralcev Primorja vredno vsega obsojanja, je vendar treba pripomniti, da pade dober del krivde tudi na Primorsko nogometno podzvezo, ki kljub slabim izkušnjam iz jesenske sezone še vedno ne skrbi, da bi tekme sodili kvalitetni sodniki. Razen tega je treba povedati, da na mnogih tekmah izberejo stranske sodnike kar iz vrst občinstva, službujoči delegat pa je po navadi član društva, na čigar igrišču igrajo tekme. Vsekakor bi morala Primorska nogometna podzveza tem vprašanjem posvetiti večjo pozornost, saj nedeljski incident v Postojni ni bil edini te vrste, hkrati pa je nevarnost, da se take stvari tudi v bodoče ponavljajo.

Lestvica primorske nogometne podzveze je pred zadnjim kolom naslednja:

Rudar	9	7	2	0	24:13	16
Postojna	9	5	3	1	22:14	13
Koper	8	3	3	2	22:15	9
Primorje	8	4	0	4	19:19	8
Tabor	9	2	0	7	15:29	4
Anhovo	9	1	0	8	14:34	2

V nedeljskem zadnjem kolu se bodo pomerili v Anhovem Anhovo in Koper, v Sežani Tabor in Postojna in v Ajdovščini Primorje in Rudar.

NOGOMET

IZOLA SI POPRAVLJA POLOŽAJ

V trinajstem kolu ljubljansko-primorske nogometne lige je Izola na svojem igrišču premagala Branik z 1:0 in se tako krepko otesla svojih spremljevalcev na repu tabele. Novi Gorici je uspelo na domačem igrišču osvojiti le točko proti ljubljanski Iliriji. Rezultat 1:1 ustreza poteku igre, saj so bili domačini boljši v prvem, gostje pa v drugem polčasu. Rezultati drugih tekem: Grafičar : Triglav 6:3, Tržič : Mladost 2:0 in Krim : Slovan 6:0.

Lestvica:

Krim	13	9	3	1	37:13	21
Triglav	13	9	1	3	41:20	19
Grafičar	13	8	1	4	36:29	17
Tržič	13	7	1	5	23:21	15
N. Gorica	13	5	3	5	31:22	13
Slovan	13	5	2	5	25:26	12
Izola	13	5	1	7	24:30	11
Ilirija	13	4	2	7	23:29	10
Mladost	13	3	2	8	19:35	8
Branik	13	2	0	11	19:44	4

V nedeljo se bo Izola pomerila v Kranju z Mladostjo, Branik doma s Krimom, Nova Gorica pa v Kranju s Triglavom.

IDRIJSKI PARTIZAN SE PRIPRAVLJA

Proslava pomembne obletnice

DEL PRIREDITEV BO 31. MAJA

Letos bodo praznovali v Idriji 60-letnico ustanovitve idrijskega telovadnega društva. Ustanovili so ga leta 1897, od leta 1910 do konca prve svetovne vojne pa je bila v Idriji tudi sokolska župa, v katero so bila vključena društva Žiri, Cerkno, Logatec, Cerknica, Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica. Sokolsko društvo v Idriji, ki ni skrbelo samo za telesnovzgojo, ampak tudi za napredno politično delo, so italijanske oblasti leta 1926 razpustile.

Idrijski Partizan, ki so ga ustanovili leta 1945, se za ta jubilej temeljito pripravlja. Proslave bodo 31. maja ter 1. in 2. junija. Priprave so zaupali tehnično-organizacijski, gospodarski, propagandni in finančni komisiji. Začetek prireditev bo 31. maja,

ko bo okrajno prvenstvo v partizanskem mnogoboju in v vajah na orodju. 1. junija popoldne bo generalka vseh nastopajočih, zvečer pa telovadna akademija. Glavne prireditve bodo 2. junija. Popoldne bo mimohod vseh društev in slavnostna seja idrijskega Partizana, popoldne pa bo razvite družstvenega prapora in telovadni nastop.

Jubilejnih svečanosti v Idriji se bodo udeležila vsa društva, ki so bila nekoč vključena v idrijsko sokolsko župo, večina društev iz goriškega in koprškega okraja ter nekatera društva z drugih področij Slovenije.

V jubilejnih dneh bodo odprli tudi razstavo, na kateri bodo prikazali razvoj društva od ustanovitve do danes.

M. G.

USPEH KOPRČANOV V POREČU

V okviru tekmovanja istrskih mest je Koper v nedeljo tekmoval v Poreču in zmagal v vseh srečanjih. V odbojki so zmagali s 3:0 (15:5, 15:0, 15:2), v košarki s 48:31 in v malem rokometu s 14:7. V prijateljskih srečanjih so se pomerile tudi mladinke obeh mest. Koprčanke so zmagale v odbojki z 2:0, v malem rokometu pa s 4:1.

FRANCE MAGAJNA:

Še o vremski nerazkričani jami

(Nadaljevanje z 11. strani.)

Potem je metal notri kilograme težke kamne in imel v roki uro stoparico. Poslušal je, kako so se odbijali od temnih sten, in čul je, kadar je vsak kamen pljusnil v lužo na dnu. Pa je s svojim znanjem matematike potem izračunal (po padanju kamna navzdol in po odmevu glasa navzgor), da je jama tristo metrov globoka; za meter sem ali tja se ne gleda.

In je gospoda Pristerja ta jama močno zanimala. Prav rad bi vedel kaj več o njej. Toda kako naj ve, če se ne spusti vanjo? Pa je bil profesor tak, da se ni spuščal v nepoznane jame. Rajši je počakal, da so jih drugi raziskali. In tudi to pot je bil takega mnenja. Pa je izvedel od dobrih ljudi, da živi v Divači droben možiček, ki se drzne iti v jamo s prav takim navdušenjem, kot naš pastirček v kino. In vsi ljudje sto kilometrov okoli Divače so tega možička poznali in so vedeli, da mu je ime »Tentava«. In naj me bogovi udarijo z otroško paralizo, če vem, kakšno je bilo njegovo pravo krščansko ime. Kot »Tentava« sem ga poznal in kot »Tentava« mi bo ostal v spominu do zadnjega dne Vremške doline.

Pa je bil ta Tentava velik hudomušnež in se je zameril tisočerim. Dogodilo se je, da smo po prvi svetovni vojni kar na lepem postali Lahi. Tu pa tam je bil kdo, ki je bil tega vesel, na splošno pa je bilo neskončno pretežno in nazarensko ljuto prepričanje, da je taka uredba za nič in da se ji ne bomo Primorci pokorili najmanj še sto let. Takega prepričanja je bil tudi divaški Tentava in je mrzil novo-došlece z juga kakor garje. Ni

mu šlo v glavo, da bi nas morali prav ti odslej komandirati. In ko mu je nekdo nekoč podaril majhnega psička, mu je striček Tentava od silne ilhe dal ime Makaron. In od takrat dalje je najraje pešalil ondod, koder so laški oficirji promenadili in kavalirili svojim signorinam. Skrival je svojega pritlikavega psička ščuval proti onim v uniformah, ko pa je ta postal glasen, je zavpil nanj: »Makaron!« in nič drugega. In so oficirji kaj kmalu zvedeli, kakšna ironija je skrita v tem vzkluku, niso se pa upali ziniti besedice, da bi se ne na povrhu še osmehili. Kako naj se neki zne-sejo nad tem drobenim stričkom, ne da bi njihov herojski ugled trpel pri tem obupno škodo! Rajše so pospešili korak in pustili za seboj prifrknjenca, da je nemo-teno zmerjal neubogljivega pinča: »O brutto Maccheron! Cattivo Maccheron! O Maccheron, figliol d'un can!«

Ta »Tentava« je torej bil v svojih mlajših letih odlični raziskovalec kraških jam. Celo v dobi predkarbidovske luči se je dal navezati na vrh in spustiti v neznane globine, da s pomočjo kake oljnate leščerbe ali kadeče se smolnate bakle poskuša odkriti, kaj vse se spodaj skriva. Za vse njegove podvige na tem »polju« bi brez dvoma vsaj starejši Divačani vedeli mnogo povedati. Jaz jih ne poznam dovolj in je pametno, da se ne razklope tam preveč.

Da ponovim: ko je profesor Prister čul o »Tentavi«, je brž poslal ponj. Na sto in sto metrov dolgi, močni vrvi ga je nameraval spustiti v tisti neznani pokončni jašek, ki je segal morda do pe-

klenskih vrat, in mali junaški Tentava se ni protivil. Toda, ko so poskušali namen izvesti, so dognali, da je jašek pri vrhu preozek za prehod. Bil je Tentava droben ko mravlja, ali ko so ga začeli »vintati« dol, se je v ožini vdel kakor kak nadnaravno nabrekel čep. Celo nazaj so ga s težavo potegnili in mnogi so svetovali, da bi ga bilo najbolje pustiti nekaj dni tam, da se zlačne in nekoliko posuši. Teh nasvetov ni nihče upošteval in raje so ga z združenimi močmi izvlekli takoj takrat. Profesor Prister je dejal potem, da bo nekega dne poslal skupino delavcev, ki bo vsaj toliko odprtino razširila, da bo mogel skozi Tentava tudi kadar bo sit. Na žalost ni do tega prišlo nikoli. Izbruhnila je vojna in prekrizala povsod stotere narčte.

Tentava je pred kakimi dvajsetimi ali tridesetimi leti umrl, jašek pa je še zmeraj nepreiskan. Le da bi se ne dogodila kaka nesreča, je Pepi Matjažič, alias Goričanov, alias Bicikel, privlekel od nekod velikansko kamenito ploščo in jo poveznil čez odprtino.

Le bogovom je znano, kdo bo spet vtaknil nos v to jamo.

RADIO

TOREK, 30. aprila:
7,15 Glasba za dobro jutro, 7,30 Vesti, 7,45 Jutranji koledar, 13,30 Vesti, 13,40 Kmetijski nasveti, 13,45 Torkov operni oder, 14,30 Gospodarska rubrika: Predkongresne priprave delavskih svetov na Primorskem, 14,40 Pisan spored lahke glasbe, 15,00 Vesti, 15,10 Zabavna glasba, vmes objave, 15,25 Narodne pesmi in plesi

SREDA, 1. maja:
14,00 Delovni kolektivi čestitajo, 15,00 Vesti, 15,15 Igra zabavni orkester Bojana Adamiča, 15,30 Novi časi, novi ljudje.

ČETRTEK, 2. maja:
8,00 Reportaža: Primorska včeraj in danes, 14,00 Glasba po željah, 15,00 Vesti, 15,10 Narodni plesi.

PETEK, 3. maja:
7,15 Glasba za dobro jutro, 7,30 Vesti, 7,45 Jutranji koledar, 13,30 Vesti, 13,40 Kmetijski nasveti, 13,45 Tisoč in en takt... (pisan spored orkestralne in solistične glasbe), 14,30 Beleške radijskega reporterja, 14,40 Vedre melodije, 15,00 Vesti, 15,10 Zabavna glasba, vmes reklame, 15,25 Slovenske ljubezenske poje »Planinski oktet«.

SOBOTA, 4. maja:
7,15 Glasba za dobro jutro, 7,30 Vesti, 7,45 Jutranji koledar, 13,30 Vesti, 13,40 Kmetijski nasveti, 13,45 Za konec tedna: ritim, 14,15 Poje moški oktet iz Pirana, 14,30 Zivljenje ob našem morju: Podmorski svet, 14,40 Za vsakogar nekaj, 15,00 Vesti, 15,10 Zabavna glasba, vmes reklame, 15,25 »Skozi Trento« in druge slovenske narodne pesmi.

NEDELJA, 5. maja:
8,00 Kmetijska oddaja, 10,15 Lahka glasba, 10,30 Sosedni kraji in ljudje: Obisk v Boljuncu, 10,45 Poje zbor iz Barkovelj pod vodstvom M. Pertota, 14,00 Glasba po željah, 15,00 Vesti, 15,10 Za prijetno popoldne, 15,30 Z mikrofonom po Primorski: Začel se je lov na plavo ribo.

Ste že kupili srečko denarne loterije Rdečega križa? Srečke so po 100 dinarjev, dobite pa jih pri organizacijah RK in pri vseh njenih poverjenikih. Zrebanje bo v Ljubljani, nepreklicno 12. maja letos.

S čistim dohodkom loterije Rdečega križa, ki bo 12. maja, bomo pomagali pri graditvi obmorskega mladinskega okrevališča Debeli rtič pri Kopru. Srečka denarne loterije RK stane samo 100 dinarjev.

Kino

KOPER: 26., 27. in 28. aprila ameriški barvni film HOUDINI, 29. in 30. IV. ameriški film ABBOTT IN COSTELLO V TUJSKI LEGIJI, 1. in 2. maja češki film KAVARNA NA GLAVNI CESTI, 3., 4. in 5. maja ameriški film NA APASKI MEJI, 6. in 7. maja nemški film STOTNIK IN NJEGOVI JUNAČI, 8. in 9. maja ameriški film DARILO NA VRVICI.

IZOLA: 26. aprila francoski film OTELLO, 27. in 28. aprila nemški film STOTNIK IN NJEGOVI JUNAČI, 29. in 30. aprila ameriški film HOUDINI, 1. maja francoski film OTELLO, 2. in 3. maja ameriški film ABBOTT IN COSTELLO V TUJSKI LEGIJI, 4. in 5. maja ameriški film DARILO NA VRVICI, 6. in 7. maja ameriški film NA APASKI MEJI, 8. maja ameriški film SESTRICA RAHELA, 9. in 10. maja poljski film CHOPIN.

SEČOVJE: 27. aprila ameriški barvni film MEC IN ROZA, 28. aprila ameriški film V PECINAH KOLORADA, 2. maja ameriški barvni film NOČOJ BOMO PELI, 4. maja ameriški film SESTRICA RAHELA, 5. maja ameriški film ABBOTT IN COSTELLO V TUJSKI LEGIJI, 9. maja ameriški barvni film HOUDINI.

SMARJE: 27. aprila ameriški film V PECINAH KOLORADA, 28. aprila ameriški barvni film MEC IN ROZA, 1. maja ameriški barvni film NOČOJ BOMO PELI, 4. maja ameriški film ABBOTT IN COSTELLO V TUJSKI LEGIJI, 5. maja francoski film OTELLO, 8. maja ameriški barvni film HOUDINI.

SKOPIJE: 27. maja mehiški film RDEČA KONGA, 28. aprila češki film KAVARNA OB GLAVNI CESTI, 1. maja ameriški film ABBOTT IN COSTELLO V TUJSKI LEGIJI, 4. maja ameriški barvni film NOČOJ BOMO PELI, 5. maja ameriški film SESTRICA RAHELA, 8. maja nemški film STOTNIK IN NJEGOVI JUNAČI.

DEKANI: 27. aprila ameriški film OČKA VRNI SE, 28. aprila mehiški film RDEČA KONGA, 4. maja francoski film OTELLO, 5. maja ameriški barvni film NOČOJ BOMO PELI.

PIVKA: 27. in 28. aprila ameriški film TAJNA INDIJANKE, 1. in 2. maja nemški film JAZ IN MOJA ŽENA, 4. in 5. maja italijanski film ZENI-NOVE NEZGODE, 8. in 9. maja nemški film VERUJ V MENE.

POSTOJNA: 26., 27. 28. aprila italijanski barvni film DEKLE Z REKE, 30. aprila in 1. maja poljski film POKOLENJE, 3., 4. in 5. maja ameriški barvni film VELIKA NOČ CASANOVE, 7. in 8. maja angleški film JAZ IN GOSPOD MINISTER.

Gledališče SLOV. PRIMORJA

PIVKA, 27. in 28. aprila ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
PIRAN, 3. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
KOMEN, 4. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
BRANIK, 5. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
SEŽANA, 6. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
STANJEL, 7. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
SENOŽEČ, 8. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
POSTOJNA, 9. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
ILIRSKA BISTRICA, 10. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
HRPELJE, 11. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.
DIVAČA, 12. maja ob 20. uri Moreto: DONA DIANA.

Razpis stanovanjske uprave

Na podlagi 8. točke pravil Kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš ObLO Koper objavlja upravni odbor sklada

I. razpis

za dodelitev posojil iz sredstev kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš ObLO Koper za leto 1957

I. Razpiše se natečaj za dodelitev posojil iz kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš ObLO Koper do višine 200.000.000 din.

Natečaja se lahko udeleže vse gospodarske organizacije, ustanove, finančno samostojni zavodi in ostale fizične in pravne osebe, ki imajo sedež ali obrat na območju občine Koper in žele graditi v občini Koper.

II. Posojila se bodo dodeljevala za novogradnjo, dozidave, dovršitev novih objektov, za popravilo, rekonstrukcije in adaptacije obstoječih stanovanjskih hiš ter za gradnjo komunalnih naprav, ki so v zvezi z graditvijo stanovanjskih hiš.

III. Posojila se bodo dodeljevala samo proti poročstvu politično teritorialnega organa.

IV. Interesenti vložijo prošnje za dodelitev posojila pri Komunalni banki Koper.

Prošnja mora vsebovati naslednje podatke in priloge:

1. naziv in sedež prosilca;
2. namen posojila;
3. predračunska vrednost gradnje;
4. višina zaprošenega posojila;
5. rok za vrnitev posojila, ki ga nudi prosilec;

6. obrestna mera, ki jo nudi prosilec;
7. višina in vrsta lastnih sredstev oziroma lastne udeležbe;
8. skupni znesek prosilčevih dolgoročnih obveznosti.

V. Prosilci morajo prošnji priložiti naslednje priloge:

1. potrjeni investicijski program za nameravano gradnjo;
2. potrjeni glavni projekt oziroma izjavo, da gre za tipski blok, ki je že bil v reviziji ter ni zadržkov za takojšnjo gradnjo (potrdilo izda gradbeni inšpektorat);
3. odločbo o uporabi zemljišča za gradbene namene, če se namerava zidati izven gradbenega okoliša;
4. potrdilo banke o zagotovljenih sredstvih za lastno udeležbo;
5. poročstvo za posojilo;

MALI OGLASI

Nujno iščem SOBO V KOPRU. V popoldanskih urah bi pomagala pri gospodinjstvih delih. Koružnjak Ivanka, Semedela — blok 26.

DVOKOLESA od 7000 lir naprej in **MOTORNIA DVOKOLESA** od 44.000 lir naprej dobite pri tvrdki MARCON, Trst, Ulica Pietà 3. Darilne pakete pošiljamo tudi v inozemstvo in so brez carine!

TRGOVSKO PODJETJE

»KOTEKS« Ljubljana

odkupiše prvovrstne pravilno osušene kože kozličkov po 300 din

komad. Kože lahko oddajate v zbiralnici »KOTEKS« v Kopru,

Nabrežje JLA št. 9.

Na podlagi sklepa upravnega odbora razpisuje Kmetijska zadruga v Sežani delovno mesto

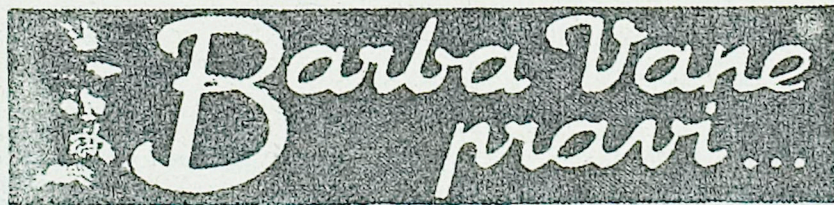
mesarja

Pogoji: najmanj dve leti prakse. Plača po tarifnem pravilniku zadruga. Prošnje in kratak življenjepis z navedbo zadnje zaposlitve pošljite upravi Kmetijske zadruge v Sežani, poštni predal 20.

Sprejememo takoj v službo uslužbenko (uslužbenca) iz finančne stroke. Plača po tarifnem pravilniku podjetja ali po dogovoru. Zaposlitev je lahko stalna ali honorarna.

ZADRUŽNI SERVIS

Koper

Če ne bi danes začel z deratizacijo ali podganomom v Koprju, bi mi prav gotovo očitali, da nisem na tekočem. Pa ni tako. Lahko vam že zdaj povem, da je akcija dobro uspevala, saj že nekaj dni nisem videl v Koprju nobene žive mačke več.

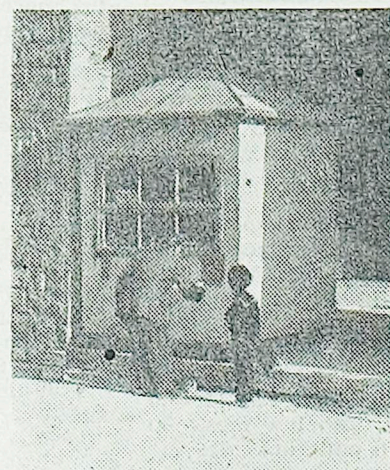
Vsi ti ukrepi so prišli pravčasno. Izboljšali bodo higieno pred glavno turistično sezono, zato ne bi bilo prav, če bi jih ne odobraval. Ker pa smo že pri tem, to je pri sezoni, bi vam rad povedal, da smo nazadnje dobili v Koprju vendarle dobro glasbeno ekipo, takšno, ki jo človek z užitek posluša. Zaradi tega našemu triglavskemu vodstvu marsikaj odpustim, celo tiste prozorne zavese, ki dovoljujejo vsem zijaalom, da gledajo s ceste, kaj se notri dogaja.

Še v Portorož sem se zapeljal in ni mi bilo žal. Tam sem zvedel za tako čudovito zgodbo, da vam jo moram povedati do pičice natanko. Najprej moram poudariti, da si zelo prizadevajo, da bi imelo to naše letovišče čim lepši zunanji videz. To je vsekakor

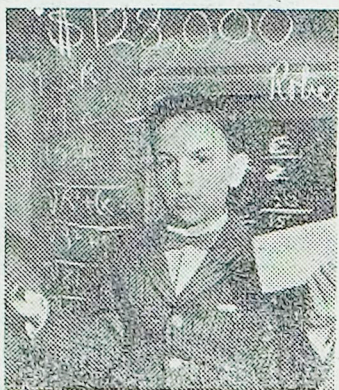
zavili v Nemčiji, preden so ga poslali na daljno pot. Tedaj se je pokazalo, da so naši vrtnarski strokovnjaki mislili, da bodo v Portorožu, ki ima toplo in milo podnebje, rasle tudi vrečke.

H koncu vam želim, da bi se čez praznike prav dobro počutili, kjerkoli boste.

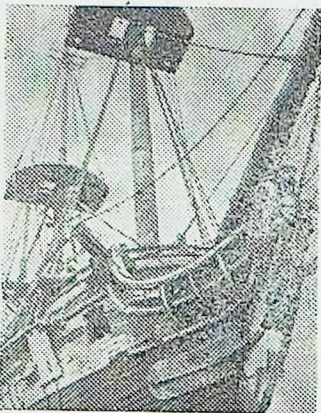
Lep pozdrav vaš Vane

»Hišico« koprškega čistilca čevljev, ki so jo sprva namestili pod oboke pristreška »Taverne«, so spet nekam odnesli in čaka nadaljnje usode, lastnik pa še kar pred »Taverno« čara mimoidočim vtis, da smo nekje blizu Carigrada.

Desetletni Robert Strom je zadnje dni ljubljene amériške javnosti. Udeležil se je namreč znane televizijske oddaje »Pusti ali podvoji« in z reševanjem najtežjih matematičnih problemov dosegel nagrado v znesku 64.000 dolarjev. Na sliki ga vidimo med njegovimi formulami.

Pred 250 leti je uragan potopil špansko ladjo »Dei Gratia«, ki je bila zasidrana na Antilskih otokih. Vihar je porušil tudi mesto, pristanišče pa zasul s peskom. Zdaj so ladjo našli popolnoma ohranjeno, kot vidimo na sliki. Niti vrvi niso preperle. Razstavili jo bodo in prepeljali v neki muzej v ZDA.

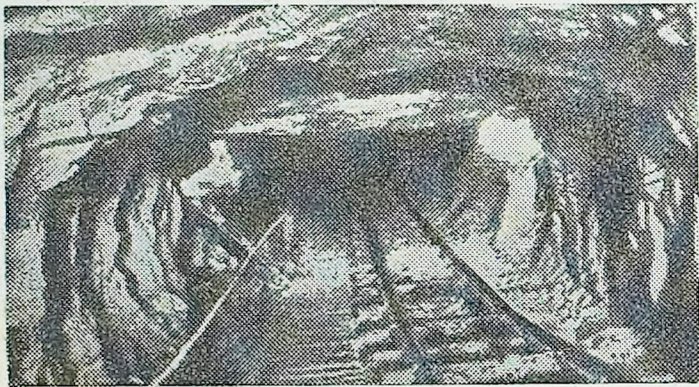
Tudi v Trstu radioaktivni dež

Po poročilih italijanskega časopisja je pred dnevi v severnih krajih Italije padal radioaktivni dež. Padavine z določeno količino radioaktivnih snovi so ugotovili tudi v Trstu. Strokovnjaki, ki so proučili deževnico, so sporočili, da v njej ni toliko radioaktivnih snovi, da bi bila nevarna ljudem in živim bitjem sploh.

DELFINI JIM NAGAJAJO

Ribiči menda nimajo večjega sovražnika med

morskimi prebivalci kot je delfin ali pliskavka. Že ena sama tako raztrga mrežo, da imajo ribiči precej dela s krpanjem, kaj pa se šele zgodi, če jih je nekoliko več. Tako bomo lažje razumeli jezo črnomoških ribičev, ki imajo letos res velike preglavice. Tam se je namreč pojavilo toliko pliskavk, da resno ogrožajo ribištvo. Napovedali so jim boj in vsak dan jih ujamejo povprečno 400 do 500.

Po skoraj petih tisočletjih so v Egiptu spet začeli izkoriščati rudnik zlata, ki leži južno od Kaira. V njem so kopali zlato rudo sužnji nekdanjih faraonov. Trde skale so razstreljevali tako, da so jih segrevali z močnim ognjem, nato pa polivali z vodo. Rudnik so zdaj opremili s sodobnimi napravami. Čeprav so ga v davnih časih izkoriščali nekako pet sto let zaporedoma, je v njem še veliko bogate rude.

Kosilo iz avtomata

Razne avtomatične naprave, ki nam postrežejo s cigaretami, bonboni, pijačo in vsemi mogočimi drugimi podobnimi rečmi, so

KONSERVIRANJE Z ULTRAZVOKOM

V Angliji so iznašli nov način konzerviranja mleka. To najprej sterilizirajo, nato pa izpostavijo nekaj časa vplivu ultrazvokov. Nazadnje napolnijo z mlekom vrečke iz plastične mase, ki morajo nato zmraziti. Tako se mleko ohrani nespremenjeno tudi leto dni, ne da bi pri tem kaj izgubilo na svoji hranilni vrednosti.

Na veliki pojedini, ki jo je priredil republiški poslanec v ZDA C. E. Merrow, so pod njegovim osebnim vodstvom spekli za goste 2000 piščancev. Nič ni nemogočega v deželi rekordov.

UPOKOJILI SO ZLOČINCA

Mnogo komentarjev in zgražanja je vzbudila po svetu vest, da je nemška vlada odobrila pokojnino zloglasnemu esesovcu Martinu Sommerju, zločincu iz koncentracijskega taborišča v Buchenwaldu in krvniku, ki ima na vesti mnoga človeška življenja. Že pred leti, ko bi bil moral odgovarjati pred sodiščem za svoje zločine, so mu s pričami dokazali, da je lastno-ročno ubil 78 ljudi. Seveda pa to še daleč ni vse. Takrat je zbolel in tako so z razpravo toliko časa odlagali, da so nazadnje »pozabili« nanj. Zdaj je prejel zločinec namesto kazni priznanje. Upokojili so ga kot narednika - SS.

znane že dalj časa. V večjih mestih jih vidimo na vsakem vogalu. Zdaj pa so se v deželi avtomatov — Ameriki, spomnili še na nekaj drugega: avtomat, ki postreže s toplim kosilom. Prvi aparat te vrste, ki so ga pokazali javnosti te dni, ima na izbiri 33 toplih jedil, med njimi je tudi slovita italijanska »paštašuta«.

V TEKSASU

Prejšnji teden, v sredo, je divjal po ameriški državi Teksas hud tornado. Vihar je najhujše prizadejal mesto Dallas, kjer je porušil približno 800 stanovanjskih hiš in drugih poslopij. Prav tako je tornado potrgal vso električno in telefonsko napeljavo, odnašal avtomobile s cest in jih razbijal ter lomil drevje. V samem Dallesu je bilo 700 ljudi ranjenih, deset pa jih je izgubilo življenje.

Na svoji poti je vihar zalj tudi neko bolnišnico v sosedni državi Mississippi in jo porušil. Pri tem je bilo ranjenih 70 bolnikov. Škode, ki jo je povzročil tornado, doslej še niso natančno ocenili. Vsekakor pa gre v milijone dolarjev.

Stirideset mrtvih in nekaj sto ranjenih. To je bilanca nedavnih nemirov v Santiagu, ko je skupina upornikov hotela zrušiti sedanjo vlado. Demonstracije so zadušili z vojsko, proti kateri so se demonstranti borili s kamenjem in steklenicami. Na sliki: vojaško obvezovališče po končanih nemirih.

Francozi so sicer zagrizeni republikanci, vendar jih ni to prav nič motilo, da ne bi sprejeli angleške kraljice kar se da razkošno. Ko se je mudila v njihovi deželi, so razen drugih številnih prireditvev priredili tudi veliko gala predstavo v pariški Operi. Prisostvovalo je dva tisoč izbrancev. Na sliki vidimo kraljico v družbi z igralci in drugimi

POTUJOČI MINISTER

Skoraj ni tedna, da bi časopisi ne poročali o kakem novem potovanju ameriškega zunanjega ministra Dullesa. Ne pravijo mu zaman potujoči minister. V času, ko opravlja to dolžnost, je namreč že prepotoval 624.000 kilometrov. To je približno toliko, kot da bi petnajstkrat obkrožil zemeljsko oblo.

— Navijte radio na vso moč!

ERNEST HEMINGWAY:

Slovo od orožja

50

POSLOVENIL RADO BORDON

TRETJA KNJIGA

XXV

Zdaj, jeseni, je bilo drevje že čisto golo, ceste pa so bile blatne. Peljal sem se s kamionom iz Gorice v Videm. Vozili smo se mimo drugih kamionov, ki so bili na cesti, in ogledoval sem si pokrajino.

Murvina drevesa so bila gola, polje pa rjavlo. Vzdolž drevoreda z golim drevjem je bilo na cesti odpadlo moko listje, na cesti pa so delali ljudje, ki so napolnjevali kolesnice s kamenjem; jemali so ga s kupov zdrobljenega kamenja, ki je bilo nakopičeno med drevjem vzdolž ceste.

Videti je bilo mesto, nad katerim je visela megla, ki je delila hribovje na dvoje. Peljali smo se čez reko in videl sem, da je narasla. V hribih je bilo deževalo. Mimo tovarna in potem mimo hiš in vil smo dospeli v mesto in videl sem, da je bilo mnogo drugih hiš zadetih.

V neki ozki ulici smo se peljali mimo bolniškega avtomobila britanskega Rdečega križa. Šofer je imel čepico, v obraz pa je bil suh in močno zagorel. Nisem ga poznal. Na velikem trgu pred mestno hišo sem stopil s kamiona. Šofer je snel moj nahrbtnik; oprtal sem si ga, si obesil obe torbi in se peš odpravil proti naši vili. Nisem imel občutka, da se vračam domov.

Stopal sem po vlažni, s peskom posuti poti in skozi drevje opazoval vilo. Okna so bila zaprta, toda vrata so bila odprta. Vstopil sem in našel majorja, ki je sedel v

prazni sobi za mizo, z zemljevidi in natipkanimi listi na steni.

»Zdravo,« je rekel. »Kako je kaj z vami?« Bil je videti starejši in bolj suh.

»Dobro,« sem odvrnil. »Kako je kaj tu?«

»Vse je končano,« je dejal. »Snmite si opremo in se usedite.«

Odložil sem nahrbtnik in torbi na tla, čepico pa sem položil na nahrbtnik. Prinesel sem drugo stoličko, ki je stala pri steni in se usedel poleg pisalne mize.

»Imeli smo slabo poletje,« je rekel major. »Ste zdaj pri močeh?«

»Sem.«

»Ste dobili kdaj kako odlikovanje?«

»Da. Seveda sem jih dobil. Hvala lepa.«

»Pokažite mi jih.«

Odpel sem si pelerino, da je lahko videl dva trakova.

»Ste dobili z medaljami tudi škaflice?«

»Ne. Samo dokumente.«

»Škaflice bodo dospele pozneje. Za to je treba več časa.«

»Kaj želite, da storim?«

»Vsi avtomobili so na poti. Šest jih je zgoraj pri Kobaridu. Poznate Kobarid?«

»Poznam,« sem odvrnil. Spominjal sem se, da je to bilo belo mestce z zvonikom v dolini. Bilo je čisto mestce in na trgu je bil lep vodnjak.

»Tam je zdaj naša baza. Mnogo bolnikov imamo. Bitka je končana.«

»Kje pa so druge baze?«

»Dve sta v hribih, štiri pa so še na Banjščici. Ostala dva sanitetna oddelka sta na Krasu pri tretji armadi.«

»Kaj menite, da naj storim?«

»Lahko greste in prevzamete štiri ambulančne vozove na Banjščici, če hočete. Gino je že precč časa tam. Niste bili še tam gori, kajne?«

»Ne.«

»Bilo je hudo. Izgubili smo tri avtomobile.«

»Slišal sem o tem.«

»Da, Rinaldi vam je pisal.«

»Kje pa je Rinaldi?«

»Tu, v bolnišnici. Imel je opraviti z njo vse poletje in vso jesen.«

»Verjamem.«

»Hudo je bilo,« je rekel major. »Ne morete si misliti, kako hudo je bilo. Pogosto mi je prišlo na misel, da ste imeli srečo, da ste bili takrat ranjeni.«

»Vem, da sem imel srečo.«

»Prihodnje leto bo še huje,« je rekel major. »Morda bodo zdaj oni napadli. Govori se, da mislijo napasti, vendar ne morem tega verjeti. Prepozno je že. Ste videli reko?«

»Da. Močno je narasla.«

»Ne verjamem, da bodo napadli zdaj, kajti deževje se je že pričelo. Kmalu bomo imeli sneg. Kako pa je z vašimi sorjaki? Bodo tu še drugi Amerikanci razen vas?«

»Zdaj vežbajo armada kakih deset milijonov mož.«

»Upam, da nam jih bodo nekaj poslali. Toda Francozi bodo vse pobrali. Sem ne bomo nikogar dobili. Prav. Nocoj ostanite tu, jutri pa se odpravite z malim vozom in pošljite Gina nazaj. Odredil bom za spremstvo nekoga, ki pozna pot. Gino vam bo vse povedal. Še vedno nekoliko obstreljujejo s topovi, toda vse je končano. Prav radi boste videli Banjščico.«

»Veseli me, da jo bom videl. Vesel sem, da bom spet z vami, signor maggiore.«

Nasmehnil se je.

»Zelo lepo je od vas, da pravite tako. Hudo naveličan sem že te vojne. Ne verjamem, da bi se vrnil, če bi odšel od tod.«

»Mar je tako hudo?«

»Da. Še huje nemara. Zdaj pa se ocedite in poiščite svojega prijatelja Rinaldija.«

Odšel sem iz sohe in odnesel svojo prtljago po stopnicah. Rinaldija ni bilo v sobi, toda njegove reči so bile tam. Usedel sem se na posteljo, si odmotal ovijače in sezul čevlje z desne noge. Potem sem se zleknil na posteljo. bil sem utrujen in desna noga me je bolela. Zdelo se mi je bedasto ležati na postelji samo z enim čevljem na nogi, zato sem se usedel, si sezul drugi čevlj in ga spustil na tla; potem sem spet legel na odejo.